

1925

તકદીરના

તમાસા.

કૃપાત્રી પ્રસિદ્ધ કર્તા.

હરગોવિનદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર

૩૦૩૫, પાનકાર નાકા-અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૨ જી

પ્રત ૨૦૦૦

અમદાવાદ-શાહપુર વનમાળી વાકાની પોળમી પટેલ હરિભાઈ
દલપતરામે પોતના “અન્થોદય” પ્રેક્ષમા જાખ્યા

સવત ૧૯૮૧

મને ૧૯૨૫

કીંમત રૂ. ૦-૬-૦

૧૨૨૨૬

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

સર ૧ પ્રીતિકિત વિભાગ

અનુક્રમિક ૧૨૨૧૫ વગાક

અવકાશ નં. ૮૧૬ ૮૧૨૦૧ ૮૧૧૨૫

તાર ૨૧/૧૨/૬૧

તકદીરના તમાસા.

ચોજક

મુળજીભાઈ હરીવલ્લભાસી કાસરવાલા.

ખપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

હરગોવનદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર.

૩૦૪૫, પાનકોર નાકા-અમદાવાદ.

અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૨ જી

પ્રત ૨૦૦૦

સવત ૧૯૮૧

સને ૧૯૨૫

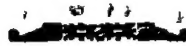
કૌમત ૩. ૦-૮-૦

પ્રસિદ્ધ ઠતીએ સર્વ હક્ક પોતાને સ્વોચ્છિને રાખ્યા છે

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
૩૧૫ ૬
નો ડ્રોપીર
૧૨૨૧૬

અમદાવાદ-શાહપુર વનમાળા વાંકાની પોળમાં હરિલાલ
હલપતરામે પોતાના “ ગ્રન્થાલય ” પ્રેસમાં અપી

ઉપોદ્ધાત.

ભાવિ પ્રબળ છે, નસીબ નખરાયાજ છે, તે પ્રાણી માત્રને પોતાના પ્રબળ પ્રાપચિક તંત્રથી નચાવે છે કામને હસાવે છે તો કામને રડાવે છે, રાજાને રક અને રકને રાજા બનાવી નહીં ધારેલી, નહીં માનેલી, ઘટનાઓથી જગતને વિસ્મય બનાવે છે ભાવિનો દોર પુરુષાર્થીઓ તોડે છે સપુણ શ્રદ્ધા, કઠ નિશ્ચય અને કાર્ય દક્ષતાથી ભાવિના પાશમાં ફસાયેલ પ્રાણી, પરિણામે એમકે મકટોથી મુક્ત થાય છે, એ આ અથમા દર્શાવેલું છે.

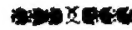
સતિની ગતિ પતીમાજ, સ્વામી એ સ્ત્રીઓનું સર્વસ્વ, તપો પણ સર્વથી પ્રબળ, વડિલની આગાઓનું પાલન, માતૃ પ્રેમ, કુદરતની કૃપા, મત્સ્યાદિ અનેક મહત્વના વિષયોનું દુકાણુમાં પણ મધુક્રિતક દિગ્દર્શન આ વર્તામાંથી મળી આવે તેમ ગુણુગ્રાહી મનુષ્યો ધુળમાંથી પણ સાર શોધી શકે છે. પરંતુ જેઓ અજ્ઞાન અને કુટિલ હોય છે તે તો કાકરા સિવાય અન્ય કંઈ પણ મેળવી શકતા નથી આ વાર્તા ગુણુગ્ર મનુષ્યોને માટેજ છે, છતાં અજ્ઞાન મનુષ્યોને પણ અરસિકતા તો નહીંજ ઉપજાવે એમ હું માનું છું.

મુળ વિષય હીંદી ઉપરથી લીધેલો છે અથ કર્તાના વિચારોને આધિન થઈને મુળ ખ્વની કાયમ રાખવો પડ્યો છે. ભાષા પરત્વે જે કંઈ ચોખ્ખ ફેરફાર કરવો જરૂરનો જણાયો છે, તેટલોજ કર્યો છે મુળ

અથ કરતા ભાષાતર કરવાનું કાર્ય ધાર્યો કરતા કઠીણ હોય છે ભાષા-
તરમા મુળ લેખકના હૃદયમમ થવું પડે છે તેના શબ્દ શક્તિના
પરિપુર્ણ ગ્રાહ થયા સિવાય મુળના અર્થનું સૌદર્ય ન સચવાતા અથ
કર્તાને એક દુષણ દેવા જેવું થાય છે, જેથી મુક્તકંઠે કહેવાની આ-
વશ્યકતા માનુ છું કે મારી કૃતિ દોષરહિત નો ભાગ્યેજ હશે, યશને
પાત્ર હું નથી પણ જે કંઈ દોષ જણાય તેને માટે હું જવાબદાર
હોઈ ક્ષમાની યાચના કરું છું, અને આજ્ઞા ગણુ છું કે મારા આ અમમા
સફળ થયેલો હું મને જોઈ શકીશ.

કર્તા.

તડ્દીરના તમાસા.

પ્રકરણ ૧ હું.

ચાચક અર્ધનિકુમાર.

લક્ષાધિપતિ શાહુકારોની મનમગ્ન સાથે વાનો કરતી, ભવ્ય હવેલીઓથી, અમૃત સમાન મીઠાં જળાશયોથી, મનુષ્ય માત્રના જીવનના આધારરૂપ, મદ મદ સમીર પ્રસરાવતી, વિવિધ પ્રકારની પુષ્પ લનિકાઓ વડે શોભિતા ઉદ્યાનોથી, દેશ પરદેશમાંથી આવી વસેલી અદારે પ્રકારની વર્ણોથી, ધધાદારીઓની થતી ઉચ્છ્વસાવતાથી અને કુમેળની સાજીબોને પશુ વીસરાવી દે તેવા ધનાઢ્યોથી, ભરપૂર ઇંદ્રપૂરી સમાન સુશોભિત ઉજાનેની નગરીના રાજ્યાસન ઉપર પરદુ ખભજન મહારાજ વિકાસાદીત્ય રાજ્યારૂઢ થયા, તે અગાઉ આશ્વરે સો વર્ષ ઉપર એક મહાન પ્રતાપી અને તેજસ્વી ઉગ્રસેન નામે રાજ તે નગરીમા રાજ્ય કરતો હતો.

તેના બાહુબળથી, અપરિસીમ પરાક્રમથી, તેમજ તેની કુશાગ્ર બુદ્ધિથી, તે રાજ્યએ અનેક દેશ પ્રદેશના રાજ્યોને જીતી, સર્વાંબોધ પદ પારખી કીધું હતું અને રથને રથજા દિગંત એતિ પ્રસરાવી હતી.

રાજ્ય સેવકો સધળા તેની નીતિ, અને જ્ઞાત પ્રકૃતિના પ્રભાવે હમેશા આઝાનુસાર કાર્ય બનતી ત્વરાથી અમલમાં મુકવા તત્પર રહેતા હતા.

તે ધર્મ કર્મમાં પ્રીતિવાળા, અને માહિત્યના શોખીન નૃપતિના દરબારમાં વિદ્વાન તેમજ સર્વ શાસ્ત્ર પુરણોમાં પ્રવિણ બ્રહ્મદેવો, બાણ સન્માન પામતા હતા, અને યથાધર્મ દાન પણ મેળવતા હતા.

સતિ દ્રૌપદી, મીતા અને હમયતી જેવી પતિના ચર્ચુમાં પ્રીતિવાળી તેને એક ગણી હતી, જેનું નામ કળાવતી હતું વિશેષમાં, ચંદ્રના જેવી કાંતિવાળી, ઝમળના જેવા નેત્રવાળી, દાડમની કળી જેવા દંતવાળી, નાગણુ જેવા કાળા વાળવાળી, પોપટના જેવી જેની નાસીકા છે એવી, પરવાળા જેવા ઓળવાળી, કુસુમ સમાન વચનમાં મીઠાશવાળી, હમ સમાન ચાલવાળી અને દુકામાં ગુનાખની કળી સમ ખીલતા યૌવનની સઘળી તૈયારીઓ જણાવતી, મનુષ્ય માત્રને મદનશસ્ત્રી વીંવી, તેના સાદર્થ પિજરમાં સપડાવતી અને પુવાતીના જોરમાં ધરતીને ધમધમાવતી, તે રાજાને એક ચંદ્રકાન્તા નામની પુત્રી હતી શુ તેનું રૂપ ' તેને જોના મોટા મુનીઓની સમાધી છુટી જાય, ભોળી અન્ય ભોગલુની પતંગીઆ માફક તેના રૂપ દીપકમાં ઝપલાય, દેવ અને ગાધર્વો પણ સ્વર્ગની અપ્સરાઓને ત્યાગ કરી તેની પાછળ અથડાય, જાણે સાક્ષાત્ મદનનીજ પ્રતિમા । અરે । આ તે ચંદ્રકાન્તાનું રૂપ કે ખીલુ રતિનું સ્વરૂપ । '

આકાશ માર્ગે વિમાનમાં મૃત્યુલોકની મુસાફરી કરતા દેવતાઓના વૈદ્ય અશ્વનિકુમાર, ઓચીતા આ રાજાના મહેલ ઉપર થઈ જતા હતા, તે વખતે આ રાજ્યકુમારી, પોતાના બીજાપણા કેશને, હીનક-

રના કીર્ણિમા મુકાવતી, અને પોતાના ચદ્ર સમાન મુખને રહેજ મ-
લકાવતી, મહેલની અગાસીમા ઉભી હતી. તેના તરફ દષ્ટિ જતાજ
તેઓ તેના રૂપ દીપકમા એક પુદ્ગ પેઠે અજાઇ ગયા, મદન રાજ્ય-
ના સામ્રાજ્યમા એકએક સપડાઇ ગયા । ।

વિમાનને પૃથ્વી ઉપર ઉતારી, તરતજ એક ભિક્ષુક આહ્વાનના
સ્વરૂપમા રાજ્ય સભામા આવી ઉઠા રહ્યા રાજ પોતાની સામે
ઉભેલા કાંઈ તેજસ્વી આહ્વાનને જોતાજ તેમને પ્રણામ કરી, વિધિ-
પુર્વક પુજન કરી, યોગ્ય આમને બેમાડી કહેવા લાગ્યો - ‘ મહારાજ !
મેવકને આગમન કારણ જણાવશે! આજ્ઞા હોય તે ફરમાવશે, આ
રાજ્યપાટ, અને આ તન, મન, ધન સર્વસ્વ આપનુજ છે ”

મહારાજને વિચારમા પડેલા જોઇ રાજ ફરીથી કહેવા લાગ્યો -
“ બ્રહ્મદેવ ! કેમ વિચારમા પડ્યા ‘ જે હોય તે સત્વર જણાવો, આ-
જ્ઞા પ્રમાણે વર્તવા દાસ હાજર છે ”

રાજનુ બોલતુ સાબળી તે બ્રહ્મદેવ કહેવા લાગ્યા - ‘ રાજ !
રાજ્યપાટની કે અન્ય કાંઈ વસ્તુની મારે અપેક્ષા નથી, મારી ઇચ્છા
તો કંઈક ખીજીજ છે ”

“ મહારાજ ! બને જે ઇચ્છા હોય તે જણાવો. ” રાજએ
આતુરતાથી જણાવતા કહ્યું

“ ખીજુ તો કંઈ નહી, પણ તારી પુત્રી ચદ્રકાન્તાની મને
ઇચ્છા છે, નજરમા આવે તો હા કહે અગર ના કહે ” મહારાજે
પોતાનો વિચાર દર્શાવતા કહ્યું

આ સાબળતા રાજ એકદમ વિચારમા પડી ગયો, થોડી વારે

સ્વસ્થ બની કહેવા લાગ્યો - “ બહારેવ આપ મારી સાથે રાણી-
વાસમા પધારો, યથા રૂચી ભોજન કરો, તેટલા વખતમા હું તમને
આ બાબતનો ચોખ્ખો ખુલાસો આપુ છું ”

“ રાજા ! ભોજનની મને કંઈ ઇચ્છા નથી હું તો માત્ર પ્રત્યુ-
ત્તરનીજ રાહ જોતો હોઉં છું જો માગણી કબુલ રાખનો હોય, તો
હા કહે, નહીં તો ના કહે ” મહારાજે ગુસ્સાથી કહ્યું

રાજા મહારાજના ચરણમા સાળાગ દડવત્ કરી કહેવા લાગ્યો -
“ મહારાજ ! મારી કોઈ પણ ચીજ આપ જેવા બહારેવથી અધીક
નથી કહા તો આ શરીર પણ અર્પણ કરવા તૈયાર છું પણ પહેલા
આપ ભોજન તો કરી લ્યો ”

રાજાનું કહેવું માન્ય કરી બહારેવ પ્રસન્ન મુખે ગાંધ્યમદિરનું
સૌદર્ય નિહાળતા રાણીવાસમા પધાર્યા રાજાએ તેમના હાથ
પર ઘોઘ ચર્ણામૃત લીધું, અને તેમને એક રત્નજડિત સિંહાસન
ઉપર પધરાવ્યા બાદ બંને હાથ જોડી સન્મુખ હોઈ રહ્યો રાણી
કમળાવતી મહારાજને પખાથી વાયુ ઢાળવા લાગી, ગજપુત્રી ચ-
દ્રકાન્તાએ ભોજનનો થાળ લાવી મહારાજ સન્મુખ મુક્યો, અને તે
પણ બંને હાથ જોડી હોઈ રહી. મહારાજે યથા રૂચી અન્ન પ્રાશન
કર્યું, બાદ મુખવાસ વગેરે કરી સ્વસ્થ બની કહેવા લાગ્યા - “ કેમ
રાજા હવે શું કહે છે ”

આ સાંભળતાજ રાજા પોતાની દૃષ્ટિ પોતાની પુત્રી ચદ્રકાન્તા
તરફ સ્થિર કરી બોલ્યો - “ બેટા ચદ્રકાન્તા ! આ મહારાજ તારું
પાણીગ્રહણ કરવાની ઇચ્છા ધરાવે છે, બોલ તેમ કરવા તું ખુશી છે
કે નહીં ? ”

“ ખુશીથી । વડીલની આજ્ઞાનુસાર વર્તવા તૈયાર છું. બાલ્ય-પણ્યમાં પુણ્ય માતા પિતાની, અને મોટપણે પ્રભુ તુલ્ય પતિની ઇચ્છા-નુસાર વર્તવું એજ સુવક્ષણી સ્ત્રીઓનું કર્તવ્ય છે. અત્યારે કુમારીકા અવસ્થામાં હું પણ આપની આજ્ઞાનું પરિપાલન કરવું એજ મારો ધર્મ સમજી છું. આ શરીરના ઉત્પન્નકર્તા અને પાલણુ પોષણ કર્તા, આપજ છો, તેથી તે શરીરના માલીક પણ આપજ છો. આ-પ આજ્ઞા કરો તો બ્રાહ્મણ તો શું ? પણ એક ચક્રાળને ત્યાં પણ વગર મુખે વેચાતા તૈયાર છું ” ચદ્રકાન્તાએ પિતાને નમસ્કાર કરતા પોતાનો ધર્મ સમજાવી કહ્યું.

“ ધન્ય છે । પ્રતાપી ઉગ્રસેનની સુવક્ષણી સુતા ધન્ય છે । મૃત પિતાની આજ્ઞાનું પરિપાલન કરી જનનીની કુખને દીપાવનારી ભર્તૃભૂમીની સતિ સાધ્વી તને હજારો વાર ધન્ય છે । ધન્ય છે !!!” આમ પુત્રીને ધન્યવાદ આપતા રાજાએ ગણીને પુછ્યું -“ ભગવતિ ! આ કાર્યમાં તમારી શી અનુમતિ છે ?”

“ પ્રભુ ! મારી સમતિ લેવાની કઈ અગત્યતા નથી. પુત્રીની ઇચ્છા એજ મારી અનુમતિ ” રાણીએ કહ્યું.

બનેની વાત સાંભળી રાજા ધણે પ્રમન્ન થયો અને તરતજ ચદ્રકાન્તાનો હાથ તે બ્રાહ્મણને સોંપી કહેવ લાગ્યો -મહારાજ ! આ મારી પુત્રીનો હસ્ત જ્ઞાત્યવિધિ અનુસાર હું નમને સોંપું છું તે-નું યોગ્ય પરિપાલન કરજો, કોઈ વાતે એણે આવડા દેશો નહીં ”

રાણી કળાવતી પુત્રીને જાતી સરસી ચાપી બે સ્વપ્ન બોધ રૂપે કહેતા લાગી -“ બેટા ચદ્રકાન્તા ! પતિની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરતી ના. પતિવ્રત ધર્મથી કદી ચલિત થતી ના, ધરના છીંદોને

ઉધાડા કરતી ના, પતિના દોસ્તો સાથે છુટથી વાત કરતી ના, ” આટલું બોલતા પુત્રીના વીથોએ તેની આખમાથી પ્રેમાશ્રુનો પ્રવાહ શરૂ થયો.

તે બ્રહ્મદેવતાએ બનેને આશ્વાસન આપતા કહ્યું -“ તમે કોઈ વાતે તમારી પુત્રીની ચીતા કરશો નહીં ” આમ બોલી તે દેવપતિએ તદ્દન સુવર્ણથી જડીત એક રથમાં બેસી ત્યાંથી પ્રયાણ કર્યું.

એક નિર્જન વન કે જ્યાં, કોઈ મનુષ્યનો મિલકુલ પગરવ જણાતો નહોતો, તે અનેક ઝાડોની ત્રટાથી અલકારમય જણાતું હતું, અને જેમાં વસતા તરેહ તરેહના પ્રાણીઓની મહાન ગર્જનાઓ હ્રદયને નુભવતી હતી, તેવા અગ્ન્યર્ધમાં આ મહારાજે રથને અટકાવ્યો, બંને તેમાંથી નીચે ઉતર્યા અને સારથી સાથે ગય પાછો વિદાય કીધો.

પછી તે બ્રાહ્મણે ત્યાં એક ન્હાની પર્ણકુટી બનાવી અને પોતાની ધર્મપત્નિ સાથે પ્રમત્ર ચિત્તથી રહેવા લાગ્યા.

દિવસો એક પછી એક વ્યતિત થવા લાગ્યા તેટલામાં એક દિવસ તે રાજકન્યાનો મહેરો ઉદામ જોઈ, તે બ્રહ્મદેવ કહેવા લાગ્યા -“ પ્રિયતમા! આજે આ મુખ કમળ મંજાન કેમ જણાય છે ? શું કોઈએ તને દુભાવી છે ? કે રાજ્ય વૈભવ સાબની આવે છે ? હું તો ધારૂ છું કે આ પર્ણકુટીમાં ગજપમહેન જેટલો આનંદ નથી મળતો એજ ત્હાની ઉદાસીનું કારણ છે ! ”

“ બહાલા ! આ શું બોલો છો ? રાજ્યમહેન હો, યા રમસાન હો, ધર હો કે જગલની પર્ણકુટી હો ! વસ્ત્રાલકારો મળો યા ન મળો, ખાવાને અન્ન કે પીવાને પાણીના સાસા હો ! પણ પતિવ્રતા

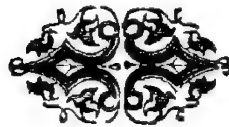
સ્ત્રીને તો ગમે તેવા સ્થળમાં અને ગમે તેવી સ્થિતિમાં પ્રજા તુલ્ય પતિનો સમાગમ, અને તેની સેવા ગમે એજ સર્વ પ્રકારના વૈભવ છે બાકી સર્વ એ વડીનો આરામ છે । સમારના સર્વ તુલ્ય વૈભવોને હજારોવાર પ્રણામ છે । પતિની સેવા એજ સતિઓનો આરામ છે, એજ અચ્યુત ધામ છે । ” ચદ્રકાન્તાએ પતિની પાસે સતિનો ધર્મ સમજાવતા કહ્યું.

“ પ્રિયા । તમને ઉદાસીન જોતા આ હૃદયમાં જવાગા ઉઠે છે સત્વર જણાવો કે શોકનું કારણ શું છે ? રાજ્ય વૈભવ અને સરખે મગખી આહેલીઓના સહવાસની પ્રતિકુળતા એ તો તમારી ઉદાસીનું કારણ નથી । ” મહારાજે ખુલાસો જણાવતા કહ્યું

રાજકન્યા મૌન્ય રહી, કંઈ ઉત્તર આપ્યો નહીં આમ વાર્તા-વિનોદ કરતા સુર્યાસ્ત થયો, અને રાત્રી પડી આ વખતે તે બ્રહ્મદેવે જોષ્ઠતા સાધનો સાથે, પોતાના યોગ બગથી, જોત જોતામાં એક મુદર મગીયો, અને એક બળ્ય મહેલ પ્રકટ કર્યો અને બે સ્ત્રી પુરુષ તે મહેલના એક ઓરડામાં વાર્તા વિનોદ કરતા બેઠા બીજા માનુષ્યોથી ફેટલીક દાસીઓએ આવી નાના પ્રકારે તેમની સેવા કરવા માડી વળી એક રત્ન જડીત પેટી લઈ રાજકન્યા સામે આવી ઉભી રહી, અને હીરા માણેક મોતી વગેરે જવાહિરથી જડેતા કેટલાક ધરેણા કાઢી તેને પહેરાવવા લાગી, બીજા જુદી જુદી જાતના વસ્ત્ર-લકારોથી શણગારવા લાગી, ત્રીજા સુગંધીદાર અત્તર પુલેલ લગાવવા લાગી, ચોથી તામ્રુચ વગેરે મુખરાસ આપવા લાગી. આ પ્રમાણે ઠાઠમાઠ જોતાજ રાજકન્યા તો આશ્ચર્યચક્રીત બની ગઈ અને શકા-શીલ હૃદયથી આ બ્રાહ્મણ કોણ હશે તેનો વિચાર કરવા લાગી.

તેને વિચાર્યસ્ત જોઇ તે બહાદેવ કહેવા લાગ્યા — “ અદ્રુપી !
આ બાળકના કાકા લાવવા જેવું કંઈ નથી, ઇચ્છિત પદાર્થો તપના
પ્રભાવથી ખજાનામાં તૈયાર કરી કાઢાય છે પોતાના મનનું સમાચાર
અંતર સમગ્ર રાજકુમારી તે દાગીના તથા વસ્ત્રાલુપ્તો ધારણ કરી
સંજ્ઞા થઈ કહેવા લાગી —

“ તપોમળ સર્વથી પ્રમળ મારા પીતાજીનો રાજ્ય પેલવ
પણુ આની આગળ તુચ્છ છે, આની આગળ તેમની સમૃદ્ધિ શી વીસા
તમા છે ? ” આમ બોલતી પ્રસન્ન ચિત્તથી પોતાના પતિ સામે દ્રષ્ટિ
કરી બિંબી રહી આ પ્રમાણે રાત્રે રાત્રે રાજવંશી દાદથી આવ્યા મનો-
હર ભવનમાં અને દીવસે દીવસે પાછી તેજ પર્ણકુટિમાં ગઈ તે
આનંદી જોડુ આનંદમાં દીવસ ગુજારવા લાગ્યું

પ્રકરણ ૨ જી.

ગુપ્ત સંકેત-બ્રહ્મદેવની પશ્ચકુટી

ખરતા સૂત્રપ્રવાહથી ભિન્નચલા આલુપણવાળી, રોષ રોષ રાતા બનેલા લોચનવાળી, અને પોતાના પતિમા પ્રીતિવાળી, અન્ન જળનો ત્યાગ કરી પતિની વાટ જોતી, અશ્વનિકુમારની ધર્મ પતિન રૂપા ઉદાસીન રહેતે, અનેક પ્રકારના તર્ક વિતર્કોમા ગરકાવ બની જોકેથી છે એટલામા તેની સખી ચિત્રા આવી પહોંચી અને રૂપાની આવી વીકળ અવસ્થા જોઈને પુછવા લાગી - “ બહેન ! આમ ઉદાસીન થવાનું કારણ શું છે ? ”

“ સખી ! પતિ સિવાય સતિની એજ ગતી ! ! કાઈ સમજ પડતી નથી કે આટલા દીવસથી મારા જીવનના આધાર કયા ગયા હશે ! ક્યારે આવશે ? શું થશે ? ” પતિ વિચોગી રૂપાએ શોકનું કારણ જણાવ્યું

“ દેવી ! હું પણ તેનોજ વિચાર કરતી હતી, મુખે કહી શકતી નહોતી, બાકી મનમા તો તારીજ ચીતા હતી, વાર તેઓ નાખુશ થઈને, કે તારી સાથે લડીને તો ગયા નથી ને ? ” ચિત્રાએ શ્રદ્ધા-શીલ હૃદયે કહ્યું

“ અરે આતે શું બોલે છે ? હું તે કદા બીજી સ્ત્રીઓ જેવી અજ્ઞાન છું કે તેમની સાથે લડું. કોઈ દિવસ મેંતો તેમની મરજી વિરુદ્ધ કદા કાર્ય કર્યું નથી તેમ તે પણ મારાથી કોઈ દીવસ નાખુશ થયા નથી હમેશા પ્રસન્ન ચિત્તથીજ રહે છે, આતો સ્વેજ મૃત્યુ લોકની યાત્રાએ બહુ જોઈ છું એમ કહી ચયા છે, તેને પણ દિવસો વીતી ગયા.

પણ કોણ જણે શાથી હજીસુત્રી પાછા ફર્યા નહીં કયાય રોકાયા હશે ? કંઈ સમજ પડતી નથી થુ મારો કંઈ અપરાધ થયો હશે ? ના ના તેમ તો બન્યુંજ નથી ત્યારે થુ કોઈ અન્ય સ્ત્રીના મોહ-પાશમાં પડ્યા હશે ? શાથી મારો ત્યાગ કર્યો હશે ? કેમ વીસરી ગયા હશે ? ” રૂપાએ ઉદાસીન મહેરે જણાવ્યું

“ કીક છે હું હાલજ મૃત્યુલોકમાં જઈ તેની તૈંપાસ કરે છું તમે કોઈ વાતે ગભરાશો નહીં ” આટલું બોલી ચિત્રા એકદમ વિમાન રક્ષકો પાસે આવી, અને વિમાન રક્ષકો પાસેથી અશ્વનિ-કુમાર સબધી કેટલીક ખાતમી મેળવી લઈ, સીધી ઉજ્જન તરફ રવાના થઈ જંગલે જંગલ, પહાડે પહાડ, અને ગામે ગામમાં, શોધતી તે ઉજ્જનેતી પાસેના એક નગરમાં આવી પહોંચી તે નગરના સુશોભિત બાગમાં આવી રહેલા એક સુદર મહેલના છાંયમાં ઉભા મહેલ એક મજલુત બાધાના યુવાન તરફ તેની દ્રષ્ટિ પડી, તે ખુબ-સુરત યુવાનને જોતાજ તેની પાસે જઈ નીચે પ્રમાણે પ્રમાણે વાર્તા વિનોદ શરૂ કરી —

‘ આપ કોણ છો ? અને કેટલા સમયથી આ સ્થળમાં મહો છો ?

યુવાન—આ બાગ મારી પોતાનીજ માલકીનો છે હું ધણી લાંબા સમયથી અત્રે રહું છું પણ તમે કોણ છો ? અને કયાથી આવો છો ?

ચિત્રા—હું એક રાજની દાસી છું અમારા મહારાજા મારી બાઈ સાહેબનો ત્યાગ કરી ધણી દીવસથી ચાલ્યા ગયા છે, તેમની શોધમાં નીકળી છું જો તે બાબત આપ કંઈ સમાચાર જાણતા હો તો કૃપા કરી જણાવશો ? તો મોટો ઉપકાર થશે

યુવાન—એ થુ બોલો છો ? હું જરૂર આ કાર્યમાં તમારો

મદદગાર થઇશ તેનો પતો મળતા સુધી તમે સુખેથી અહીં રહો આ બાગ બગીચા, આ સુદર મહેલ, સર્વે આપને માટે તૈયાર છે

ચિત્રા—નહિ, નહિ, મારાથી એમ પારકી આશામાં દિવસ કઢાયજ નહીં મને ખોટી ન કરતા જે જનજીતા હા તો હાલજ બતાવો નહીં તો ના કહો જેથી હું મારા માર્ગે ચાલતી આવું, અને મારા કાર્યમાં પ્રવૃત્ત થાઉં

તે યુવાન ચિત્રાના રૂપમાં મોહીત થઈ જામાતુરપણે કહેવા લાગ્યો — ‘ હું અનુપમ મદનની પ્રતિમા ! તારા પ્રેમ પાશમાં મપડાયલા કેદીને તરછોડી ચાલી ન જાઉં નમેરી ન થા, સહુણી ! અને થોડા દિવસ રહી મારી મનોકામના સફળ કર, નિરાશ ન કર ’

ચિત્રાએ તેની કામાધ વૃત્તિ જોઈ પોતાની કમગમાં રામેતું ખજર તેને મતાન્યુ અને બોલો — “ કામાધ ! છોડી દે મારો હાથ, નહીં તો આ ખજરથી તારો જીવ સ્વપ્ન, એક પલકમાં યમતું દ્વાર બતાવી દઈશ. ”

તેના આવા ક્રોધયુક્ત વચનો સાંભળી તે યુવાન તેનો હાથ છોડી દઈ તરતજ વિદાય થયો ચિત્રા પણ ત્યાંથી પોતાને માર્ગે ચાલી, ચાલતા ચાલતા એક અરણ્યમાં આવી પહોંચી, રાત્રી પડવાથી એક ઝાડ નીચે સુકામ કીધો પ્રભાતમાં ઉઠી પોતાના ખટકર્મથી પરવારી પાછી આગળ ચાલી એટલામાં કેટલેક દુર વૃક્ષોની વડામાં આવી રહેલી એક પર્ણકુટી તે જ આપણા મહાેવ અશ્વત્થામાર વાળી હતી ધીમે ધીમે માર્ગ કાપતા આ પર્ણકુટી પાસે આવતાજ ચિત્રાએ એક અનુપમ સદરીને તેમાં બેઠેલી જોઈ આ સ્ત્રી બીજી કોઈ નહીં પણ આપણી રાજ્યકુમારી ચંદ્રકાન્તાજ હતી

આવા ભયાનક અરણ્યમાં આ પર્ણકુટીમાં બેઠેલી તે સદરીને

જોતાજ ચિત્રા વિચાર કરવા લાગી—“ આતે કોઈ દેવામના હશે ? કે કોઈ અપ્સરા હશે ? માનો કોઈ વનદેવી હશે ? ના ના તેમ તો નથીજ ” ખારીકીથી તપ સતા કોઈ રાજ્યકુમારી જેવી લાગી પણ ઓર્થોતી તેની સાથે વાતચીત કરી ઉચીત ન લાગવાથી ચિત્રા તે શુ કરે છે તે જાણવાની ઇચ્છાથી પાસેની એક ગુફામા છુપાઈ રહી થોડીવારમા રાત્રી પડી બહારેવ કંઈ કામસર બહાર ગયેલા તે આવી પહોચ્યા જોત જોતામા નિત્ય નિયમ પ્રમાણે બગીચો, મહેલ વગેરે રાજવંશી ઠાઠ દ્રષ્ટિગોચર થવા લાગ્યો હ મેશની માફક બહારેવ રાજ-કુમારી સાથે અપ્સરાનું નૃત્ય ગાન સાંભળવા બેઠા, થોડીવારમા હાથમા વીણાઓ ગ્રહી અપ્સરાઓએ પોતાના કોકીવ કંઈથી ગાયન આલાપવા માડ્યું

આવા નિર્જન અરણ્યમા આ ચમત્કાર જોતાજ ચિત્રા તો રતબ્ધ બની ગઈ તેની ખાત્રી થઈ કે જરૂર આ કોઈ દેવી કાર્ય છે તેથી વખતે અશ્વનિકુમાર તો આ ન હોય એમ જાકા લાવી પોતાની શકાનું સમાધાન કરવા યુક્તિ રચી પોને પણ એક અપ્સરાનું રૂપ લઈ, હાથમા વીણા ધારી, તે અપ્સરાઓમા છુપી રીતે મળી ગઈ અને અશ્વનિકુમાર હોય તો તેમને પોતાની મુળ સ્થિતિનું જ્ઞાન કરાવવા, તેમને ચેતાવવા, સમસ્યારૂપે નીચેનું પદ ગાવાની શરૂઆત કરી —

“ એક મધુપ મુરખ હીણભાગી

મોહ પડ્યા પાંપણને પડે, અંધ બનેલ અભાગી,
સ્વર્ગ સુખન કરી ત્યાગ જેહને, કટકની રહ લાગી—એક.
ગળથો ગોળ નવ રૂચિકર ગણતાં, ખોરો ખોળ લીધ ભાગી:
કટુ રૂળ અનુભવ મળતાં રોશે, બે નવ બેશે ભાગી—એક

આ પદ પુર થતાંજ આપણા બહારેવ અશ્વનિકુમારને પોતાની અસલ સ્થિતિનું જ્ઞાન થયું પોતાની અર્ધાંગના રૂપાનું સ્મરણ થતાંજ નેત્રમાથી લાગણી અશ્રુપ્રવાહ થયો.

આ વખતની તેની મુખ મુદ્રા તરફ દૃષ્ટિ કરતાંજ ચિત્રા એટી ગઇ કે જરૂર આ અશ્વનિકુમારજ છે આ રાજ્યકુમારીના સ્વરૂપમા મોહિત થવાથીજ તેઓ રૂપાને વિમરી ગયા છે માટે લાવ જઇને રૂપાને આ વાત જણાવું એટલે તેની પતિ વિરહાન્તી પીડા જ્ઞાત થાય અને આ બાબતનો કંઈ બદોબસત પણુ થાય આમ બોલતી ચિત્રા ત્યાંથી એકદમ ચાલી નીકળી.

અહીં આ તે બહારેવ પોતાનું આક્રંદ તજીને પદ ઝાવાવાળી સ્ત્રીની શોધ કરવા લાગ્યા પણુ મધળું ફેકેટ !

એકદમ સખા વિસર્જન કરી રગમા ભગ પડયો, મંથરાત્રો થવાથી તે બહારેવ તથા રાજકુમારી બન્ને નિદ્રાવશ થયા રાત્રીએ સ્વપ્નામા પણુ બહારેવને તે સ્ત્રીનાજ વિચારો આવવા લાગ્યા જેમ તેમ કરતા રાત્રો પ્રસાર કીધી અને પ્રાત કાળ થયો પુર વેગથી માર્ગ કાપતી ચિત્રા થોડા સમયમા રૂપાની પાસે આવી. અને તેને આ શુભ સમાચાર જણાવ્યા આ સમાચાર સાંભળતાંજ રૂપા પ્રિતમને મળવા અધીરી બની ગઇ અને બેબાકળી બની કહેવા લાગી—“ બહેન ચિત્રા ! સવારમા તૈયાર થજે. આપણે બન્ને તેમને મળવા જઇશુ ” આમ બોલી બન્ને નિદ્રાવશ થયા.

પ્રાત કાળ થતાંજ પોતાના કેસને છુટા મુકી, ભગવા વસ્ત્ર ધારણ કરી, હાથમા તથુરા ઝાલી બન્ને સહીયરો યોગિનીના રૂપમા તે જગલ તરફ જવા નીકળી અર્ધે રસ્તે આવી પહોંચી નહીં હોય, એટલામાં અશ્વનિકુમારનો કદો દુસ્મન, કૃત્તિત, લાળી કર્ણનો કવ-

નાર, ભયકર મુર્તી દુર્મુખ તેમની સામે આવી ઉભો રહ્યો તેને જોતાં જિત્રા ગભરાટમાં બોલી—“ બહેન ! આતો દાનવપતિ દુર્મુખ દેવનાઓનો કટ્ટો દુશ્મન ! હવે શુ થશે આ દુષ્ઠ તો જરૂર બન્નેને હેરાન કરશે

તેનું બોલવું સાંભળી રૂપા તેને ધીરજ આપતા કહેવા લાગી—
જિત્રા ! જે થવાનું હશે તે થશે, હવે ગભરાયાથી શુ વળશે ?

એટલામાં આ બન્નેને જોતાં જ તે પાપાત્મા કહેવા લાગ્યો—
“ ઓ સ્વર્ગની સુદરીઓ ! ઓ યોગિનીરૂપમાં આવેલી અપ્સરાઓ તમે કોણ છો ? ક્યા જાવ છો ?

જિત્રા—દાનવપતિ ! અમે ગાધર્વ કન્યાઓ છીએ, અમારા ગુપ્ત થયેલા માતૃકની શોધમાં ફરીએ છીએ

દુર્મુખ—તો હું તમને તે કાર્યમાં મદદ કરીશ, હાલ તો મારી સાથે મારા નિવાસ સ્થાનમાં ચાલો, પછી સંધ્યુ થઈ રહેશે

રૂપા—માઠ અમારે તારી મદદ ની કંઈ જરૂર નથી અમને અમારે માર્ગ જગા દે, વચમાં વિપ્ત શા માટે નામે છે વિલબ થશે તો અમારીજ ખરાબી છે માટે સમજીને અમને જગા દે તો માફ

દુર્મુખ—નહીં, એ તમારી સંકાષ્ટ કંઈ નહીં ચાલે, મીલાં સીધા ચાલો, નહીં તો બળાતકારે લઇ જઇશ

આ સાંભળી તેના ક્રોધથી ધ્રુજતા બન્ને તેની સાથે ચાલ્યા અ ને થોડી વારે એક પહાડ ઉપર તેની ગુફામાં જઈ પહોંચ્યા તે દૈત્યના રાગ્નએ તે બન્નેને પ્રસન્ન કરવા મંદિરા વગેરે માદક પદાર્થો લાવી હાજર કર્યા

નાસી છુટવાની યુક્તિ શોધતી તે યોગિનીઓએ તેને ખાલી-ઓઢી પાવાની શરૂ કરી. કેટલીક ખાલીઓ પાવા બાદ એક

ખાલીમાથી થોડી ઔષધી મેળવી તેને પાષ દીધી. પીતામાજ એકદમ ઉન્મત બની જમીન ઉપર પડ્યો, તેને મેથુક પડેલો જોઇ બન્ને છ પાંચ ગણી ગઇ અને આમળ પ્રમાણ શરૂ કરીધું.

હડમજશ કરતા થોડે દીવસે બન્ને ઉજાડેની પાસેના તે જગલમાં આવી પહોચી અને તે બહારેવની પશુકુટી પાસે છુપાઇ રહી

રાત્રી પડનાજ હમેશની માફક ઠાંઠ જણાવા લાગ્યો ને નૃત્ય ગાન શરૂ થયું, આપણી આ બે યોગીનીઓ પણ તેમાં સામીન થઇ મઇ બહારેવના નવરૂપમાં બેઠેલા પોતાના પતિને રૂપા ઓળખી ન શકી તેથી તેની ચોડસાઇ કરવાની યુક્તી શોધી કાઢી ચિત્રા પ્રત્યે બોલી -“ બહેન ! આ મારા પતિ છે કે નહીં તે જાણવા મેં એક યુક્તિ શોધી કાઢી છે હું આ એક ઔષધીની પડીકી ખાઈ મૃત્યુ અવસ્થામાં પડું છું પછી જો આ બહારેવ મને મૃત્યુ સજીવન કરે તો નક્કી તે મારા પતિ છે એમ મનાય અને જો કદાચ તે મારા પતિ ન હોય અને મને સજીવન ન કરે તો પછી આ તને એક ખીજી પડીકી આપું છું, જે પડીકી મને તું પાષ દેજે જેથી મારામાં પુનઃ પ્રાણ આવશે આમ બોલતા તેણે એક ઔષધીની પડીકી તેના હાથમાં મુકી અને એક પોતે ખાઈ ગઇ જેની અસર થતાજ તે એકદમ અચેત બની પૃથ્વી ઉપર પડી અને જોત જોતામાં તેના દેહ-માથી આત્મારામ ચાલ્યા ગયા પોતાની બહેનપણીને પ્રાણ રહિત થયેલી જોઇ ચિત્રાએ પોતાના ઢોમ શરૂ કર્યા અને ગાદું રૂંદન કરવા લાગી તેને આમ માટેથી રૂંદન કરતી સાબળી તે રાજકુમારી બહારેવ અને સવળી અપ્સરાઓ નૃત્ય ગાન મધ કરી તેની પાસે દોડી આવ્યા.

આવીને જુવે છે તો તેની બહેનપણીને ખોળામાં મૃત્યુ અવસ્થામાં લેઇ પેઠેલી યોગીનીને જોતાજ તે બહારેવ પુછવા લાગ્યા.-“ હું

ચોગીની ! આપ કોણ છો ? આપના ઉછગમા આ મડદુ કોનુ છે ?
એકાએક આમ થવાનુ કારણુ શુ ? ”

અહલદેવના પ્રશ્નના પ્રત્યુત્તરમા ચિત્રા બોલી -“ મહારાજ ! અમે
રૂપિ કન્યાઓ છીએ ને આ પાસેના વનમા રહીએ છીએ દરરોજ આ
તમારૂ નૃત્યગાન અમારી પર્ણકુટીમા અમે સાબળતા હતા તેથી તે
સ્થળ જોવાની આ માગી સખીને ઉત્કટ થઇ મે તેને અનેક પ્રકારે
સમજાવી પણ તેણે પોતાની હક ન છોડી તેથી હુ તેને સાથે લઇ તે
સ્થળ શોધતી મહા મુષ્કેનીએ અત્રે આવી પહોચી એટલામા એકા
એક અમારા ઉપર દુખનો દુગર તુગી પડ્યો અધુરામા પુર અમારા
રૂપિમહારાજની આજ્ઞા પણ લોધી નથી, તેથી તે મને પુછશે તો હુ
શો જવામ આપીશ. આ વાત જાણુતા કોણુ જાણે તેઓ મને શુ
કરશે ? ” આમ બોલતી ચોધાર આસુએ રડવા લાગી

તેનુ વૃત્તાત માબળીને અહલદેવ બોલ્યા -“ કેવી મુઝ ” એવી
રીતે ચોરી કરી આવવાનુ શુ પ્રયોજન ? બોલ હવે શુ કરીશ ?

ચિત્રા-“ મહારાજ ! હુ શુ કરૂ ? મેતો તેને ધણુએ સમજા-
વ્યુ પણ માન્યુ નહી અને હક પકડીને બેડી જેથી નિરૂપાય બની
તેને અત્રે લઇ આવી અરેરે ! હવે હુ મારૂ આ સ્થામ મુખ રૂપિ
મહારાજને શી રીતે બતાવીશ ! મહારાજ જો આનો કઇ ઉપાય
હોય તો દાસી ઉપર દયા કરી બતાવો નહી તો હુ પણ તેની સાથે
મારો પ્રાણુ તજીશ ”

અરેરે જે મહેલમા થોડી વાર ઉપર રંગ રાગ ઉડી રહ્યો હતો
તે મહેલમા અત્યારે શોકની છાયા છવાઇ ગઇ તે સુદર મહેલ
અત્યારે સ્મશાનવત્ જણાવા લાગ્યો ! તે બીનુ રૂદન સાબળી દરેક-
ના રોમાંચ ખડા લઇ ગયા !

તેનું રૂદન સાંભળી બ્રહ્મદેવને પણ તે યોગીનીની દયા આવી, અને તે મહદાને તેના જોગામાથી નીચે મુકવાની આજ્ઞા કરી સર્વને મહેજની બહાર મોકલી દઇ બ્રહ્મદેવ એકલા તે મહદા પાસે ઉભા રહ્યા.

જોત જોતામાં સજીવની વિદ્યાના પ્રભાવે બ્રહ્મદેવ (અથવા નિકુમારે) તેને સજીવન કરી થોડી વારે રૂપા માવધાન ચર્મ અને પોતાના મનમાં સમજી ગત કે નક્કી આ મારા પતિજ છે પરંતુ ને હવે શું જોલે છે તે સાંભળવા ઉત્સુકતાથી સામે ઉભી રહી.

તે બ્રહ્મદેવ યોગીનીને કપડા રૂપે કહેવા લાગ્યા — “ અરે યોગીની ! ડિપિરાજ મહારાજની આજ્ઞા મિત્રાચ રાત્રીને સમયે તમારે એકલા અન્ન આવવાનું શું કારણ ? ”

યોગીની—વિના અપરાધે પોતાની અર્ધામનાનો ત્યાગ કરી, અન્ય મનસ્ક થયેના પતિનો શોધમા.

બ્રહ્મદેવ—શું તમારે પત્ની પણ છે કે ? ત્યારે તમે યોગીની નહીં પણ કોઇ મોગીની છો એમ સમજાય છે ?

યોગીની—હો તો તેમજ. પતિની શોધમાં આ છુપો વેશ બારણુ ડીવો છે.

બ્રહ્મદેવ—ત્યારે તો તમારો પતિ જરૂર કોઇ અન્ય સ્ત્રીના મોહપાશમાં સપડાઇ ગયો હશે ? અથવા તો કંઈ દુર દેશવર ગયો હશે ! પણ તમારે તમારો મતિ ધર્મ સાચવી ધીરજથી બેસી રહેવું જોઇતું હતું, પતિવ્રતા સ્ત્રીએ રાત્રીને સમયે એકલા ફરતું શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ છે.

યોગીની—બધા લાખા સમય સુધી પતિનો વિચોગ કોઇ સ્ત્રી સહન કરી શકે છે ? આજે તો તેમને ગમે લગભગ છ માસ થઇ ગયા છે.

બ્રહ્મદેવ—અરેરે કેવો નિર્દય ! છ માસ થઇ ગયા પણ તમારી

ખબરજ લેતો નથી છતાં તમારે તો તેના તરફ કાંઈ ન કરતા તેને ક્ષમા આપવી એજ તમારો ધર્મ છે

ચોગીની—પોતાના પતિને અન્ય સ્ત્રીમાં આસક્ત થયેલો જોઈ તેની ધર્મપત્નિ શું તેને ક્ષમા આપી શકે ? તને પણ અન્ય કમળમાં વસાઈ ગએલા બમરને નિર્દોષી બનાવવા જાવ છો કેમ ? આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે તમે પણ તેવા પુરુષોમાંનાજ એક છો જેની સાથે તમે અત્યારે રાગ રગમાં મગ્યા રહો છો તે તમારી ધર્મપત્નિ નથી એમ હું ધારૂ છું

બ્રહ્મદેવ—ના ના છે તો ધર્મપત્નીજ પણ

ચોગીની—બોલો, બોલો કેમ અચકાયા આગળ શું કહેવા માગો છો ?

બ્રહ્મદેવ—આતો મોડમાં અધ બની આ ઉજ્જનીના ના જાની છોકરીને મેં દાનમાં લીધી છે શાસ્ત્ર વિધિ અનુસાર લગ્ન કરી ધર્મપત્નિ તરીકે જો કે સ્વીકાર કીધો છે પરંતુ મારી ધર્મપત્નિ તો બીજીજ છે

ચોગીની—તો કૃપા કરી તમારી મુળની ધર્મપત્નિનું નામ જણાવજો

બ્રહ્મદેવ—નામનું તમારે શું કામ છે ?

ચોગીની—કંઈ નહીં, એનો સહજ પુત્રુ છું

બ્રહ્મદેવ—ને સ્ત્રીનું નામ તો રૂપા છે, અને હું આ બ્રહ્મણના સ્વરૂપમાં દેવતાઓનો પેઢ અશ્વનિકુમાર છું

ચોગીની—શું તમેજ અશ્વનિકુમાર ? ના ના હું ન માનું

બ્રહ્મદેવ—ખરેખર સત્યજ કહું છું, જુહું બોલવાથી મને જો લાભ

યોગીની—ત્યારે શુ તમે અશ્વનિકુમાર છો ? તો હું તે જ તમારી અર્ધાંગના રૂપા છું.

અશ્વનિકુમાર—જાઓ જાઓ આમ નાહક કાષ્ઠને બનાવો છો શુ ?

યોગીની—જો ખાત્રી કરવી હોય તો તમે તમારા અસલ સ્વરૂપમાં આવો મારા પતિ દર્શો તો તમારી સામે મારૂં મુળ રૂપ પ્રકાશશે, બાકી અન્ય પુરૂષ આગળ હું મારૂં સ્વરૂપ કદી પ્રકાશનાર નથી.

આ સાબળતાજ અશ્વનિકુમાર પોતાના મુળ સ્વરૂપમાં અશ્વનિકુમારના સ્વરૂપમાં તેની મામે ઉભા રહ્યા તેમને જોતાજ આ યોગીની પણ રૂપાના સ્વરૂપમાં બદલાઈ ગઈ બને દેવપતિ ધણા લાંબા સમયે એકમેકને મળી પ્રત્યક્ષિત થયા પછી રૂપા બોલી —

“ પ્રાણેશ ! કયા અપગધે આ દાસીનો ત્યાગ કર્યો ? શુ આપની આજ્ઞા ઉકાવવામાં કંઈ વિલંબ થયો હતો કે આપની કાષ્ઠ આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરી હું, એકાએક આમ તજી દેવાનું કારણ શુ ? ”

“ સાધ્વી ! તમારો કંઈજ શુન્હો નહોતો, હું તમને પ્રથમથીજ કહી ચુક્યો છું કે “ કામાંધો નૈવપદ્યતિ ” કામાંધ પુરૂષને કંઈ જ્ઞાન રહેતું નથી કાર્ય અકાર્યનો તે જરા પણ વિચાર કરતો નથી બને રૂપિમુતી હો કે દેવ હો પણ કામને વશ થતા સધળા જ્ઞાનશુન્ય બની જાય છે અને ન કરવાનું કાર્ય કરી બેસે છે મૃત્યુલોક-યાત્રા કરવા તમારી આજ્ઞા લઈ નીકળેલો ફરતા ફરતા ઉજાગેની ન ગરીમાં આવી પહોંચ્યો અને આ રાજકન્યાને તેના મહેલનો અગાસીમાં ઉભેલી જોતાજ હું કામમાં અધ બન્યો તેના રૂપમાં અજાણ જવાથી મને મારૂં પોતાનું જ્ઞાન ન રહ્યું અને ઓચીત્તુ ન કરવાનું કાર્ય કરી બેઠો અહીં આ રાગ રગમાં છ મહીના વીતી ગયા તે રાજકન્યા સાથે ભોગ વિવાસ કરવામાં તમારૂં તો રમરણજ આ હૃદયમાં ન રહ્યું એટલામાં એક દીવસે કાષ્ઠ ઓઓ (અપ્સરાઓ)

મન કરતી હતી. તેમા ભગી જઈ એક વિરહીણી સ્ત્રીના દુઃખ વધે અને અન્ય કમળના ભોગી ભ્રમરને તેના અયોગ્ય કાર્ય વિશે પકા રૂપે એક પદ ગાયુ જે સાબળનાજ મને મારી પહેલાની રાતિ યાદ આવી અને તમારૂં પણ ભાન થયુ, જેથી મારા નેત્રમા અશ્રુ : વાહ શરૂ થયો. થોડી વારે તે સ્ત્રીની શોષ કીધી પણ કંઈ પત્તો લાગ્યો નહીં તે સ્ત્રી ચાલી ગઈ ત્યારથી મારૂં ચિત્ત ખીનકુત ઠેકાણે ન રહ્યું અને પળે પળે તમારી ઝખતા થવા લાગી ખરેખર મારા આ કૃત્યનો મને હવેજ પરતાવો થાય છે ” અશ્વનિકુમારનુ હૃદય ભરાઈ આવ્યું

તેને શાત કરતાં રૂપા બોલી -“ નાથ ! જરા પણ તમારા દીવસે દુઃખવશો નહીં, જે થવાનું હતું તે થઈ ગયું મંઈ ગુજરી સમારવાની શો કાયદો ! પણ પેત્રી પદ ગાવાવાળી સ્ત્રીને તમે ન ઓળખી ? ”

“ ના ના બિલકુલ નહીં ” અશ્વનિકુમારે કહ્યું

“ તે તો આપણી ચિત્રા હતી ઝાઝા દીવસ થઈ જવાથી મેજ તેને આપની તપાસ કરવા મોકલી હતી અને તેજેજ આવીને મને સર્વ વૃતાત જણાવ્યું જેથી તેને સાથે લઈ હું અત્રે આવી ” રૂપાએ ખુલાસો કીધો

“ ખરેખર તે ચિત્રા હતી ! મે તો તેને બિલકુલ ઓળખી નહીં, વારૂં અસારે પણ તે તમારી સાથેજ છે કે ‘ ત્યારે તો તેને પણ અદર બોલાવો ! ”

અશ્વનિકુમારની આગ્રા થતાજ ચિત્રા અદર આવી તેમને દડવત્ પ્રણામ કરી કહેવા લાગી, “ મહારાજ આમ એકાએક મારી બહેનનો ત્યાગ કરવાનું કારણ શું હતું પતિ વિયોગનું દુઃખ તો વિરહીણીજ જાણે, પ્રમુત્તીની પીડા વઝા શું પીછાણે જેને પતિનો

બીલકુલ સહવાસ નથી તેની કુમારીકાને તો કંઈ નહીં પણ જો
પરણીને પતિ સહવાસનું સુખ જાણ્યું છે તે જ વિયોગનું દુઃખ કેવું
છે તે સમજે ”

અશ્વનીકુમાર—ચિત્રા ! હું રાજકુમારીમા ફસાઈ ગયો. પર-
વશતાના પાશમા સપડાતા મને મારૂં પોતાનું જ્ઞાન ન રહ્યું તેને માટે
હું તારી બહેનની પાસે ક્ષમા માગું છું.

આરી રીતે વાર્તા વિનોદ કરતા ત્રણે જણુ ખેઠા છે તેટલામા
પોતાના પતિને ઘણીવાર થઈ તેથી તેની તપાસ કરવા રાજકુમારી
અદર આવી, તો પોતાના પતિને બહેને કાંઈ અન્ય પુરૂષને કાંઈ
અજાણી સ્ત્રી સાથે વાર્તાવિનોદ કરતો જોયો જોયો કંઈ પણ બોલ્યા
આલ્યા સિવાય થકાશીન હૃદયે ગુસ્સામા ને ગુસ્સામા પાછી ફરી
તેને પાછી ફરતી જોઈ અશ્વનિકુમાર ચેતી ગયા અને એકદમ પાછા
બ્રહ્મરેવના સ્વરૂપમા બદલાઈ જઈ તે રાજકુમારી પાસે આવી કહેવા
લાગ્યા

“ પ્રિયા ! કેમ પાછા વળ્યા ? ”

રાજકુમારી—ન.થ. ! મેં કાંઈ અન્ય પુરૂષને અજાણી સ્ત્રી જોડે
વાત કરતા જોયો, જોયો ત્યાં ઉઠા રહેવું યોગ્ય ન લાગવાથી
પાછી ફરી

બ્રહ્મરેવ—શશીવદની ! તે એડેલો પુરૂષ બીજો કાંઈ નહીં પણ
અશ્વનિકુમાર દેવતા હતા.

રાજકુમારી—તે મને તે હો, પણ પર પુરૂષ પાસે પતિવ્રતા
સ્ત્રીને ઉઠા રહેવાનો પણ અધિકાર નથી જોયો હું તરતજ ચાલી
આવી. પણ વાર અશ્વનિકુમારને અત્રે આવવાનું શું કારણ ?

બ્રહ્મરેવ—હાલ જે સ્ત્રી ખતલ પાડી હતી તે તેમની સ્ત્રી હતી,

તેના મૃત્યુના સમાચાર જાણી તેઓ અત્રે આવ્યા હતા અને તેને સંજીવન કરી પાછા ચાલ્યા ગયા.

રાજકુમારી—પ્રભુ ! દેવતાઓની સ્ત્રીઓ પણ અન્યને ઘેર નૃસિંગાન સાબળવા રાત્રીને સમયે એકલી બેઠકે એતો નવાઇની વાત ! બ્યારે દેવપત્નિઓ પણ પોતાનો પતિવૃતા ધર્મ પાળવામા બેઠકાર છે તો પછી મૃત્યુનોકની સ્ત્રીઓની તો વાતજ શું કરવી ? મહાન પુરુષોનું વચન સત્યજ છે કે “ પતિવૃતા ધર્મ પાળવો એ કંઈ નાના બાળકોની રમત નથી ”

બ્રહ્મદેવ—(રાજકુમારીની વાતથી મતોષ પામીને) પ્રિયા ! તમારે કહેવું યથાર્થ સત્ય છે, પરંતુ તે વાતમા કંઈ ભેદ છે

રાજકુમારી—તો તે ભેદ ખુલ્લો કરી દામીની શ્વકા ટાળવા કૃપા કરશો !

બ્રહ્મદેવ—વાત કોઇને જણાવવા જેવી નથી છતાં તમે મારી અર્ધાંગના છો અને મારી દરેક વાત જણાવના તમારો હક્ક છે તેથીજ જણાવું છું કે હું પોતે તે જ અશ્વનિકુમાર છું અને તે મારી પોતા નીજ ધર્મપત્નિ છે તમારા ઉપર મોહીત થઇ રાગ પાસે ચાલના કરી તમારી માથે લગ્ન કર્યું અને તમને મારી ધર્મપત્નિ તરીકે સ્વીકારી હું તમારી સાથે અહીં મોજ મળમા પડ્યો જેથી તેને તદ્દન વીસરી ગયો. ધણી દીવસ તેણે મારો વિયોગ સહન કીધો અને ગભરાઇ જવાથી મને શેષધતી તે તથા તેની બહેનપણી બન્ને અત્રે આવી પહોચી અને હું અશ્વનિકુમાર હોઇશ કે નહીં તે જણાવવા ખાતર પોતે આત્મા રહિત થઇ છેવટે મેં તેને મારી મૃતસંજીવની વીધાથી સંજીવન કરી. જેથી તેનો ને મારો મેળાપ થયો અને બન્ને વાર્તાવિતોદ કરતા બેઠા, એટલામા તમે અદર આવ્યા અને જેને તમે

પરપુરૂષ કહો છો તે ખીજો કાષ્ટજ નહીં, પણ અશ્વનિકુમારના રૂપમા હજી એકા હતો સાથે તે મારી ધર્મપત્નિ હતી, ત્રીજી તેની બહેન-પણ્ણી ચિત્રા હતી હવે તમારા મનની શકા ટળી ? પણ અતમા હું તમને એનાવું છું કે આ વાર્તા કોઈ આમળ પ્રકાશમા મુકશે નહીં

આ વાત સાભગતાજ રાજકુમારી તો હીમુદ્ધ મની ગઈ અને ત્યાથી દોડી તરતજ રૂપાના ચરણમા નમી પડી રૂપાએ તેને ઉની કરી તે પોતાના બે હાથ બેડી કહેવા લાગી—“ મોટા બહેન ! હું તમારી દામી છું, મારા ઉપર કૃપાદષ્ટિ રાખજો જે આજ્ઞા હોય તે ફરમાવજો હું તે પ્રમાણે વર્તવા તૈયાર છું ”

તેની આની મીઠી વાણી સાભળી રૂપાએ તેને પોતાની છાતી મરમી ચાપી પ્રેમથી આલોગન કરતા કહ્યું —“ બહેન ! ગમરાઈથી નહીં આમા તારો કાષ્ટ પણ દોષ નથી મને દરેક રીતે તારા તરફથી સતોષ છે પણ મને શકા માત્ર એટલીજ થાય છે કે તે એક રાજકુમારી ચર્ષ આવા એક ભિક્ષુક પાલક સાથે સબધ બેડયો તે વખતે તને ખીલકુન વિચાર ન થયો ”

રાજકુમારી—પોતાના માત પિતાની આજ્ઞાનુસાર વર્તવું એ દરેક પુત્રીનું કર્તવ્ય છે મારી મરજી તો નહોતી છતાં મારા પિતાની આજ્ઞા અનુસાર વર્તવા મેં ખુશીથી હા પાડી

રૂપા—(પોતાના પતિને) સ્વામીન ! હવે દેવલોકમા પધારો આ રાજકુમારીને પણ સાથે લઇ દ્યો અમો બન્ને ત્યાં સાથેજ સપીને રહીશું

અશ્વનિકુમાર—અગતિ ! તમે કહો છો એ કીક છે પરતુ આ મનુષ્ય દેહમા તેમને દેવલોકમા કેમ લઇ જઇ શકાય ? પરતુ તેને માટે મેં એવી યુક્તિ શોધી કાઢી છે કે જ મહીના તમારી સાથે

સ્વર્ગમાં અને છ મહિના રાજકુમારી સાથે આ મૃત્યુલોકમાં રહીશ કેમ એ વાત તમને પસંદ છે ?

જન્નેએ તે વાતની હા કહી એટલે અશ્વનિકુમાર કહેવા લાગ્યા -
“ હાલમાં તો તમારી સાથે દેવલોકમાં આવીશ તોટનો વખત રાજ-
કુમારીને તેના પિતાની પાસે મુકી આવીએ પછી છ મહિના બાદ
પાછો અત્રે આવીશ અને રાજકુમારી સાથે રહીશ

રાજકુમારીને એ વાત પસંદ પડી અને પ્રસન્ન વર્તનથી તેમને
દેવલોકમાં જવા આગ્રા આપી

આ પ્રમાણે એકમેકનો ખુલાસો થયો એટલે અશ્વનિકુમારે નગ-
તજ આકાશમાંથી વિમાન મગાવ્યું તેમાં બેસી ત્રણે જણ ઉતરેલીમાં
આવી પહોંચ્યા, બાદ અશ્વનિકુમારે પાછું બ્રહ્મચર્યનું રૂપ ધર્યું કર્યું
અને રાજકુમારીને સાથે વડે રાજ ઉગ્રપ્રેત પામે આત્મા અને
પોતાના સાસુ શ્વસુરને મળ્યા ચદ્રકાન્તા પણ પોતાના માતૃપિતાને
મળી બાદ તે બ્રહ્મદેવે પોતાની સ્ત્રી ચદ્રકાતાને તેના પિતાને સોંપના
કહ્યું - “ નૃપતિ ! મારે થોડા સમયને માટે પરદેશ જવું છે ત્યારી પછા
ફરતા સુધી આ તારી પુત્રી તને સોંપુ છું તેનું રક્ષણ કરજે આમ
કહી પોતાની સ્ત્રી ચદ્રકાતાને તેના બાપને સ્ત્રાવિન કરી બ્રહ્મદેવ
ત્યાંથી પાછા ફર્યા અને રૂપા પાસે આવી વિમાનમાં બેસી દેવલોકમાં
પધાર્યા

પ્રકરણ ૩ જી.

૭૭૭૭૭૭૭૭

છુટકારો

નામીયા કાણુદ પ્રાતના પાટનગર કદ્દારમા આ વખતે મહા પ્રબળ અગદુલ્લા નામે એક યવન રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેણે પોતાના પરાક્રમથી ચારે તરફ પોતાની હાક ફેલાવી હતી. ધણી ખરા રાજાઓને તેણે ખડીયા રાજા મનાવ્યા હતા તે યવન રાજા એક નિવસ સમા ભરી બેઠો હતો એટલામા ધણે દુર દેશાવરથી ફરતો ફરતો એક સોદાગર તેની મઝામા આવી પહોંચ્યો અને પોતાનો અસખાળ ખેલી બાદશાહને ખતાવવા લાગ્યો

એટલામા એક સરદાર આવી કોઇ સરદારની છોકરીના વખાણુ બાદશાહ પાસે કરવા લાગ્યો આ સરદારનુ નામ હામીદ હતુ તે છોકરીના વખાણુ સાંભળી યવનરાજા ધણો પ્રમત્ત થયો એટલામા પેલો સોદાગર ખોલી ઉઠ્યો—“ જહાપનાહ ! ફરમાન હોય તો આ મેવક પણ બે શબ્દ બોલવાની ઇચ્છા કરાવે છે ”

યવનરાજા—બોલો ખુશીથી બોલો

સોદાગર—અહીંથી દક્ષિણ દીશામાં એક અતિ સુંદર બિજ્જને નામે નગર છે ત્યાના રાજાને એક કન્યા છે જેનુ નામ ચંદ્રાન્તા છે રૂપ પણ નામ પ્રમાણેજ છે શુ તેનુ રૂપ તેના સ્ત્રીરના સર્વ અવયવોનુ વર્ણન કરતા તો સાક્ષાત મહામ દુષ્ટીધર શેષનામ પણ ચાકી જાય ! તો પછી મારે તો શુ ગણુ ! તેના રૂપમા અગાધ સેકડો દેહના રાજાઓ રાજપાટ છોડી ચેગીના વેશમા ભટકે છે. દેવ-

તાઓ સ્વર્ગ સુદરીઓને પણ એક વખત ભુલી જાય છે ને કદાચ આપ તેનું રૂપ જુઓ તો પછી તેના સિવાય અન્ય કોઈ બીની ઇચ્છા સ્વપ્ને પણ ન રાખો.

આ પ્રમાણે સોદાગરના મોઢેથી ચંદ્રકાન્તાના વખાણુ સામગી યવનરાજ દીગ થઈ ગયો તેનું ચિત્ત ઠેકાણે ન રહ્યું મન ધીરજ ન પકડી શક્યું. તરતજ તેણે તેની સાથે માદી કરવાનો વિચાર કરી દુતને ઉજ્જૈન તરફ તેના આપ પામે પોતાનું માગુ કબુલ કરાવવા મોકલ્યો. રાજાએ તે વાત ના કબુલ કરી જ્યો દુત પાછો ફર્યો અને યવનરાજ પામે આવી તેને કહેવા લાગ્યો, “ જહાપનાહ! તે રાજા પોતાની પુત્રીની સાદી આપ સાથે કરવાનું ના પાડે છે તે તો જ્ઞે છે કે મેં મારી પુત્રીને એક વ્રાહ્મણ સાથે પરણ્યારી દીધા છે જ્યો લાચાર છું કે હું તેમ કરી શકું તેમ નથી ”

આ સાંભળનાજ યાનરાજ ગુસ્સે થયો અને તેને બળાત્કારે લાવવાના અને તે રાજાને કરેના અપમાનનો મદનો લેવાના ઠરાદાથી સેનાપતિને સન્ય તૈયાર કરી એકદમ ઉજ્જૈન ઉપર ચઢાઈ કરવાનો હુકમ કર્યો તરતજ સેનાપતિ મેં સૈન્ય તૈયાર ફીર્યું અને તે યવનરાજ ઉજ્જૈની ઉપર ચઢી આવ્યો. ઉજ્જૈનીથી વીમ કોશ ઉપર પોતાનો પડાવ નાખ્યો, અને એક દુત સાથે રાજાને કહાની મોકલ્યું કે કા તો ચંદ્રકાન્તા શાહને આપ કે લડવા તૈયાર થા આ દુતે રાજાને પોતાના માલીકનું ફરમાન કહી સભાગાવ્યુ આથી ગુસ્સે થઈ ઉગ્રમેન પણ પોતાનું સૈન્ય તૈયાર કરી મેદાનમાં મુખસમાન લશ્કર સામે આવી ઉભો રહ્યો બન્ને લશ્કર રણમગ્રામમાં સામ સામા આવી ગયા અસ્ત્ર શસ્ત્રોના મારો શરૂ થયો લોહીની મરિતાઓ વહેવા લાગી, હજારો શીર ધડથી જુદા થઈ જમીન ઉપર પડવા લાગ્યા ઘણા રજપુતો અને યવનો લડાઈમાં ખપી ગયા, તેમાં મુસત્રમાની સૈન્ય તો લગભગ

અર્ધેઅર્ધે ખપી ગયું, તેથી ચવનરાજ ગમરાયો. અને કોઈ રસ્તે ચંદ્રકાન્તાને ઉપાડી જવાની યુક્તિઓ શોધવા લાગ્યો. થોડી વાર વિચાર કરી તેણે પોતાના ચાર વિધાસુ નોકરો કે જેમના નામ અમદુલ્લા, ખુદામલ્ક, ગફુર અને જાફર હતા તેમને આ કામ કોઈ રસ્તે પાર પાડવા હુકમ કર્યો ચારે જણે કુવરીને ઉપાડી લાવવાનું માથે લીધું. માહોમાહે વિચાર કરી તેમણે એક યુક્તિ શોધી કાઢી જાફરે એક માલજીનું રૂપ લીધું અને મીઠા ત્રણ તેની દાસી રૂપે બન્યા અને બધાએ રાજના બાગમાં મુકામ કર્યો. અને તરેહ તરેહનાગના હાર બનાવી તે રાજ્યના દિવાન વગેરે મોટા અમલદારોને એક નવઘની ચીજ તરીકે બેઠ આપવા માડ્યા એમ કરતા તેના હારની પ્રમશા થતા તે વાત રાજને કાને પડી તત્કાલ તે માલજીને સભામાં હાજર કરવાનો સેવકને હુકમ કર્યો રાજની આજ્ઞા થતાજ માલજી (જાફર) મારી કારીગરીથી ગુથેલો એક પચગી હાર ઘણું દરવારમાં હાજર થઈ અને તરતજ રાજને તે હાર બેઠ તરીકે આપ્યો. આ હાર રાજને વણોજ પસંદ પડ્યો તેની કારીગરીથી ખુશી થઈ રાજએ દરરોજ તેને આપ્યો એક હાર બનાવી લાવવાનો હુકમ કર્યો.

એક વખત તે હાર રાજના ગંગામાં પડેરેલો રાણીએ જોયો. રાણીને તથા કુમારીને પણ તે હાર ઘણું પસંદ પડ્યો. જેથી બંને જણે એક એક હાર પોતાને માટે લાવવાની રાજને ઇચ્છા જણાવી રાજએ તે વાત માલજીને કહી માલજી ખુશ થઈ બીજે દિવસે એથી પણ વિશેષ કારીગરી વાપરી બે હાર તૈયાર કરી રાણી તથા રાજ કુમારીને આપ્યા.

રાજકુમારીને તે હાર ઘણોજ પસંદ પડ્યો અને તે માલજીને કહેવા લાગી - " હું માલજી ! આવા હાર મનાવતા મને ન શીખવે ? "

રાજકુમારીની વાત સાંભળી પ્રવજ વહને માલજી બોલી -

“ પશુ પુશીથી, કાલથી મારી સાથે તમે પણ બાગમાં આવજો ત્યાં હું તમને હાર બનાવવાની નવી નવી કારીગરી દરરોજ બતાવતી જઈશ. અને તેને માટે તોડવામાં આવતા કુનોની હીકમત પણ શીખવીશ કારણ કે આ હારને બનાવવામાં વપરાતા પુલો ચુટવામાં પણ અજબ કારીગરી સમાયેલી છે ”

આ માલળી રાજકુમારીએ આવતી કાલે તેની સાથે જવાનું કબુલ કર્યું અને તે માલણ તે દીવમે તરતજ ત્યાંથી ચાલી ગઈ બાગમાં જઈ માલણે (જાફર) આ વાત પોતાના સાથીઓને કહી સંભળાવી આ માલળી સર્વને ધણે આનંદ થયો અને માહામાહે ખાનગી મસજીત કરી તેમણે એક પુષ્પની ડોળી કરી અને તે ડોળી પહેરેગીરોને બતાવતા કહ્યું - “ જુઓ આ ડોળી ફરી સુંદર મનાતી છે ” આ ડોળીમાં બેસી રાજા દરવા નીકળનાર છે ” આમ કહી રાત્રી પડવાથી સર્વ નીંદ્રાવશ થયા

પ્રાત કાળ થતાજ આપણી માલણ રાજકુમારી પાસે ગઈ અને ઠગવ પ્રમાણે તેને પોતાની માથે બાગમાં લઈ આવી ત્યાં આત્યા બાદ તેની આજ્ઞા પ્રમાણે રાજકુમારી પુનઃ ચુટના લાગી પરંતુ રાત્રીએ તે લોકોએ તે ઝાડ ઉપર કંઈક દવા છાટેલી તેની અમર રાજકુમારીને થતાજ એ દમ તે બેહોશ બની પૃથ્વી ઉપર પડી.

તેને બેહોશ પડેલી જોઈ જાફરના સાથીઓ પણ ખુશી થતા ત્યાં આવી પહોંચ્યા, અને જો ડોળી રાત્રીએ તૈયાર કીધી હતી તેમાં તેને સુવાડી ઉપર આદર ઢાકી દીધી રાત્રીએ તેનીજ બેઠાન અવસ્થામાં તે ડોળી ઉપાડી ચારે બજા દરવાજા પાસે આવી દરવાજાને કહેવા લાગ્યા - “ દરવાજો જલ્દી ઉઘાડો મહારાજાએ આ ડોળી હાથ ને હાથ મગાવી છે. ” આ વાત સાંભળી દરવાજો એકદમ દરવાજો

ઉઘાડ્યો. અને તે ચારે જથ્થુ દરવાજા બહાર નીકળી એકદમ પસાર થઇ ગયા થોડીવારમાં પોતાના લશ્કરમાં દાખલ થઇ ગયા અને યવ નરાજ પાસે આવી તે ડોળી હાજર કરી

યવનરાજાએ આ ડોળીનો પડો ઉઘાડી અદર બેશુદ્ધ પડેલી રાજકુમારીને જોઇ, તેની મુખમુદ્રા જોતાજ તે કહેવા લાગ્યો - “વાહ વાહ કેવી સુરત છે” આ સુરત ઉપર કોણ પોતાનો જન દુર્યાન ન કરે? સોદાગરનું કહેવું બેશક ખરૂં છે” આમ બોલી લશ્કરને ત્યાજ રહેવાનો હુકમ કરી પેતા ચારે માણસો માથે તે ડોળીને ઉઘાળી યવનરાજાએ રાત્રીએ તે રાત્રીએ પોતાની રાજધાની તરફ પ્રયાણ કર્યું તે જ રાત્રે અદ્રકાતાને લઇ તેઓ લગભગ એસી કોશ દુર નીકળી ગયા અને ત્યાજ મુકામ ક્યો પ્રાતઃકાળ થતા રાજકુમારી સાવધ થઇ અને પોતાની પાસે ઉમેતા યવનરાજાને તથા બીજા મુમલમાન સીપાઇઓને જોતાજ બેમાકળી બની જઇ કહેવા લાગી - “ભાઇઓ! તમે કોણ છો? અને મને કયા લઇ ગયો છો?”

યવનરાજા--હું તે જ કદ્દારનો રાજા છું તારા પિતાએ મારી સાથે રાજપુત્રીથી તારૂં લગ્ન ન કર્યું જેથી તને બચાવકારે મારે ત્યાં લઇ ગઈ છું

આ સાંભળી રાજકુમારી સમજી કે હું યવનોમાં સપડાઇ છું અત્યારે તો મારો કંઈ ઉપાય નથી, આમ ધારી શ્વાતીથી તેમની સાથે ચાલવા લાગી અખંડ ત્રણ દિવસ ને રાત કુચ કરતા તે યવનરાજા રાજકુમારી સાથે કદ્દાર આવી પહોંચ્યો અને તેને એકાંત મહેલમાં રાખવાનો હુકમ કરી યવનરાજા પોતાના મહેલામાં ગયો રાજકુમારી એમતમાં પોતાના છુટકારાને માટે યુક્તિઓ શોધતી દિવસો ગુજરવા લાગી આમ દિવસો એક પછી એક વ્યતિત થવા લાગ્યા એટલામાં

એક દિવસ તે યવનરાજ રાજકુમારી એકાતમા બેઠી હતી ત્યાં આવી કહેવા લાગ્યો—“ કેમ રસિલી ! હવે મારી ઘણાં દીવસની ઉત્ક્રાંતિ તમ કરવામાં કેટલો વિલંબ છે ? ”

રાજકુમારી—દુર રહેા મારી પાસે આવશો નહિ, નહીં તો એક પળમા આ ખજરથી પ્રાણુ લપ્પશ અને સાથે મારા આત્માનો પણ ભોગ આપીશ

તેના આવા ક્રોધયુક્ત વચનો સાંભળતા યવનરાજ વિચાર કરવા લાગ્યો—“ છછેડાયેલી નાગણને વધારે છેડવાનો આ વખત નથી, નહીં તો કંઈક જન ગુમાવી બેસીશુ હાલ તો નવે નવી આવેત્રી છે માટે વધારે ન છેડવામાં ફાયદો ” આમ વિચાર કરી દાસીઓને તેને કોઈ રીતે મમજાવવાનો હુકમ કરી તે ત્યાંથી ચાલતો થયો

તે મહેલની પાસે એક બ્રાહ્મણી રહેતી હતી તેને આ રાજ કુમારીની વાત ગઈ તેથી તેને મળવાને જ્ઞાને કોઈ નહોતું તે વખતે છુપી રીતે મહેલમા દાખલ થઈ ગઈ અદર જઈ બુએ છે તો ગજ કુમારીને ઉદાસીન ચહેરે બેઠેલી જોઈ તે બ્રાહ્મણી બોલી—“ બહેન ! મે તમારી સઘળી વાત જાણી છે તમે કોઈ રીતે ગભરાશો નહીં હું તમને તમારા કામમા મદદગાર થઈશ અને હરકોઈ યુક્તિથી તમારો પાપીના હાથથી છુટકારો કરીશ ”

મહાન દુઃખના સમયમા દીનાસાના ઉદ્દારો સાંભળતાજ રાજ કુમારીએ ઉંચું જોયું તો પોતાની પાસે કોઈ અજાણી સ્ત્રીને ઉભેરી જોતાંજ પહેલાં તો તે ચમકી પણ થોડીવારે ધીરજ રાખી બોલી— “ બહેન તમે કોણ છો ? ”

બ્રાહ્મણી—હું એક બ્રાહ્મણી છું અને આ મહેલની નજીકમા રહું છું તમારા સમાચાર સાંભળતાજ મને કુદરતી રીતે તમારા

તરફ દયા આવી. પરમેશ્વરે મને તમારી મદદને સારૂ મોકલી છે એમ માનજો. પણ હું કહું તે પ્રમાણે કરવું જોઈશે.

અંદકાંતા—ખુશીથી તમે કહેશો તે પ્રમાણે કરવા તૈયાર છું.

બ્રાહ્મણી—ત્યારે હવે ફરીથી તે દુષ્ટ તમારી પામે આવે ત્યારે તમારી રસોઈ કરવાના બદલાને એક બ્રાહ્મણીની માગણી કરજો અને તે હા કહે એટલે મને બોનાવજો પછી તમારી સાથેજ રહી આગળ ઉપર શું કરવું તેનો વિચાર કરીશ.

અંદકાંતા—હીક કાલે તે આવશે તે વખતે જરૂર માગણી કરીશ.

બ્રાહ્મણી—હો ત્યારે અત્યારે તો હું રજા લઉં છું.

આમ બોલી તે બ્રાહ્મણી ત્યાંથી ચાલી ગઈ બીજે દિવસે યવનરાજ બ્યારે તે રાજકુમારી પાસે આવ્યો તે વખતે તેને સમજતી રસોઈને માટે તે બ્રાહ્મણીને નક્કી કરી તેને બોલાવી અને તે બંને મથે રહેવા લાગ્યા.

હવે આ બામત અહીંજ પડતી મુકી આપણે ઉજ્જૈન તરફ નજર કરીએ જ્યારે રાજાએ પોતાની પુત્રીને કપટથી યવનો પકડી ગયા છે તે વાત સંભળી, ત્યારે એકદમ તેનો ગુસ્સો વધી ગયો અને બાકી રહેના યવન લશ્કર ઉપર એકદમ તુટી પડવાની પોતાના સૈન્યને આજ્ઞા આપી જોત જોતામા રાજાનું લશ્કર યવન લશ્કર ઉપર તુટી પડ્યું અને આખા લશ્કરનો ધાણુ વાગી નાખ્યો એ ચાર જણા મહા મુશ્કેલીએ નાસી છુટ્યા તેમણે આ સમાચાર યવનરાજાને જણાવ્યા રજપુત સીપાઇઓએ લડાઇ બંધ થયા પછી રાજકુમારીની ચારે દીશામા શોધ કરવા લાગ્યા પણ કંઈ પત્તો ન લાગવાથી નીરાશ થઇ રાજાને સર્વ વાત નિવેદન કરી અંદકાંતાના વિચારોની રાજા તથા રાણી અત્યંત શોકાતુર બની ગયા પણ શું કરે ! અહીં રાજકુમારી મેં કરાવેલી મુન્ત થનાજ પાછો યવનરાજા

આવ્યો તે વખતે રાજકુમારીએ બ્રાહ્મણીના સમજાયા મુજબ પોતાના પેટમાં દરદ થાય છે એમ તે યવનરાજને જણાવ્યું જેથી યવનરાજ નિરાશ બની ગયો અને ધણી વણા વૈદ્ય હકીમો પામે તેની દવા કરાવવા માડી કેટલાક દીવસ દવા કરી પણ કાંઈ પતો લાગ્યો નહીં દીવસે દીવસે દરદ વધતું જાય છે એમ જણાવ્યું એમ કરતા એક દિવસે તે બ્રાહ્મણીએ પોતાની પાસેથી એક દવાની પડીતા રાજકુમારીને આપતા કહ્યું - “બહેન ! આ એક પડીકરી તમે હાનગ પાણી સાથે પી જાવો જેથી તમે બેડોશ બની જશો, એટલે હું જીવ ઊગડીશ કે રાજકુમારી તો મરણ પામ્યા પછી આગળ ગુ કવું તેનો વિચાર મેં નહીં કરી રાખ્યો છે ”

બ્રાહ્મણીના વચન ઉપર વિશ્વામ રાખી રાજકુમારી તે દવાની પડીકરી પી ગઈ, અને જોત જોતામાં બેડોશ બની ગઈ એટલે તે બ્રાહ્મણીએ ચારે તરફ તેના મંજુના સમાચાર ફેલાવી દીધા. યાન-રાજને જાને તે વાત પડતાજ સમા બરખાસ્ત કરી તે એકદમ દોડતો ત્યાં આવ્યો અને તેને મળી ગયેના સમજી સેવકોને તેને દફન કરવાનો હુકમ કરી નિગાશામાં ચાલતો થયો.

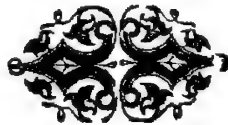
યવનરાજની તો મનની મનમાજ રહી ગઈ, મહા મહાનતે હાથમાં આવેલી બાજી ધુળ મળી ગઈ । ।

હુકમ થતાજ સેવકો તેની લાશને એક પાલખીમાં નાખી દફન કરવા લાઈ ગયા તે બ્રાહ્મણી પણ માથેજ ગઈ પછી જ્યાં સર્વ સ્મશાનમાં આવ્યા એટલે તે બ્રાહ્મણી બોલી, “ લાઈઓ મારી એક છેલ્લી અન્ન એ છે કે આ બાઈ હીંદુ છે માટે તેને મારે હાથે દાટવાનો હુકમ થાય તો સારું, કે જેથી તેનો ધર્મ બ્રહ્મ ન થાય ” આ વાત સર્વને પમદ પડી અને તે બ્રાહ્મણીને હુકમ આપી તેને એકબીને ત્યાં રહેવા દઈ બાકીના સર્વ થોડે દુર જઈ બેસા રહ્યા.

બ્રાહ્મણીએ તે લાશને એક કબર કે જે પહેલેથી તે પોતાને હાથે ખોદી ગઇ હતી તેમા દાટી તે કબરમા તેણે હવા આવવાની યુક્તિ પહેલેથીજ રાખી હતી તેને દાટી ઉપર ધુળ માટી પુરી બધુ ઠીક ઠીક કરી તે બ્રાહ્મણી તે માણસો પાસે આવી

કામ ચોક્કસ થયુ સમજી આવેલા સર્વ સેવકો તથા તે બ્રાહ્મણી રોતા કકળતા પોત પોતાને ઘેર પાછા વળ્યા તે બ્રાહ્મણીએ ઘેર આવી બે સારા પાણીદાર ઘોડા તૈયાર કર્યા અને રાત્રીને વખતે જ્યારે મનુષ્ય માત્રનો પગરવ બધ થયો ત્યારે ઘેરથી નીકળી તે કબર પાસે આવી અને તે લાશને કબરમાથી કાઢી મેદાનમા સુવાડી ત્યાર બાદ પોતાની પાસેથી એક ખીજી પડીકી કાઢી તેને પાંધ દીધી તેની અસર થતાજ રાજકુમારીનામા પાછુ ચેતન આવ્યુ. તેણે પોતાની આખ ઉઘાડી, તો પોતાની તે બ્રાહ્મણીને બેઠેલી જોઇ તેથી તેને શ્રાંતી વળી

થોડી વારે તે બેઠી થઇ, અને પોતાનો છુટકારો થયો સમજી તે બ્રાહ્મણીનો અત કરણથી ઉપકાર માનવા લાગી એટલામા તે બ્રાહ્મણી બોલી—“ બહેન ! હવે તિલબ ન કરતાં આ એક ઘોડા ઉપર બેસી જાઓ અને એક ઉપર હુ બેસી જાઉં અને રાતની રાતમા પસાર થઇ જઇએ ’ બ્રાહ્મણીની યુક્તિ રાજકુમારીને પસંદ પડી અને તે કબરને પાછી હતી તેવી કરી દઇ બન્ને ઘોડા ઉપર બેસી પુરુષના વેશમા ચાલી નીકળી

પ્રકરણ ૪ થું.

ક્રુપ છાંય

રસીલી રૂપાની સાથે રગ વીલાસમા દીવસ ગુજરતા, અશ્વત્થી-
કુમારને એક દિવસ ઓર્થોતુ રાજકુમારીનું સ્મરણ થયું અને તે અત્યારે
શુ કરે છે તે જાણવાની ખાતર તેમણે સમાધી ચઢાવી, તો રાજકુ-
મારીના હરણનો સર્વ વૃતાત તેમના જાણવામા આવ્યો. આથી તેમને
રાજા ઉપર ધણો ગુસ્સો ચઢ્યો. અને તેણે કુમારીનું જતન કર્યું તે
ખાખત રાજાને યોગ્ય બદલો આપવાના ધરાદાથી તરતજ ત્યાંથી
ઉઠ્યા, અને પોતાના વિમાનમા બેસી ઉજ્જૈનીમા આવી પુનઃ ધાજાણ
ચરપમા લાગણા ગજસભામા ગયા.

રાજાએ બ્રહ્મદેવને છેટેથી આવતા જોઇ દડવત પ્રશ્નમા કયા
અને યોગ્ય આસન આપી બેમાડાયા બાદ બ્રહ્મદેવનો ચહેરો કોંઈયુક્ત
જોઇ રાજા પુછવા લાગ્યો— ‘ મહારાજ આજે આપ આટલા ગુસ્સાગા
કેમ જણાઓ છો ? ’

બ્રહ્મદેવ—રાજા મે તને બરેસે સોપેલી તારી પુત્રી (મારી
સ્ત્રી) કયા છે ? તેને એકદમ મારી પાસે હાજર કરે ? ”

રાજા—પાણી ! તેનું તો ચવનરાજ હરણ કરી ગયો ? હવે
કયાંથી હાજર કરે ?

બ્રહ્મદેવ—તેનું ગમે તે થયું હોય, તેની મારે શું પચાત, મને
તો મારી અનામત પાછી આપ, બીજી મારે કંઈ જરૂર નથી જો
તું તેમ નહીં કરે તો હું તને આપ અપ્પીશ

રાજા—(નમ્રતાથી) પ્રજા જશ્ન શાત થાઓ, વિચાર તો કરો
કે તેમા મારો શું હોય.

બ્રહ્મદેવ—તારા હોવા છતા તારી પુત્રીનું હૃદય આમ, તેના નું ખીલકુલ દોષભાગી નથી.

રાજા—પણ મહારાજ હું તો તેના સૈન્ય સાથે લડતો હતો તેટલામા મારી ગેરહાજરીમા આ કૃત્ય થયું છે ?

બ્રહ્મદેવ—એમ બાબત બતાવે મારા દેવામાથી મુક્ત થવાશે ' ગમે તેમ થયું હોય, તેની ચારે દરકાર નથી. મને તો ગમે તે રીતે મારી સોજેલી અનામત પાછી લાગી આપ નહીં તો એમ કહે કે મે તને તારી પુત્રી સોંપીજ નથી, તો પત્ની તું મુક્તજ છે

રાજા—મહારાજ આ શું બોલો છો ? ચંદાય તો આદાશમા હશે કે પાનાળમા હશે પણ ગમે તેમ કરી શોષ કરી તમારી અનામત તમને પાછી હસ્તગત કરીશ પણ કદાપી અસત્ય તો નહીજ ઉચર મારા ધર્મથી પતિત કદી નહીં થાઉં

બ્રહ્મદેવ—ત્યારે વિચાર જ્ઞાનો કરે છે મોટેથી તકાકા માર્યા એટલે પણ ખેતાની પુત્રીનું હરણ થયેલું જોઈ ખરો ક્ષત્રી તે કદી આમ બેસી રહે ? તું તો ખરો ક્ષત્રી નથી પણ .

રાજા—મસ કરો, મહારાજ બસ કરો, એવા તિરસ્કાર મુક્ત વચનો ન બોલો હું હાલજ તેની શોધમા જાઉં છું મારા આવતા સુધી આ રાજપાટ તમનેજ સોંપી જાઉં છું. પ્રભુ આ વસ્ત્રાલકાર ધારણ કરી આ રાજ્યાસન ઉપર બિરાજમાન થાઓ મારી પ્રજાનું રૂઢી રીતે પાલન કરજો આમ બોલતા રાજાએ સર્વ વસ્ત્રાલકાર તથા મુકુટ ઉતારી તે બ્રહ્મદેવને પહેરાવી ગાળ્યાસન ઉપર બિરાજમાન કીધા, અને પોતે એક બગીચા ક્ષેત્રી પહેરી પુત્રીની શોધમા જવાની તૈયારી કરી હોય. એટલામા દીવાન આવી પહોંચ્યો તેણે રાજાનો આ પહેરવેશ જોતા અમમ થવાનું કારણ પુછ્યું. રાજાએ તેણે બધું વૃતાંત કહી સંબળાવ્યું અને ધીરજ આપતા કહ્યું—“ દીવાનજી તમે પણ

ફેડી રીતે પ્રજનનુ રક્ષણ કરજો અને આ બ્રહ્મદેવની આજ્ઞાનુ પરિપાલન કરજો હું થોડા દિવસમાજ પાછો વળીશ ”

ધીરે ધીરે આ વાત પ્રજા વર્ગમા ગઇ તેથી પ્રજામા પણ રાજાના જવાના સમાચાર સાંભળી હાહાકાર વર્તાઇ ગયો રાજાએ એ આર મોટા ગ્રહસ્થ માણસોને બોલાવી સારી રીતે સમજાવ્યા અને તેટલો કાળ શાંતીથી પ્રજા વર્ગને કઢાવવા તેમને સુચના કરી વિદાય કર્યા એટલામા રાણી અનાસમા ગણીને આ વાતની ખબર પડતા તે પણ રડતી કકળતી ત્યા આવી અને રાજાને સન્યાસીના વેશમા જોતાજ તેને મુઠ્ઠી આવી ગઇ થોડી વારે સાવધાન થઇ બોલી “ નાથ ! મારા જીવનના આધાર ! ક્યાં જવાની આ તૈયારી છે ? તમે તો જાગ્યોછો પણ મને નિરાધારને કાતો આધાર ! તમારા સિવાય મારી તથા મારા બાળ બચ્ચાની સલાજી લેનાર કોણ !

રાજા—પ્રિયા ! ધિરજ ધરો આ બ્રહ્મદેવ સાથે વચનથી બધાઇ ગયો છું તેથી હવે મારો ઉપાય નથી પરંતુ થોડાજ સમયમા હું પાછો ફરીશ એક પત્નિ, એક વચન અને એક બાણ એજ ખરા ક્ષત્રીનો ધર્મ છે તેથી મારા વચનથી તો હું કદી ફરનાર નથી

રાણી—સ્વામી ! એમ છે તો આ દાસીને પણ સાથે લ્યો

રાજા—તમને સાથે શી રીતે લેવાય, જગલના મહાન સકટો તમારાથી શી રીતે સહન થાય ! હજારો દાસ દાસીઓમા રહેલા તમારાય નિર્જન વનમા એકલા કેમ રહેવાય, અડવા પગે ભુખ્યા તરસ્યા અરણ્યમા અબળા જાતિથી શી રીતે ચલાય, માટે તમારી જક છોડો, અને રાત્રે મહેલમાજ બાળબચ્ચાનુ રક્ષણ કરતા તેટલો કાળ વ્યતિત કરો હું તમને આ બ્રહ્મદેવને સોપુ છું તે તમને માતા હુસ્ય ગણી તમારી યોગ્ય અરદાસ્ત રાખશે, બાળબચ્ચાની પણ તે જ સલાજીશે.

રાજના વચન સાંભળી બ્રહ્મદેવ કે જે અત્યાર સુધી શાત બેઠા હતા તે બોલ્યા—“ હે કલ્યાણી ! તમે મારી માતા તુલ્ય છો કે ઇ રીતે ગભરાશો નહીં, તમારા બાળકો સાથે ખુશીથી રહો તમારી સારી રીતે ધરદાસ્ત કરીશ.

રાણી—હે ધર્મમુર્તિ બ્રહ્મદેવ ! જે એક આ તમારી પુત્રીની કે અમારા નાના બાળખત્તાની યા તો મારી ગકડી પ્રગ્નની તમને કીચીત માત્ર દયા આવતી હોય તો મારા પતિને પાછા અત્રે રહેવાની આજ્ઞા કરો એજ મારી માંગણી છે

બ્રહ્મદેવ—ખુશીથી જે રાજ એકનાગ એમ કહે કે હું અના-મત સોપી ગયો નથી તો પછી તેમ કરવા કબુલ છું

રાજ—તે વાત તો કદાપિ પ્રાણને પણ બનનાર નથી રાણી જકે છોડી દો અને અહીં સુખેથી રહો

રાણી—મારા પ્રાણેશ ! પતિવ્રતા સ્ત્રી પતીથો વિમુખ રહી કદી સાંભળી છે ? પતિના દુખ સુખમા લાગી થનાર સ્ત્રીજ પતિવ્રતા ગણાય છે ! બાકી પતિને દુખમા સંબડતા નાખી રગ રાગમા રહેનાર સ્ત્રી તો પતિવ્રતા નહીં પણ અધમજ છે માટે કૃપા કરી મને તથા આવવાની આજ્ઞા આપો નહીંતો હું મારા પ્રાણને ત્યાગ કરીશ

આ પ્રમાણે રાણી હઠ લઇ બેઠી છે તેટલામાજ બન્ને નાના બાળકો પણ રડતા કકળતા ત્યાં આવી પહોંચ્યા અને રનેહથી માતા પીતાને આલોગન આપતા કહેવા લાગ્યા, “ માતા ! આ શું કરોછો, કમા જાઓછો ? અમે અહીં કેને આધારે રહીશું ? અમને પણ સાથેજ હોય આમ બોલતા યોધાર આસુએ રડવા લાગ્યા ”

ટાકરાનું કંદન જોઇ રાજની છાતી ભરાઇ આવી. પણ શું કરે આ બ્રહ્મદેવ પાસે તેનો કંઈ ઉપાય રહ્યો નહોતો એવે રાણીને તથા

બન્ને બાળકોને પણ સાથે આવવાની રાજ્યએ આજ્ઞા આપી રાણી આથી પ્રસન્ન થઇ અને તરતજ પોતે પણ પોતાના વસ્ત્રાલંકારોના ત્યાગ કરી એક ભગવી કંકની પહેરી લીધી પછી ચારે બજે રાજ-સભામાંથી નીકળી જંગલ તરફ પ્રયાણ કર્યું.

રાજાની પરીક્ષા પુરે પુરી લેવાનો દ્રઢ સંકલ્પ કરી બ્રહ્મદેવે પોતાની હાથમાં ચારે તરફ અનુચરો દોડાવ્યા અને આ ચારે બજુ માથી કોઇને કોઇએ પણ આશ્રય ન આપવો એવો મનાઈ લુકમ ફેલાવી દીધો તેમજ કોઇએ તેમને કંઈ ખાવા પીવાની કે પહેરવા-ઝોડવાની ચીજ પણ ન આપવી તેનો પણ બંદોબસ્ત કરી દીધો. અને કેટલાક અનુચરોને તેઓ કયા જગ્યા છે અને શું કરે છે તેની તપાસ ગામવા તેમની પાછળ છુપી રીતે દોડાવ્યા.

ભુખે તરસે ગીબાતા તે ત્રણે બજુ ગાઢ અરણ્યમાં ચાલ્યા જાય છે ચાતતા ગસ્તામાં ઘણા નગ્ર તથા ગામડા વગેરે આવે છે પણ બ્રહ્મદેવનો મનાઈ લુકમ ફરવાથી કોઈ તેમનો કંઈ વાતનો ભાવ પુછતા નથી એ દીવ્યમના લાગટ કડાકા થયા છે, છોકરા પણ ભુખે ટળાંજો છે, ચાતવાની બીલકુલ શક્તિ રહી નથી તેથી જરા ચાલે છે વળી બેસી પડે છે આની દુર્દશા જોઇ રાજા પોતાની સ્ત્રીને કહેવા નાગ્યો - " જો તમે માડ કહ્યું માની ઘેર રહ્યા હોત તો કેવું સાર થાત આ છોકરા ભુખે ટળાંજો છે તેમનું દુઃખ મારાથી જોઇ શકાતું નથી અરેરે પાણી માગતા પહેલાં દુધ આપી ઉછેરેલા મારા કુમળા પુષ્પોની આ દશા ! આમ બોલતો રાજા ત્યાજ બેસી પડ્યો તેની હીમત જતી રહી આગળ ચાલવાની શક્તિ રહી નહી. તેને બેઠેલો જોઇ રાણી તથા છોકરા પણ ત્યાજ બેસી પડ્યા એટલામાં એક ખેડુનની સ્ત્રી માથે બાથાનું પોટલું મુકી પોતાના ઘણીને આપવા

ખેતરમાં જતી હતી, તેણે આ ચારેના તરફ નજર કરી. સાંતુ જોતાજ તે તેમને ઝોળખી ગ્રહ, અને વિચાર કરવા લાગી, “ અરેરે રાજ્યના કુમળા બાગમાં ખીચારા ભુખે ટળવળે છે માટે લાવ મારી પેટલી માથી હુપી રીતે તેમને થોડું ખાવાનું આપું ” અમ કારી દયા બાવથી તે સ્ત્રી તેમની પાસે ગઈ. અને એક રોટલી રાજ તરફ ફેંકી સીધી ચાલી ગઈ રાજ્યએ તે રોટલી બંને છોકરાને અડધી અડવી વહેચી આપી જે ખાવાથી તેમને મનોષ વળ્યો પરંતુ રાજ તથા રાણીને તો ત્રીજો દીવસ પણ ભુખે તરસેજ ગુજરવો પડ્યો.

ખીજે દીવસે રાજ થોડાક ફળ તે જગલમાંથી વીણી લાગ્યો તેમાંથી કેટલાક તે બે છોકરાને વહેચી આપ્યા અને બાકીના થોડા પાતે તથા રાણીએ વહેચી લીધા અને જોવા તે ફળ ખાવાની તૈયારી કરે છે કે એક અતિથી બ્રાહ્મણ તેમની સામે આવી ઉભો રહ્યો અને “ બ્રહ્માન દેહી ” એમ ઉચ્ચાર કરવા લાગ્યો.

રાજ્યએ તે બ્રાહ્મણને બ્રહ્મા માગતો જોઈ પોતાના ફળ તેને આપી દીધા પણ તેટલાથી તે બ્રાહ્મણને મનોષ ન વળ્યો અને વધા રેની ઇચ્છા જણાવી જેથી રાજ્યએ રાણીના બાગના ફળ પણ તેને આપી દીધા છતાં પણ મહારાજે વધારેની ઇચ્છા જણાવી છેવટે પોતાના પ્રાણથી પણ પ્યારા બાળકોના બાગના ફળ પણ તે રાજ્યએ બ્રાહ્મણને આપી દીધા બ્રાહ્મણ બધા ફળ ખાઈ પોતાની કુખા મટાડી રાજને આશીર્વાદ આપતો ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો આ ચારેને તે દીવસે પણ કડાકા થયા.

છોકરા માતાની ગોદમાં પેસી રોવા લાગ્યા તેમનું રૂદન સાંભળી રાજ બોલ્યો.—“ અરેરે ! એક બખતે પૃથ્વીપતિના છોકરા હતા તે અત્યારે ધુળથી પણ સોંવા થઈ ગયા છે સમય ! સમય ! તારી

બલીહારી છે । નથી મળતુ ખાવાને અન્ન કે નથી મળતુ પીવાને પાણી । । રાજાને આમ કલ્પાત કરતો જોઇ રાણી કહેવા લાગી —
“ નાથ ! ગભરાઓ નહી, સુખ દુખ ચાલ્યા જાય છે હ્યો હુ પાસે ના ગામમા જઇ કંઇક અન્ન માગી લાવુ છુ ”

રાજા—તમે આ શુ બોલો છો મારી હયાતીમા તમારો બીખ માગવાનો વખત । ધીક્કાર છે મને । હરી હરી । મે તારો એવો જો અપરાધ કીધો છે કેઆમ છેકજ નિર્દય બને છે । ”

રાણી—પ્રભુ ! ધીરજ ધરો । હમેશા કોઇના સરખા દીવમા જતા નથી ચડતી પડતી ચાલી જાય છે, સુખ દુખ ફરતી છાયડી છે દુનિયાની ધટમાળ નિયમિત ચાલ્યાજ કરે છે પણ સમજુ પુરુષો તો સુખથી હરખાતા નથી અને દુખથી ગભરાતા પણ નથી તેમને મન તો સુખ દુખ સદા સમાન છે સુખના વધારે દિવસો પણ અટપ સમજાય છે, દુખના થોડા દીવસો વર્ષો જેવા મોટા જણાય છે પણ જ્ઞાની પુરુષોએ તો મહનશીલતાજ રાખી ધટે છે હ્યો હવે મને ઝટ આજ્ઞા આપો એટલે હુ કંઇક ખાવાનુ નઇ આવી હાજર કરુ

રાજા—ભલે જેની તમારી ઇચ્છા પણ જલ્દી પાછા ફરજે વધારે વિલખ ન કરશો

મહારાજની આજ્ઞા લઇ રાણી વિદાય થઈ અને પાસેના ખેત રમાથી થોડા ઠાયા દાણા લઇ પોતાની પાસેના લુગડામા ભર્યા એટલામા ખેતરનો ધણી આવી પહોંચ્યો અને દાણાનો ઝોળો ભરી જતી રાણીને જોઇ તેને ચોર ઠરાવી કોટવાજ પાસે લઇ જવા લાગ્યો આ જોઇ રાણી આજીજીથી કહેવા લાગી —“ ભાઈ ! મારા બે નાના બાળકો તેમજ મા । પતિ ધણા દિવસથી ભુખ્યા છે તેમની કુધા મટાડવા મે આ અયોગ્ય કાર્ય કર્યું છે તેથી જો તારા હૃદયમા કંઇક હયાનો

વાસો હોય તો દયાની ખાતર આટલા દાણા લઈ જવા દે ને કે મે
ધણીની આજી લીધા વિના ચોરીથી આટલા દાણા લીધા છે તેથી
ચુનહેગાર તો ધુજ પણુ અત્યારે મારી સ્થિતિનો વિચાર કરી ને
મને જવા દે તો તારો મોટો ઉપકાર । ’

ખેડુતે તેની કંઈ વાત ધ્યાનમાં ન લેતા તેને એકદમ કોટવાળા
પાસે લઈ જઈ સંઘળી હકીકત તેને જણાવી ને સામળી કોટવાળા
ખોલ્યો — “ અરે બાપ ! તું કોણ છે ? અને આની રીતે ચોરી કરી
દાણા લઈ જવાની તારે શ જરૂર ? ” આ માલગી રાણીએ
પોતાની મવિચર હકીકત તેને કહી મલગાળી અને ખોલી — “ બાપ !
મેં મારા બાળમર્યાની અને મારા પતિની તને દયા આવતી હોય
તો ઝટપટ મુક્ત કર તે સંઘળા બુખે ટળવળે કે અને મને ધણી
વખત થયો તેથી મારી રાહ જોતા હશે । ”

કોટવાળા રાણીનું રૂપ જોઈ વિહવળ બન્યો, અને તેની કોષ્ટ-
પણુ વાત ન સામળતા તેને એકદમ કેદ કરવાનો હુકમ કર્યો આ
પ્રમાણે સેવકાએ રાણીને કાગઝકમા નાખી

રાત્રીએ અત્યારે મધ્યે શાંત થયું, ત્યારે કોટવાળા દારાગૃહનો
દરવાજો ઉઘાડી અદર દાખલ થયો અને રાણીની પાસે આવી
ખોલ્યો — “ બાપ ! તારો પતિ કે જે નિર્ધન છે જેની પાસે અન્ન
પાણીના વાધા છે તેવાનો ત્યાગ કરી કોષ્ટ ગૃહસ્થ સાથે રહેવા તું
ચુકી છે । ”

રાણી—કદી નહિ ! મારા પ્યારા પતિનો ત્યાગ ! સ્વપ્ને
પણુ ન કેડ મારા પતિવ્રત ધર્મથી પ્રાણીતે પણ ન ફર

કોટવાળા—પણુ જરા નજર તો કર, મારી સામુ તો ને.

હું કોણ છું ? આ નમ્રો કાટવાળાં । પૈસે ટકે બરપુર છું સાલ
ખીમા પણ કમ નથી । હજારો સેવકો હાં કહેતા હાજર છે । જો
તારી .

રાણી—ચુપ રહે પાપી । આવી લાક્ષ્ય તું કોને ખતાવે
છે ? તારી સાલખીને હું ઠોકર માફ છું । એક વખત મારો પણ
એવા હતો કે તારા જેવા તો મારી પામે ગુનામ હતા દુર રહે,
પાછા । વધારે બોલ્યો તો જનથી જલ્દશ

કામમા અધ બનેલો કાટવાળાં તેના બોલવાની કષ્ટ દરકાર ન
ગખતા એકદમ તેના ઉપર ધસ્યો તેને પોતાની તરફ આવેલો જોષ
ગણીએ પોતાની પાસેનું ખજર કાઢ્યું અને એકજ બાધી તેનું પેટ
ચીરી નાખ્યું, ઓચીનો તે પાપી કારખી ચીસ પાડતા પૃથ્વી ઉપર
પડ્યો, પળમા હતો ન હતો ચર્ચ ગયો । । તેને ઠાર કરી રાણી કા
રાગૃહમાથી નીકળી મીઠી જગન તરફ ગયાના થય

કાટવાળાંતા મગણુતા મમાચાર આખા ગામમા ફેલાઈ ગયા,
ચોડી વારમા શહેરના હાકેમને ખમર ચઢી તેણે તરતજ કેટલાક
મીપછોએને ખુન કરનાર રાણીને પકડવા ફોડાવ્યા

શહેરની મહાર નીકળતામા મીપાછોએએ રાણીને ઘેરી લીધી
અને એકદમ પગડી લાવી હાકેમ પાસે હાજર કરી કાટવાળાં તેને
જોતાજ પુછવા લાગ્યો “ બાઈ ! તું કોણ છે ? કાટવાળાં ખુન કર-
વાનું તું શરણુ ? ”

રાણી—હું ગમે તે છું ? તેની તમારે શી પચાત છે ? તે
પાપી માફ કીયજી બગ કરવા આવ્યો તેથી માગ પતિવ્રત ધર્મના
રક્ષણાર્થે મે તેનું ખુન કરીધું છે. તેવા સ્ત્રી લપટોને તો પૃથ્વીની
સપાટી ઉપરથી ઓછા કરવાજ સારા ।

હાકિમ—પુનઃ જેવું અપ્રમ કર્યું કરતા તને મારો પણુ ડર ન લાગ્યો ?

રાણી—કર જાનો ? બધા જાનો ' પાપીને તેના પાપ કર્મનો બદલો આપવો એ ઇશ્વરી ન્યાય છે પતિવ્રતા અને પોતાના પતિ સિવાય અન્યનો બધા હોતોજ નથી

હાકિમ—ચુપ રહે ! બંધ કર તારી જીભ એતો જોઈ મોટી પતિવ્રતાની પુછડી ! મુન્હો ફરી નિર્દોષ બની છુટી જવાના નાહક મહાના બતાવે છે ! પણુ કાચદા પ્રમાણે તને મુન્હેગાર ડરાવવામાં આવે છે સીપાઇઓ ! જાઓ આને હાલ તો કારાગૃહમાં પુનઃ લઈ જાઓ પછી શુ કરવું તેનો વિચાર કરીશ હાકિમનો હુકમ થતાજ રાણીને પુનઃ કારાગૃહમાં લઈ જવામાં આવી

રાણીને ગયે ધણે સમય થઈ ગયો તેની રાત્રીને ચીંતા થઈ અને તેની તપાસમાં નિકળવાનો મન સાથે ડરાવ કરી બન્ને છોકરાને એ ખબા ઉપર ખેસાડી લઈ રાત્રી ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યો શહેરમાં આવી ચારે તરફ ફરી ફરીને તપાસ કરી પણુ રાણીનો કંઈ પતો જાગ્યો નહીં તેથી નિરાશ થઈ એક વણિકના ઘર આગળ ખેસી કદખાત કરવા લાગ્યો. છોકરા પણુ હવે કુધાથી ધણા પિડીત થવા લાગ્યા, પણુ શુ કરે ! ખાવાનું કયાંથી લાવીને આપે ! રાત્રીને અંતેક પ્રકારના વિચારો આવવા લાગ્યા અને દુઃખથી તેની જાતી બરાબ આવી તેના નેત્રમાંથી અશ્રુપ્રવાહ શરૂ થયો

એટલામાં ઘરનો માલિક (વણિક) બહાર નીકળ્યો અને આ ત્રણને રૂંદન કરતા જોઈ ક્યા બાવથી કહેવા લાગ્યો—“ ભાઈ તમે કેણુ છો અને શા આટે આમ રૂંદન કરો છો ? આ છોકરાના તમે શા સમા જાઓ ! તેમની મમતા ક્યા છે ? ”

આ પ્રમાણે વણિકના પ્રશ્નો સાંભળી તેના પ્રત્યુત્તરમાં રાજા બોલ્યો - “ જાણ હું એક કંગાલ માણસ છું અને આ છોકરાનો પિતા થાઉં છું અને ચાર દીવસથી બુખે મરીએ છીએ આ છોકરાની માતા છોકરા માટે કાલનું ખાવાનું લેવા આ શહેરમાં આવી છે, પણ હજી તે ફરી નથી તેમજ આખા શહેરમાં મેં તપાસ કરી પણ તેના સમાચાર કંઈ મળતા નથી તેથી નિરાશ થઈ આ છોકરાને લઈ હું અહીં ગેઠો છું ”

મહારાજનું આ વૃતાંત સાંભળી વણિક બોલ્યો, “ જાણ કાલે અમારા શહેરમાં કોઈ સ્ત્રીના હાથથી કોટવાળનું ખુન થયું છે તેને હમારા હાકિમે કેદ કરી છે પણ હજી તે હું કહી શકતો નથી પણ કદાચ તે જ તમારી સ્ત્રી હોય તો ? માટે ત્યાં તપાસ કરો જોયી કંઈ પત્તો લાગશે

વણિકનું કહેવું સાંભળી રાજા હિમો થયો અને તરતજ હાકિમના ઘરનો રસ્તો લીધો

અહીં હાકિમનો મેટો છોકરો રાણી ઉપર મોહીત થયો અને અર્ધ રાત્રીને સમયે કોટડીમાં દાખલ થયો માણુમનો પમરવ સાંભળતા રાણી ચમકી, અને બોલી - “ અરે જાણ ! તું વળી કોણ ? અર્ધ રાત્રીને સમયે અહીં શા માટે આવ્યો છે ? હું તારી મદદાનત સમજી ગઈ છું એકદમ આવ્યો જા અહીંથી જાણી જોઈ નકનો અરીકાગી થવા શા માટે તૈયાર થયો છે ? મરણના પન્નમાનુસ પડાવા શા માટે તૈયાર થયો છે ?

તેના આવા ક્રોધ યુક્ત વચનો સાંભળી હાકિમનો છોકરો તો સ્તબ્ધજન બની ગયો અને થોડી વાર વિચાર કરી યુક્તિપૂર્વક બોલ્યો - “ જાણ ! મારા ઉપર ક્રોધીત ન થશો, હું એવી નીચ દાનતથી

આવ્યો નથી પણ હુંતો હિલો દ્યાલાવથી તમને આ બદીખાના-
માથી મુક્ત કરવા આવ્યો છું માટે વિલખ ન કરતા એકદમ મારી
સાથે ચાલો, મહાર રથ તૈયાર છે તેમા બેસી જાઓ, એટલે હું
તમને કોઈ નિર્ભય રથાને મુકી આવીશ. ”

છોકરાના વચન ઉપર રાણીને વિશ્વાસ આવ્યો અને તરતજ
તેની સાથે ખટાર નીકળી રથમા બેસી ચાલી નીકળી શહેરના દરવાજા
પાસે આવ્યા એટલે હાકિમના છોકરાએ દરવાજાને જગાડ્યો અને તેને
ઉધુચતુ સમજાવી ખન્ને દરવાજા મહાર નીકળી ગયા અને રથને
પુરપાટ હાકવા માડ્યો.

ભયાનક અરણ્યમા ચાલતા ચાલતા તેઓ બે કોશ દુર નીકળી
ગયા એટલામા કેટલાક હથિયાર ખધ માણસો તેમની સામે આવી
હિમા રહ્યા અને જોત જોતામા ખન્નેને ઊંડાવી એક ગુફા પાસે
લઇ આવ્યા.

થોડા માણસો ગુફાની મહારની બાજુ હિમા રહ્યા અને બાકીના
કેટલાક તે ખન્નેને લઇ ગુફામા પેઠા આગળ જતા એક સુદર બગીચો
અને એક બધ્ય મહેલ જણાવ્યો તે મહેલમા કોઈ વિકાળ પુરુષ બેઠેલો
હતો તેની પાસે તે ખન્નેને લાવી પેલા માણસોએ હાજર કર્યા.

આ બેઠેલો પુરુષ બીજે કોઈ નહી પણ હુટારાનો સરદાર હતો
અને આ માણસો બધા હુટારા હતા તે હુટારાનો સરદાર એક રત્ન
જડિત સિંહાસન ઉપર બેઠેલો હતો જરીયાનના લુગડા પહેરેલા હતા
આજુબાજુ તેવા બીજા કેટલાક હુટારાઓ બેઠા હતા, આવો બધો
ઠાઠ જોઇ હાકિમનો છોકરો તથા રાણી તો આશ્ચર્યમા ગરકાવ થઇ
ગયા અને આગળ શુ થાય છે તે જોતા હિમા રહ્યા.

થોડી વાર પછી હાજીના ઊઠ્યા સાથે જોઈ તે હાજીનાએનો સરદાર બોલ્યો—“ બોલ ! આ તારી શી અમી માથ છે તેને લઈ ક્યા જતો હતો ? ”

છોકરો—સાહેબ ! તેને ને મારે કંઈ સગાઈ નથી ત્હી તેના પતિની શોધમાં ભટકતી હતી તેથી દયા ભાવથી તેને રથમાં બેસાડી હું તેના પતિની શોધમાં જતો હતો. એટલામાં તમારા માથુસે અમને બંનેને પકડી લાખા છે.

સરદાર—વાર તારી પાસે જે કંઈ દાગીના વગેરે હોય તે ઉતારી અહીં હાજર કર

સરદારના હુકમ પ્રમાણે છોકરાએ સર્વ દાગીના ઉતારી આપ્યા, પછી તેને દુર ખસેડી રાણીને લાવવાનો હુકમ કર્યો હુદારાએ રાણીને હાજર કરી તેને જોઈ સરદાર ખુશ થઈ ગયો—“ બોલ ! બાઈ આ પુરૂષ તારો શું સગો થાય છે ?

રાણી—આ પુરૂષને ને મારે કંઈ સબંધ નથી તે બિચારો તો દયા લાવથી મને મારા પતિ પાસે મુકવા આવતો હતો તેટલામાં તમારા આદમીઓ અમને પકડી લાખ્યા, તેને તો બધા આદમીને ધર્મ કરતા ધાડ જેવું થયું છે.

સરદાર—કે તારી પાસે પણ જે કંઈ દાગીના વગેરે હોય તે ઉતારી અત્રે હાજર કર !

સરદારનો હુકમ થતાજ રાણીએ પણ પોતાના સર્વ અમૂલ્ય ઉતારી હાજર કર્યા બાદ બોલી—“ બાઈ ! અમને અપગ્રહ મિલાય શા માટે પકડી હેરાન કરો છો ? હવે જલ્દી છુટા કરો, મારા પતિ મારી વાટ જોતા હશે ”

સરદાર—નહી, નહી, ભારે તે જાહીં દાસી ભરીક રહેતુ થડતે.

રાણી—ભાઈ ! તેરી રીતે તો મારાથી રહી શકાય તેમ નથી. મારા ખતિની તો મારા સિવાય કોણુ જણે શી સ્થોતિ હશે હવે મારી ધીરજ રહેતી નથી, મને કૃપા કરી મુકત કરો તો સાડે ! જગ તો દયાની નજરથી જુઓ !

સરદાર—અરે અમારા જેવા નિરદયને વળી દયા શ્રાની ? જતા આવતા લોકોને લુટી હેરાન કરવા એતો અમારા આપ દાદાનો ધધોજ છે નિરદયતાથી વર્તવુ એજ અમારૂં કર્તવ્ય છે ત્યા દયાનો વાસો અમારામા ક્યાથી હોય !

રાણી—આવી નિરદયતા વાપરવાથી પરમેશ્વર તમારા ઉપર રાજ નહી રહે કાળના પગમા સપડતા સજ્જન યાદ આવશે

સરદાર—અલે પછી અમારૂં ગમે તે થાય પણ અત્યારે તો તારી નજર આમળ મેંજ કરીએ છીએ સીપાઇઓ લઈ જાઓ આને મહેલમા !

હુકમ થતાજ સીપાઇઓએ રાણીને મહેલમા લઈ જઈ સગદારની સ્ત્રીને હવાલે કરી

સરદારની સ્ત્રી રાણીનો ખુમસુરત ચહેરો જોઈ વિચાર કરવા લાગી કે “ આ સ્ત્રી ખણી ખુમસુરત છે, કોઈ ખાનદાન જણાય છે ચહેરો પણ ભલ્ય છે માટે આને અહીં રાખવી ઠીક નહી કારણુ કે જો સરદાર આના ઉપર કદાચ મોહિત થઈ ગયો તો પછી મને તો બ્રહ્માવેશ પશુ નહીં માટે આને અહીંથી દુર કરવાની કંઈ યુક્તી શોધી કાઢી હોય તો ઠીક ! ”

થોડીવાર વિચાર કરીને આ સ્ત્રી કોણુ હશે તે જાણવાની

ખાતર પુછવા લાગી—“ બાઈ તુ કોણુ છે ? અને આ લોકોના પંજમા કયાથી સપડાઈ ગઈ છે ? ”

આ સાંભળી રાણીએ પોતાનો સર્વ વૃતાત સંભળાવ્યો અને નમ્રતા પુર્વક બોલી—“ બાઈ ! મારે મારા પતિનો ત્રણ દીવમથી વિયોગ થયો કે તેથી મને ઘણીજ શીઝર થાય છે માટે કેમ પ્રકારે અહીંથી જુટવાનો ઉપાય બતાવે તો તારો ઉપકાર જીદગી સુધી ન ભુલુ આટલુ બોલતા તેની આખમા આસુ અડી ગયા

તેને રોતી જોઈ મરદાગની સ્ત્રી આશ્વાસન આપતા બોલી—“ બહેન ! ગમરાઈશ નહી હું કોઈ રસ્તે તને અહીંથી મુક્ત કરીશ ” આમ કહી તે મરદાગની સ્ત્રી પોતાના કાંચમા પ્રવૃત્ત થઈ

ગત્રીને સમયે જ્યારે મરદાર પોતાની સ્ત્રીની પાસે આવ્યો ત્યારે તે મરદાગની સ્ત્રીએ મરદારને સમજાવતા કહ્યું—“ પતિ ! આજે તમે જે સ્ત્રીને આણી છે તેના ચિન્હ સાગ જણાતા નથી માટે જેમ બને તે જાળીથી તેને તમારી પાસેથી દુર રો નહી તો જરૂર અનિષ્ટ પરિણામ આવશે ”

સરનાર—અરે તુ તો બેવડું છે અમારે બહારવટીયાને તે વળી આફત શી આવવાની હતી અને કદાચ આવે તો તેથી શુ થયુ આફતથી અમે કયા ડરીએ તેમ છીએ તે સ્ત્રી મને શુ કરી શકશે, કદાચ મારો પ્રાણુ લેશે એથી તો વિશેષ કેમ કંઈ શકે તેમ નથી તને ખબર છે મોતથી તો અમે ડરતાજ નથી દરેક કાર્ય અમે અમારી જીદગીના જોખમેજ કરીએ છીએ

સ્ત્રી—પતિ આવો ખોટો દમામ ન રાખો અજિમાન કામનો રહો નથી અને રહેવાનો નથી માટે માર કહેવુ માન્ય કરો નહી તો ખુવાર થશે

સરદાર--હીક ત્યારે તુ કહે છે તો તેને કોઈ બીજા મકાન-
મા એકલીજ રાખુ છું આમ બોલતા તેણે પોતાના સેવકાન રાણીને
બીજા મકાનમા કેદ કરવાનો હુકમ ફરમાવ્યો. સેવકાએ તે પ્રમાણે કર્યું.

રાણીએ પોતાના છુટકારા માટે એકાતમા બેઠા બેઠા અનેક
યુક્તિઓ શોધવા માડી થોડીવારે તેની નજર, સામે ભેરવેલી એ
સમશેરો તરફ ગઇ તે સમશેરો જોતાંજ તેમાની એક સારી પાણી
દાર જોઇ પોતાની પાસે રાખી મરણુ આદરી નિર્ભયપણે બેઠી.

આમ કરતા લગભગ અર્ધ રાત્રી પસાર થઇ ત્યાસુરી કંઈ
જણાયુ નહી, તેથી રાણીએ જરા આડા થવાનો વિચાર કર્યો અને
જેવું પાસુ વાળે છે કે તરતજ પોતાની સામે સગદારને ઉભેલો
જોતાજ તે ચમકી અને સાવધાન થઇને બેઠી સરદારે આવી રાણીની
પામે પ્રેમની માગણી કરી રાણીએ તેને ધણી ધણી રીતે સમજાવ્યો
પણ એકનો બે ન થયો અને બળાત્કારની તૈયારી કરવા લાગ્યો.

તે દુષ્ટ નહી માને અને માફ શીયજી ભગ કરશે એમ ખાત્રી
થવાથી રાણીએ તે તરવાર એકદમ તેના ઉપર ફેંકી ફેંકતાની
સાથેજ તેનું શીર ધડથી જુદું થઇને પડ્યું, મરતા મરતા તેણે એક
કારમી ચીમ પાડી જે સાંભળતાજ આબુબાબુના કેટલાક પહેરેગી
રો દોડી આવ્યા અને જેવા મકાનમા પેસવા જાય છે તેવાજ રાણીએ
બહાદુરીથી એક સામટો બધાનો કચ્ચરધાણ વાળી દઇ પોતાનો
બચાવ કીધો.

સરદારના મકાનમા બોહીની સરીતાઓ વહેવા લાગી. જ્યા ત્યા
માણસના ધડ અને શીર પડેલા દેખાવા લાગ્યા. એકાએક શરીર-
ને કમકમાવે તેવો ભયકર બનાવ મતી રહ્યો રાણીનું શરીર એકદમ
વિકળ જોગણી જેવું સર્વને દેખાવા લાગ્યું, જાણે દુષ્ટાનો સહાર
કરવા સાક્ષાત્ કોઇ જોગણીએજ અવતાર ન લીધો હોય. આ ભ-

ચક્રર બનાવ જોઇ આજીબાજીના સર્વ લુટારાઓ આવી પહોંચ્યા અને ઘણી મુશ્કેલીએ રાણીને પકડી કેદ કરી લીધી

અહીં રાજા પોતાની સ્ત્રીની શોધ કરતો ઘણી મુશ્કેલીએ હાકે-મને ઘેર આવી પહોંચ્યો તો એવા સમાચાર મળ્યા કે તે સ્ત્રી મારા છોકરાને લઈ રાત્રે કેદખાનામાંથી સટકી ગઈ છે અમે તેની શોધ માજ ફરીએ છીએ પણ હજી કંઈ પત્તો લાગ્યો નથી આ વાત સાંભળતાજ રાજાને એકદમ મુર્છા આવી પામે ઉભેલા વણિકે તેની કેદલીક સારવાર કરી તેને બેઠો ક્યો અને આશ્વાસન આપી પોતાને ઘેર તેડી લાગ્યો

બાદ તે વણિક કહેવા લાગ્યો—“ ભાઈ ! તમે ગભરાશો નહીં મારી સ્ત્રી ઘણીજ નમ્ર સ્વભાવની છે, તે તમારા બંને બાળકોનું મારી રીતે રક્ષણ કરશે અને આપણે બંને તેની શોધમાં જઈશું હું તમારી સાથેજ આવીશ અને તે કાર્મમાં તમારો મદદગાર થઈશ માટે ધીરજ રાખો

રાજા—ભાઈ તમારો મોટો ઉપકાર ! અત્યારે તો હું એક હીજીભાગી અને દુઃખી માણસ છું પણ સમય આવે આ તમારા ઉપકારનો બદલો મંથર અપાવશે તો જરૂર આપીશ

વાણીચો—ભાઈ એમ શું બોલો છો ? મકદની વખતે સ્હાય થવું એ ઉપકાર નહીં પણ મનુષ્ય માત્રની ફરજ છે આમ બોલી તે વાણીચે બંને છોકરાંને પોતાની સ્ત્રીને સ્વાધીન કર્યા અને તેનું ચોખ્ખું રીતે પાલન કરવા તેને સમજાવી તે તથા રાજા બંને રાણીની શોધમાં નીકળી પડ્યા

ચાલતા ચાલતા તેઓ એક વિકટ અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યા એટલામાં ત્યાં એક વિચિત્ર બનાવ બન્યો.

એક સોદાગર કે જે કેટલુંક જવાહિર ઉટ ઉપગ લાવી જતો હતો તેને લુટારાના એક કાફલાએ લુટી લીધો અને કાફલાના માણસો નાસી ગયા

રાજા તથા વાણીઓ એક ઝાડ નીચે બેસી આ બનાવ જોઈ રહ્યા એટલામાં સોદાગર કેટલાક સીપાઈઓને લેઈ તે લુટારાઓને શોધતો જ્યાં રાજા બેઠો હતો ત્યાં આવ્યો અને બંને જણને કાફલાના માણસ ધારી ધેરી લીધા વાણીયો તો છુપી રીતે અગીઆગ ગળી ગયો પણ રાજા સપડાઈ ગયો રાજાએ સોદાગર તથા સીપાઈઓને ધણી રીતે સમજાવ્યા કે—“ ભાઈઓ હું કાફલાનો માણસ નથી નાહક મને શા માટે હેરાન કરો છો ? ”

તોએ તેની કંઈ પણ વાત ધ્યાનમાં ન લેતા પકડ્યો અને પાસેના શહેરના હાકેમ પાસે લાવી ઉભો કર્યો

સોદાગરે પોતાની ચોરીની વાત હાકેમને કહી સબળાવી જે વાત સાબળી હાકેમ રાજાને પૂછવા લાગ્યો

“ ભાઈ તું કાણ છે ? અને સોદાગર લુટારાના હાથથી લુટાયો તે મનથી શું જાણે છે ? ”

રાજા—મહારાજ હુંતો એક મુસાફર છું હું ખતો માર્યો ફરજી, ઘણા દિવસથી વિખુટી પડેલી મારી જીને શોધું છું ચાલતા ચાલતા થાકી જવાથી એક ઝાડ નીચે વિરાન્ટી માટે બેઠો એટલામાં આ સોદાગરે મને તમારા માણસો પાસે પકડાવ્યો છે તે લુટારાઓને મારે કાઢ તરેહનો સબધ નથી

હાકેમ—વાર ! તારૂ વતન કયા છે ? અને હમણાં કયા જવા ધારે છે ?

રાજા—કૃપા કરી તે વાત મને ન પૂછશો ! મારૂ રહેવાનું

સ્થાન અનિશ્ચિત છે । અને હું કયા જઈશું તે પણ કહેવાને શક્તિ-
માન નથી મારી સ્ત્રીને શોધતો નસીબ જ્યાં લઈ જશે ત્યાં જમણ

હાકેમ—જ્યારે તું કંઈ પણ તારી વાત કહેતો નથી, અને
સવળું છુંપુ રાખે છે, ત્યારે નક્કી તું પણ કોઈ દુટારાનો સાથીજ
છે નહીંતો તારું પોતાનું સ્થાન અતાવવામાં તારે શું હરકત છે ?

રાજા—ખીણુ કંઈજ નહીં, મારી વિતડ વાતો ઘણી લાખી
છે તેમજ આગળનો વાત સાબળતા માફ હૈયુ ભરાઈ આવે છે
(આટલું બોલતા રાજાના નેત્રમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યા) થોડી
વારે સ્વસ્થ બની કહેવા લાગ્યો—“ તોપણ ટુકામાં કહુંકું કેહું કંઈ
કારણસર વેરથી નોકળેલો છું, જે વખતે પેરથી નીડળ્યો તે વખતે
મારી સ્ત્રી તથા મારા બે ડુમળા બાળકો મારી સાથે હતા ડમ
નમીમે મારી સ્ત્રી તે છોકરાને માટે ખાવાનું લેવા ગઈ તે ફરીથી
પાડીજ આવી નહીં જેથી મારા બાળકોને એક વાણિયાને ત્યાં
મુકી હું તેની શોધમાં ભટકતો અહીં સુધી આવી પહોંચ્યો છું
નાહી હું કંઈ ગુન્હેગારથી નથી ”

હાકેમ—હા હા, મેં થોડા દિવસ ઉપર એક વાત સાબળી હતી
કે કોઈ સ્ત્રી ચોરીના ગુન્હામાં પકડાયેલી તે હાકેમના છોકરાને લઈ
રાત્રીને સમયે બદીખાનામાંથી નાખી ગઈ છે તે તો તારી સ્ત્રી ન
હોય ?

રાજા—વખતે તે પણ હોય । નક્કી કેમ કહી શકાય ? પણ તે
પતિવ્રતા છે તેથી હાકેમના છોકરાને કંઈ બેદ સિવાય રાત્રીને સમયે
લઈને ચાલી જાય એ વાત જરા શકાયુક્ત છે

હાકેમ—શીક છે અત્યારે તો હું તને ગુન્હેગાર ગણી બદી-
ખાનામાં નાખુ છું કારણ કે તારા બોલવા ઉપરથી તું પણ હાલ-

રાનો સાથી હોય એમ જણાય છે પછી આ બાબતનો પુરી તપાસ કરી જો તુ નિર્દોષ હશે તો તને મુક્ત કરીશ આટલું બોલતાજ હાકમે રાજાને દારોગાને સ્વાધીન કર્યો દારોગે આજ્ઞા પ્રમાણે તેને કેદ કીધો

હવે રાજાને બદીખાનામાં પકડેા મુકી આપણે નવા રાજા થયેલા બહારેવ તરફ નજર કરીએ

બહારેવની આગાનું પરિપાલન કરતા કેટલાએક ગુપ્ત સેવકો રાજા ક્યા જાય છે તે શુ કરે છે તેની તપાસ રખતા તેની પાછળ ફરતા ફરે છે એટલામાં તેમને કંઈક ભાગી તુટી બાતમી મળી જેથી બે ચાર સેવકો પેલા વલ્લિકને ત્યા આવી પહોંચ્યા અને વાણીયાને ધમકાવીને કહેવા લાગ્યા —“ કેમ રે, વાણીયા ભાઈ ! મહારાજાના હુકમની ખબર નથી કે ? મનાઈ જતા રાજાના છોકરાને કેમ આશ્રય આપી રાખ્યા છે ? રાજાના હુકમની તને દગ્ગાર નથી અમે તને તાકીદ આપીએ છીએ કે ગમે ત્યા હાલ ને હાલ તેમને કાઢી મુક, નહીતો ગુન્હેગાર ગણી મહારાજા પામે હાજર કરીશુ ’

ગુપ્ત સેવકોનો હુકમ સાંભળી વાણીઓ કહેવા લાગ્યો —“ ભાઈઓ મને મહારાજાના હુકમની ખબર નથી, તેમજ મે તે છોકરાને ઓળખીને આશ્રય આપ્યો નથી, તેમજ મે તો કોઈ સારા માણુમના છોકરા ભુખે ટળવળે છે એમ ધારી દયા ભાવથી આ કામ કર્યું છે આપના કહેવાથી અત્યારે રાજાના હુકમની મને ખબર પડી તેથી હવે તનો બાપ બે ચાર દીવસમાં પાછો આવનાર છે તે વખતે હું તેમને તેને સ્વાધીન કરી દઇશ ”

સેવકો—નહી, નહી જો જીવતા રહેવું હોય તો હાલજ તેમને મહી થી મમે ત્યા મુકી આવ. બોલ શુ વિચાર છે ?

વાણીયો—ભાઈ, કપ્પક તો બિચારાની દયા લાવો, તમે પણ મહારાજની પેઠે છેક નિર્દય શુ ઘર્ષ જાઓ છો હવે તેમને ઝોળખ્યા એટલે મારાથી તો એકદમ એવી નિર્દયતા નહીં વપરાય, વિગેષમા તેમનો બાપ મને બંને બાળકો સોંપીને ગયો છે તેથી તે આવીને પુછે તો હું શા જવાબ આપુ ? માટે હવે થોડા દિવસ ગમે તેમ કરી નીભાવો હું આ વાત કોઈના આગળ કદી પણ જાહેર નહીં કરું

સેવકો—એ તો બધુંએ સમજ્યા, અમારે તો જેનું લુચ્છ ખાઈએ તેની નોકરી બરાબર ચાલવવી જોઈએ, તેની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન અમારાથી શી રીતે કરી શકાય ? દયા ભાવ શી રીતે રાખી શકાય ?

વાણીયો—અલે તેમ ન થાય તો મને માત્ર પાંચ દિવસની મહેનત આપો એટલામા હું તેમને ગમે તે રથળે મુકી આવીશ અને તે ઉપકારના બદનામા તમને પણ .

સેવકો—ચુપ કર, અમે સમજી ગયા છીએ કે તારે શુ કહેવાનું છે ? શુ બદલા આપીને અમને લાચીયા બનાવવા માગે છે ? આથી તો અમે તને ઉલટો બેવડો ગુન્હેગાર ઠગીશુ એક તો રાજના હુકમનું અપમાન કર્યું તેથી ગુન્હેગાર છું અને વળી રાજ્ય મેવડાને લાચીયા બનાવી બેવડો ગુન્હેગાર થવા શા મટે ઇચ્છે છે

વાણીયો—નહીં નહીં, ભાઈઓ મારી તેવી મરજી નથી હું તમને લાચીયા બનાવવા માગતો નથી

સેવકો—ચાલ ત્યારે હાલ ને હાલ કહેવા પ્રમાણે તેમને ગાંઠ લાં મુકી આવ.

વાણીયો સમજી ગયો કે આ લોકો હડીવા છે તેથી મારી વાત માન્ય નહીં કરે. તેથી વિચાર કરી સેવકોને કહેવા લાગ્યો, “ ઠીક,

ત્યારે તમે માનતાજ નથી તો નિરૂપાયે માત્ર ચાર કલાકમાંજ હું તેમને કોઇ સ્થળે મુકી આવું છું ”

સેવકો—વાર જ તારી ઘણી આજીજીથી દયા લાવી તને ચાર કલાકની મહેતલ આપીએ છીએ પણ ને તેટલો મમય ગયા બાદ તેમને અહીં જોડશું તો તને ગુન્હેગાર ગણી યોગ્ય શિક્ષા કરાવીશું આટલું બોલી સેવકો ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા

વાણીયાયે થોડી વાર વિચાર કર્યા બાદ તે છોકરાને કયા મુકી આવવા ને સબધી એક યુક્તી શોધી કાઢી. અને તરતજ તે છોકરાને સમજાવી પટારી એક ગાડીમાં બેસાડી પોતાનો બાગ કે જે શહેર બહાર બે કોસ દુર હતો ત્યાં લઇ ગયો અને ખાત્રા પીવાનો યોગ્ય બદોબસ્ત કરી બાગના માળીને સોંપી તે છોકરાને બાગમાં આવેલા પોતાના બગલામાં મુકી તે વાણીઓ ધેર પાછો આવ્યો

“ મરીબ બીચારા બાળકો ! કુમળા પુષ્પોને કચરી નાખવામાં પણ કીડતારે કયા કમીના ગખી છે ! ! પ્રભુ ! દુખીને દુખી કરવા એજ તારો ન્યાય ! એજ કાયદો ! ! ”

તે બન્ને નિર્ગધાર અને છતાં માઆપે માઆપ વિનાના કમનગીમ છોકરા સુખે દુખે તે બાગમાં પોતાના દિવસો નિર્ગમન કરવા લાગ્યા

એમ કરતા એક દિવસે કોઇ સોદાગર દુર દેશથી આવતા વિશ્રાન્તી અર્થે રહેજ આ બાગમાં આવીને બેઠો એટલામાં તે બન્ને છોકરા રમતા રમતા ત્યાં આવી પહોંચ્યા. તેમને એકલા રમતા જોઇ તે સોદાગરે માળીને પુછ્યું—“ ભાઇ આ કોના બાળક છે ? ”

માળી—ભાઇ તેના માઆપ તે છોકરાને અમારા માલીકને મોપી કેટલાક દીવસથી કોણ જાણે ક્યાં ગયા છે, હજી સુધી તેમનો

પત્તો લાગ્યો નથી અત્યારે તો તે બિચારા છતાં માઆપે માઆપ વિનાના છે મારા માલીક તે છોકરાને ધણા દીવસ પોતાને ઘેર રાખી પાલ્યા તેથી અમારા શહેરનો હાકેમ મારા માલીક ઉપર ગુસ્સે થયો અને તે છોકરાને કાણુ જાણે ક્ષાથી ધરમાથી કાઢી મુખવાનો હુકમ કર્યો જેથી મારો ગેઠ તેમને ધણા દીવસથી અત્રે મુકી ગયો છે

માળીની વાત સાંભળી સોદાગરે તે છોકરાને પોતાની સાથે લઈ જઈ વેચી નાખવાનો મનમાં વિચાર કર્યો એટલામાં ગત્રી પડી એટલે સોદાગર બંને છોકરાને ઉઘાડી ઉપાડી એક ડોળીમાં નાખી મમુદ્ર કીનારે લઈ આવ્યો અને ચીન જવા નીકળેના એક વહાણમાં બેસી ગયો

પ્રાતઃકાળ થતાજ તે બંને છોકરા જાગી ઉઠ્યા, અને મમુદ્ર વહાણ વગેરે જોઈ ગભગભ ગયા, પોતાની પામે એકલા કોઈ અણુ જાણ્યા માણસ તરફ તેમની નજર ગઈ તેથી તેઓ ભયથી ઢાપતા પુછવા લાગ્યા—“ભાઈ તમે કોણુ છો ? અને કયા લઈ જાઓડો ?”

સોદાગર—હું એક સોદાગર છું, અને તમને ચીન લઈ જવા ધારું છું

છોકરાં—વારૂ, ચીન લઈ જઈ અમને શું કરગો ?

સોદાગર—જે વજારે ડીમન આપશે તેને ત્યાં તમને વેચી દઈશ

છોકરાં—અરે ભાઈ અમને શા સારૂ લઈ જાઓ છો, અમારા કાલાવાલા તરફ કંઈક તો દયાની નજરથી જુઓ અમારા માઆપ અમારા વિના ઝુરી ઝુરીને મરશે દયા લાવી અમને પાછા તે બાગમાં મુકી આવો તો મોટો ઉપકાર થશે, અમને કનડવાથી રાજી નહીં થાય જરી, મરતાને માગવામાં તું સુખી નહીં થાય જરી !

સોદાગર—મસ કરો તમારી વાત સાંભળવા હું માગતો

નથી, મારી પાસે દયાની ચાચના કરતા ના, મુગા મુગા ન્યા લઈ જઉં ત્યા ચાલ્યા આવે.

“ નિરાધાર બાળકો ! તેમનું શું જોર ! કમાઈતા હાથથી ખચવાની તેમની શ્રી ગુન્નસ ! ” બીચારા મુગા મુગા નીચ મોદાગરની સાથે ચાલવા લાગ્યા, ભર દરીયામાં ઝપાટા ખાતું વહાણ પુર જોમમાં ચાલવા લાગ્યું, અને થોડા વખતમાં ચીનના બારામાં આવી થોભ્યું.

ચીનના દીવાને કિનારા ઉપર ઉભા રહી સોદાગરોનો મધો અસખાખ તપાસ્યો કેટલોક માન ખરીદ પશુ કર્યો એટલામાં આ બંને છોકરોને લઈ ઉભેલા મોદાગર તરફ તેની નજર પડી છોકરાનો ઢોરો જોનાજ સ્વાભાવિક રીતે દીવાનને તેના ઉપર પ્રેમ ઉપનંત થયો તેથી તેને ખરીદ કરવાના વિચારથી તે સોદાગરને પુછવા લાગ્યો “ અરે સોદાગર આ બંને બાળકો કોના છે ? અને તું તેમને ક્યા લઈ જવા ધારે છે ? ”

સોદાગર—સરકાર તે છોકરા સેવકતા છે અને જો કાંઈ ધારવી પ્રમાણે કીંમત આપશે તો બંને વેચી દેવાના છે.

દીવાન—તો બોલ મારે ફક્ત આ છોકરાની જરૂર છે તેની તું કીંમત પડશે ?

સોદાગર—મહારાજ એકલા છોકરાના ત્રીસ હજાર રૂપીઆ પડશે.

દીવાન—હીક ત્રીસ હજાર લે, પશુ તે છોકરો મને મોડી દે.

આમ બોલતા દીવાને ત્રીસ હજાર રૂપીઆ તે સોદાગરને મળ્યો આપી છોકરો ખરીદી લીધો અને તેને પોતાને ઘેર લઈ જવા સીપાઇઓને હુકમ કર્યો સીપાઇઓ તેને આજ્ઞા પ્રમાણે ઘેર લઈ ચાલ્યા.

“ કમનસીબ છોકરા ! ભાઈ ખુદેનની ખેડી પશુ તુટી ગઈ ! છોકરો દીવાનને ત્યા મર્યો, છોકરી એકત્રીજ સોદાગર સાથે રહી મૃત । । ”

બીજે દીવસે પાછુ જહાણ આગળ જવા ઉપડ્યુ, છોકરીને એકલીને લઈ તે સેદાગર તેમા બેસી ગયો તે છોકરી માયારી પોતાના ભાઈનો વિયોગ મહન ન કરી શકી, અને મરવાનો નિશ્ચય કરી એકદમ દરોવામા પડી, “ આલો ડીક થયુ બીયારી દુખ-માથી છુટી ”

પરંતુ પ્રિય વાચકો દુખી માણસોથી તો મોત પણ ચાર ડગલાં છેટુજ રહે છે વીધીએ લખેલું ભોગવ્યા મિત્રાય મોત પણ ક્યાથી આવે પડતાની સાથેજ બીજે દિવસે સહીસલામત તે ડિનાગ ઉપર આવી પહોચી કીનારા ઉપર ઉભી ગઈ પોતાના બીનાં લુગડાં સુકવી પહેરી લીધા, અને પોતાના કમનસીમનો વિચાર કરતી એક ઝાડ નીચે બેસી આખમા થેન ભગવાથી સહેજ આડી થઈ અને જ્નેત જ્નેતામા ઉઘી ગઈ જ્યા તે છોકરી સુતી હતી તે પણ ચીન નાજ તાબાનો એક મુલક હતો તે શહેરના હાકમનો છોકરો દરીયા કીનારે ગતો ફરતો જ્યા તે છોકરી સુતી ત્યા આવી પહોચ્યો અને આઠ વરમતી કોઈ એકલી છોકરીને ભરનીંદ્રામા સુતેલી જ્નેત પોતાન મનમા અનેક પ્રકારના તર્ક ચિતકો કરવા લાગ્યો એટલામા તે છોકરીએ પોતાની આખ ઉઘાડી તો મામે કોઈ યુવાન પુરુષને રાજવશી ઠાકમા ઉમેલો જોયો તેને જ્નેતાજ તે એકદમ બેસી થઈ, અને પોતાના ભાઈ તથા માતા પિતાના વિયોગથી ચોધાર આસુએ રડવા લાગી

તે હાકમના છોકરાએ તેને સમજાવી શાત કરી અને તેને સર્વ હેલાલ અથ ધત્તી જાણવાની પોતાનીજ ગામા જણાવી છોકરીએ પણ તેને કોઈ ખાનદાનનો ફરજદ સમજી પોતાની મર્વ હકીકત તેને કહી સભળાવી હાકેમના છોકરાને તેની ઘણી દયા આવી તેથી તેને આશ્વાસન આપતા બોલ્યો - “ બહેન, તુ ગભરાઈશ નહી, તુ મારી ધર્મની

જહેન છે તુ મારી સાથે મારે ઘેર ચાલ હું તને તારા ભાઈનો મેળાપ કરાવી આપીશ.

હુ ખમા સુખનો કષ્ટક અનુભવ કરતી તે છોકરી તે હાકેમના છોકરા સાથે તેને ઘેર ગઈ હાકેમના છોકરાએ પોતાની માને તે છોકરીની સર્વ હકીકત જણાવી અને તેને પોતાની માને સ્વાધીન કરી

તે માતાએ છોકરીને પ્યારથી બોધી લીધી અને તેને પોતાની પુત્રી પ્રમાણે ગણી પાળવા લાગી આમ તે છોકરી હાકેમને ત્યાં પોતાના દીવનો આનંદ મા ગુજરવા ગઈ.

પ્રકરણ ૫ મું.

રામ પ્રતાપભાનુ

છોકરી તો ત્યાં પોતાના દિવસોમાં ગુજરવા લાગી હવે આપણે દીવાનને ત્યાં રહેવા પેલા છોકરા તરફ નજર કરીએ

દીવાન તે છોકરાનો આવો ભવ્ય ચહેરો જોતાજ ઘણો પ્રમત્ત થયો અને તેને જ્ઞાણથી પોતાના બોળામાં બેસાડી તેની સર્વ હકીકત પૂછવા લાગ્યો

છોકરાએ પોતાની સર્વ હકીકત દીવાનને કહી સંભળાવી વાત કરતા પોતાના માતાપિતા તથા પોતાની નાની બહેન તેને સાંભરી આવ્યા અને એકદમ રડવા લાગ્યો

દીવાને તેને શાંતી આપતા કહ્યું —“ ભાઈ જો તે તેજ વખતે આ વાત મને જણાવી હોત તો હુ કેટલી ઉપાયે પણ તારી બહેનને તેની માથે ન જવા દેત અને ઉલટી તેને ચોખ્ખી શીક્ષા કરત કારણ કે

હું આ ચીનના રાજ્યનો દીવાન છું પણ હશે હજુ કંઈ ખાત્ર હાથથી જતી રહી નથી હું તપાસ કરી તારી બહેનનો મેળાપ તને કરાવીશ માટે કોઈ વાતની ચીતા ન કરતા આઈ પી આનંદ કર આમ ખોલી દીવાન કંઈ કામસર બહાર ચાલ્યો ગયો અને ઊંકરો પણ પોતાના કામમાં પ્રવૃત્ત થયો

આમ કેટલાક દીવસો વ્યતિત થયા માદ એક દિવસ દીવાનની સ્ત્રી તે ઊંકરાને લઈ ચીનની ગજ રાણીને મળવા ગઈ ગજ રાણીને જોતાજ ઊંકરાએ તેને દડવળ પ્રણામ કર્યા અને સામે ઉભો રહ્યો

ગજ રાણી આ ઊંકરાનો ચહેરો, તેની હોશીયારી, અને મન્યતા જોઈ તેના ઉપર વગી ખુશી થઈ અને તેને પોતાની પાસે ખોલાવી પ્યારથી છાતી મગ્મા આપી પુછવા લાગી - “ ભાઈ તું કોણ છે ? ” અને અહીં રી ગીતે આવી ચઢ્યો ‘ ઊંકરાએ શરૂથી અત સુધી પોતાની વીતેલી વાર્તા ગજ રાણીને કહી મળ્યાની તેની વાર્તા સાંભળતાજ ગજ રાણીના મુખ કમળ ઉપર શોકની છાયા છવાઈ ગઈ અને તે ઊંકરાના દુઃખની વાર્તા માંભળી એક નિમાસો નાખતા તેણે તેને દીલામાં આપી પોતાની પાસે બેસાડ્યો

થોડીવારે દીવાનની સ્ત્રી પોતાને ઘેર પાછી ફરવાની તૈયારી કરવા લાગી, તેની સાથે ઊંકરો પણ તૈયાર થયો ને ઊંકરાને જોતા અટકાવી રાજરાણીએ કહ્યું - “ ઊંકરા તું તો હવે મારી પામેજ રહે જો દીવાનને ત્યાં પાછા જવાનો કંઈ જરૂર નથી ”

ગજ રાણીની મનોભાવના સમજી જવાથી દીવાનની સ્ત્રી ખોલી “ ભવે ભાઈ રાણીજીની મરજી છે તો ખુશીથી અહીં રહેજો મારા ઘર કરતા પણ અત્રે તને વિશેષ સુખ મળશે રાણીજીને કંઈ સત્તાન પણ નથી જેથી તે તને પોતાના ઊંકરા પ્રમાણે મળી તારી યોગ્ય

બરદાસ્ત રાખશે અહીં કોઈ વાતની કમી નથી, નક્કી તારૂં નમીબ કરી ગયું એમ મમજાજે ” આમ કહી દીવાનની સ્ત્રી પોતાના ધર તરફ વિદાય થઈ

રાત્રીને સમયે ચીનતો મહાનગ્ન પોતાના એકાત ભુવનમાં આવ્યો અને રાણીની પાસે આ છોકરાને બેઠેલો. જોઈ વિચ્છેદનાથ પુછવા લાગ્યો, “ સતિ ’ આ છોકરો કોણ છે ? તેનું મુખાવિદ જોઈ મારું મન તેની તરફ કેમ આકર્ષાય છે ? કુદરતી પ્રેમ શાથી ઉદ્ભવે છે માનો ન માનો પણ તે છોકરો મને પુરો ભાગ્યશાળી લાગે છે

“ મને પણ એમજ લાગે છે, આ છોકરાને આપણા દિવાનની સ્ત્રી આજે પોતાની સાથે લાવી હતી, દિવાને થોડા નિવમ ઉપર આ છોકરાને એક સોદાગર પાસેથી વેચાતો લીધેલો છે. મને પણ તેને જોઈ તમારી માફકજ કુદરતી રીતે પ્રેમ ઉત્પન્ન થયો. તેથી મેં તેને તેની પાસેથી માગી લીધો છે ” રાણીએ સ્વ હકીકત કહી સભળાવી

રાજા—હાલે ખુશીથી તમારી પાસે ગેહવા દે. આપણે કંઈ સત્તાન નથી, તેથી આપણુ બન્નેને પુત્રનો લ્હાવો મળશે

રાણી—પ્રભુ ! જો આજા હોય તો મારો પિયાર તેને દત્તકજ લઈ લેવાનો છે એટલે પછી કોઈ વાતનો અદિશોજ નહીં તેના મુખની કાતી, બોલવાની છટા અને તેની સભ્યતા જાણ મને તો કોઈ રાજપુત્ર હોય તેમ લાગે છે અને કદાચ રાજપુત્ર નહીં હોય તો કોઈ ખાનદાનનો છોકરો તો નિ સદેહ હશેજ પરમેશ્વરે ધૈર બેઠા ગમા મોકલી તો સ્નાન શા માટે ન કરવું બોલો આ બાબતમાં આપની શું ઇચ્છા છે ?

રાજા—વશીજ આનંદની વાત, તેમ થાય તો વળી વિવાહથી રાણીઆમણુ શું ? મારે પણ આ મારી રિક્તી સિદ્ધીનો કોઈ વારસ

નથી, તેથી તમારૂં કહેવું માન્ય કરી જરૂર તેમ કરીશું. આમ બોલી રાજ્યએ તે છોકરાને પોતાના જાળામા બેસાડ્યો. અને અનેક પ્રકારે લાડ લડાવવા લાગ્યો. બન્નેએ તે રાત્રીએ તે છોકરાને દત્તક તરીકે લેવાનો પોતાનો વિચાર દઢ કર્યો.

બીજે દીવસે રાજ્યએ સભા ભરી અને સર્વની સલાહ નું શુભ મહુરતમા તે છોકરાને દત્તક લેવાની સર્વ ક્રિયા કરી.

આખા શહેરમા તે દીવસ તહેવાર તરીકે પળાયો. મરીમોને રાજ્યએ અબ વસ્ત્ર વિગેરે જરૂરીઆતી ચીજોથી સતોળ્યા. ઘેર ઘેર ઓચ્છવ થઇ રહ્યો અને દત્તકની ગુલ વધામણીથી પ્રભવર્ગમા આનંદ આનંદ છવાઇ ગયો.

રાજ્યને ત્યાં આ છોકરો આનંદમા દિવસો ગુળગવા લાગ્યો. આલણો તથા રૂપિએ પાસેથી અનેક પ્રકારની વિદ્યા સંપાદન કરીવી. ધનુર્વિદ્યામા પણ સારી રીતે પ્રવિણ થયો. એક પછી એક દિવસો અતિત થવા લાગ્યા, એટલામા વૃદ્ધાવસ્થાએ પહોંચેલા હોવાથી રાજ્ય ઓચ્છીતો માંદો પડ્યો. તેથી તેણે તે છોકરાને શુભ મહુરતમા પોતાને હાથેજ રાજ્યાભિષેક કર્યો થોડા દિવસમા રાજ્ય સ્વર્ગવાસી થયો.

ચીનના રાજ્યમા હવે છોકરાના નામની દુવાઈ ફેરવવામા આવી અને તે છોકરો સલાહ શાલીથી પોતાનું રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો. તેણે પોતાનું નામ પ્રતાપભાનુ રાખ્યું.

છોકરો આવું મોટું ચીનનું રાજ્ય મળવાથી પોતાને ભાગ્યા-શાળી સમજવા લાગ્યો. પણ પોતાના માતા પિતાના અને નાની બહેનના વિયોગનું દુઃખ એજ માત્ર તેના સુખના માર્ગમા કટક રૂપ હતું. હમેશા જ્યારે જ્યારે તેને આ વિચર આવતા ત્યારે એકાંતમા રડતો, વળી થોડી વારે પોતાની મેળેજ પોતાના મનનું સમાધાન

કરતા કહેતો “ ઇશ્વર જુર જે કરે તે સારાને માટે ” જો આવી રીતે હું અહીં સુધી ન આવ્યો હોત તો આવા મોટા રાજ્યનો અધીકારી શી રીતે ચાત. ”

મારી માફકજ જે મનુષ્ય પોતાના હુ ખનો સમય સતોષથી વિતાવે, તો જરૂર કોઈ દીવમ સુખનો અનુભવ મેળવે હશે જેમ અણુચીતવ્યુ આ સુખ મળ્યુ તેમજ કોઈ દીવમ તેમના સયોગનુ સુખ પણ સતોષ રાખતા ઇશ્વર જરૂર આપશે આમ મનનુ સમાધાન કરતો પોતાના દીવમો મતોષથી વ્યતિત કરવા લાગ્યો

પ્રકરણ ૧ હું.

ભાઈ બહેનનો મેળાપ

શિઆજાની મોસમમા સીનજ ઉપચારો, અને ઉન્હાજાના તાપમા ગરમ ઉપચારો અયુક્ત ગણાય છે જે જે સમયે જે જે વસ્તુની આવશ્યકતા હોય તે તે સમયે તેને વટતા ઉપાયો યોજવા જોઈએ એમ કોણ નહીં સમજતુ હોય ?

છતા પેલી છોકરી આવી કડકડતી ઠંડીને ન ગણુકારતા ઉલટી ઠંડી હવાનો અનુભવ શા માટે કરતી હશે ? કારણ સિવાય કંઈ પણ કાર્ય ખનતુ નથી, તેનુ આવુ અસ્થાનિક કર્તવ્ય પણ કંઈ ઉદ્દેશ પૂર્વક તો હશેજ ? આમ મનમા વિચાર કરતો એક નવ યુવાન બાગમા ફરતી એક કુમારીકાને ઉદ્દેશીને બોલ્યો —

“ રાત્રીને સમયે આવી ઠંડીનુ કંઈ સહન કરી તમે અહીં શા માટે આવ્યા છો ? તમારૂં કંઈ મને જણાવો, હું મારાથી ખનતી કોઈ શીશ તમારા કાર્યમા મદદ કરીશ મને તમારો પોતાનો મદદમાર

સમજી જે હોય તે સ્પષ્ટ જણાવો ' પહેલાં તો તે છોડરી આ યુવા-
નને જોતા ચમકી અને સ્મીત થઈ ગઈ, પરંતુ થોડીવાર વિચાર
કરીને બોલી હું એક દુખી છોડરી છું મારા દુખમાં ભાગ લેવાની
તમારે કંઈ આવશ્યકતા નથી, મારા લાગ્યા હુંજ ભોગવીશ વધુ પુ-
છપરછ ન કરતા તમે તમારા પથે પળો ધધિર મિત્રાણ બીજા
કેાઈની મદદની આશા હું બીજાકુલ રાખતી નથી '

યુવાન—તોપણ કંઈક તો આપની વાત જણાવો ' તમે મને
જે ફરમાવશો તે હામ જીવના જોખમે પણ કરવા હું તૈયાર છું

છોડરી—નીતુ તો કંઈ નહીં, પણ ધણા નિમચી મારો
ને મારા ભાઈનો વિયોગ થયો છે તે જ માત્ર મારે દુખ છે ટાણુ
જાણે તે કેટલી મુશીબતો સહન કરેના હશે તેને એક માણુ વચ્ચાનો
લીધેલો છે આટલુ બોલતામા તો તે છોડરીની આખમા આસુ
આવી ગયા તેનાથી આગળ એક શબ્દ પણ બોલી શકાયો નહીં

યુવાન—(તેને રડતી જોઈ) અરે તમે રડો છો શું કરવા '
વીરજથી તેને માટે કંઈક યુક્તિ શોધી કાઢો '

છોડરી—એની કંઈ યુક્તિ શોધી કાઢુ કે જેથી મારા ભાઈનો
મયોગ થાય '

યુવાન—તે કયા ગામમાં છે તેની તમને કંઈ નીશાની યાદ
છે ? જો તેટલું જણાવો તો હું તમને કાઠ પણ ઉપાયે તેની પામે
લઈ જાઉં

છોડરી—તે બાપતની મને મન નથી, નિશાની જાણતી
હોત તો મને એકવીનેજ જવામાં શું દરકત હતી '

યુવાન—ત્યારે તો જો તમારી ધમ્મજા હોય અને મારા ઉપર
વિશ્વાસ હોય તો આપણ બન્ને આગરે આશ્ચર્ય તેની શોધમાં નીકળી-
એ મને આજથી તમારી દરેક મુશીબતમાં તમારો સાથીજ સમજાવું.

છોકરી—વિશ્વાસ કેમ ન આવે, તમારા કહેવા પ્રમાણે કાલે આપણે બન્ને સાથેજ તેની તપાસમાં નીકળીશું.

યુવાન—તેમા શું હરકત છે કાલેજ જમ્મશું મુમાફરીમા જોખના માધનો તો હું અત્યારજ તૈયાર કરી મુકીશ, અને પ્રાત કાળ ચતાજ ચાલી નીકળીશું.

આમ વિચાર કરી બન્ને જણા એકમેકથી છુટા પડી પોત પોતાના મુઠામે વિદાય થયાં.

વાચકવર્ગને જણાવવું આવશ્યક છે કે આ છોકરી તે હાકેમને ત્યાં રહેલી રાજકુમારીજ હતી અને આ યુવાનના નામથી ઓળખાતો મખમ તે મીતે કાઢ નહીં પણ તે હાકેમનો સાળો હતો.

આ યુવાન તે કુમારીનો ચહેરો જોઈ તેના ઉપર મોહીત થયો હતો અને કુમારીના ગ્રેમની અભિલાષાથીજ તેણે તેની સાથે જવામા આવ્યો અને પરમર્થ મન્ને સાધવાની પોતાની કર્તવ્યતા વિચારી હતી. પ્રાત કાળ ચતાજ પોતાના નિત્ય કર્મથી પરવારી તે રાજકુમારી મળ્દનો પોશાક પહેરી તે યુવાનની રાહ જોતી તેજ ખામમા આમ ફરવા લાગી થોડી વાગમા તે યુવાન કે જેનું નામ વિકટસિંહ હતું તે ત્યાં આવી પહોંચ્યો તેને જોતાજ કુમારી ઘણી ખુશી થઇ અને તે બન્ને તરતજ ઘોડા ઉપર સ્વાર થઇ ત્યાંથી વિનાય થયાં ગામે ગામ અને શહેર શહેરમા પોતાના ભાઈની તપાસ કરતી રાજકુમારી વિકટ સિંહ સાથે વાર્તાવિનોદ કરતી ચાલી જતી હતી આમ કેટલાક દિવસ મુમાફરી કર્યા બાદ તેઓ બન્ને એક મોટા શહેરમા આવી પહોંચ્યાં અને તે શહેરના એક મુસાફરખાનામા રાત્રીએ મુઠામ કર્યો.

કમનમીએ તે જ રાત્રીએ કેટલાક લુટારાઓએ તે શહેરમા ઘાડ પાડી ચારે તરફ ધુમતા તે લુટારા આ બંને નીંદ્રામય થયા હતાં ત્યાં આવી પહોંચ્યા લુટારાઓનો પગરવ સાબળતાજ વિકટસિંહ જાગ્યો.

ઉઠ્યો, અને પોતાની સમક્ષે લઈ તેમની સામે થયો, પણ એટલા બધામાં તેનું એકલાનું શું આવે ? જોત જોતામાં તે હુટારાઓએ તેને ધાવન કર્યો અને તેમની પાસે જે કાંઈ માન હતો તે તુટી લઈ ચાલતા થઈ ગયા.

ત્રિ ટસિહને વાચલ થયેનો જોઈ તે છોકરી એકદમ તેની પાસે કોડી આવી, અને તેના બાઉપર અનેક પ્રકારના ઉપચારો કરવા લાગી જેમ તેમ કરતા ગત્રી પમાર થઈ તે યુવાન દગ્દરી તબ્બ અશક્ત બની ગયો અને પ્રાતઃકાળ થતા તો આ છોકરીને નિનાસર અત્રેજ છોડી પોતે આ મમા માથી સદાને માટે ગુમ થયો !

કમનમીજ રાજકુમારી ! તેની મવ ગત્રીની મહેનત નિદ્રા ગઈ ! યુવાન તરફની તેની આશાઓ ધુળ મળી ગઈ ! નતજેતમ નતા મદદગારની રણુ ઝવનદેરી ઈશ્વરે ખેંચી લીધી !

બીચારી નિગ્રહ થઈ ત્યાંથી એકત્રીજ આગળ ચાલવા લાગી મોટા ભયાનક અગ્નિ પહાડો, અને નદીઓ પગે વટાવતી કેટલેક દીવસે તે રાજકુમારી ચીનના પાટનગર પેગન શહેરમાં આવી પહોંચી કે જ્યાં પોતાનો ભાટ ગળ મન્યો હતો.

ત્યાં આવી શહેરના એક મહીંગા તેણે મુકામ કર્યો અને નાનો પસાર કીધી પ્રાતઃકાળ થતાજ પોતાના ભાઈની મોઢમાં શરૂમાં આમ તેમ ફાંવા લાગી ફરતા કરતા થઈ જવાથી એક નુદન મળીયો જોઈ તેમાં વિશ્વાની અથ ભેરી થોડી વાર થઈ એટલામાં એક છેન્દે કેટનાક મિયાઓ માથે તે માગમાં આવી પહોંચ્યો.

ફરતા ફરતા તે છોકરોની નજર રાજકુમારી કે જે પુરૂષના પોશાકમાં મેડેરી હતી તેના ઉપર પડી.

મનનેની નજર એક ચન્ડ પચુ લાખા મમળને લીધે અને પોશાકના ફેફાળને લીધે ઓછ ઓછે ઓળખી શકતા નહીં છોડે તે છોન્દ

પુરૂષના પોશાકમા બેઠેલી રાજકુમારીને પુછ્યુ—“ ભાઈ તમે કાણ છો? ક્યાથી આવો છો ” આ સાંભળી રાજકુમારી બોલી “ હું એક રાજ-પુત્ર છું થોડા મમયથી મારે ભાઈનો વિયોગ થયો છે તેની શોધમા ફરતો ફરતો હું અહીં આવી પહોંચ્યો છું ”

કુમાર—તમારો વિયોગ ગી રીને થયો ?

કુમારી—હું ને ને મ-ને સાથે મુમાફરીએ નીકળ્યા એટલામા કમનસીમે સોદાગર અમને બન્નેને ઉવતા ઉપાડી ગયો અને વહાણમા બેમાડી લઈ ગયો તેણે મારા ભાઈને એક માણુમને રોગે વેચ્યો ત્યારથી અમે બન્ને વિખુટા પડ્યા છીએ

કુમાર તરતજ ઓગળી ગયો અને તેના બેલવા ઉપરમી તેની ખાત્રી થઈ કે જરૂર આ મારી મેહનજ છે અને કેમ તેને રસ્તામા હેરાન ન કરે તેથીજ આવા મગ્દના પોશાકમા નીકળ્યા છે તોપણ મનને ધીરજ રાખી પુરી ખાત્રી કરવા બોલ્યો—“ તે સોદાગર તમને ક્યાથી ઉપાડી ગયેલો ? ”

કુમારી—એક બાગમાથી

કુમારથી હવે ધીરજ ન ધરાઈ અને એકદમ બોલી ઉઠ્યો—
તમે આત્યાર તે તમારા ભાઈને ઓળખી શકો ખરા કે ?

કુમારી—કેમ ન ઓળખી શકું

કુમારીનું બોલવું સાંભળી કુમારે પોતાનો રાજવંશી પોશાક ઉતારી નાખ્યો અને બોલ્યો—“ જુઓ તમારા ભાઈ આવા હતા ? ”

રાજકુમારીએ તરતજ પોતાના ભાઈને ઓળખ્યો અને પોતે પણ મરદના પોશાક ઉતારો નાખી હર્ષમા પોતાના ભાઈને બેટી પડી.

ધણા દિવમના વિયોગી ભાઈ બહેન એક મીઠાને મળી જાન થયા

પછી તે કુમાર પોતાની બહેનને સાથે લઈ તે બાગમા પોતાના અગલામા આવ્યો

બન્ને ભાઈ બહેન સાથે બેસી પોતાની સુખ દુખની વાતો કરવા લાગ્યા પોતે ચીનની ગાદીનો માલીક થયો છે તથા તે શી રીતે થયો તે સર્વ વાતો કુમારે પોતાની બહેનને કહી સંજ્ઞાવારી નેથ્રી બહેન ઘણીજ આનંદમાં આવી ગઈ તેના હર્ષનો પાગ ન રહ્યો, અઘાપિ સુધીનું સર્વ દુખ તે પળગરમાં વિમરી ગઈ સુખનો રહેજ અનુભવ થતા આખી જીદગીમાં પડેનું દુખ મનુષ્યને માહરનું નથી એ કુદરતી નિયમજ છે

આમ વાર્તાવિતોડ કરતા મુર્યાન્ત થયો ગત્રીનો સમય થવાથી પોતાની બહેનને સાથે લઈ એક ગાડીમાં બેસી ભાઈ મહેલ માં રજ મહેલ તરફ જ નીકળ્યા

ગંગામાં નીપાછવો ગાડીની આગળ દોરે છે અને છડી ન ખમા ખમા એમ ઉચ્ચાર કરી રવ ડે પાતાના ભાઈની મલ્લમી નેષ બહેન હપપેલી મતી મયેની જલ્લય છે ગાડીમાં બન્ને વાતો કૈના ચાગ્યા જલય છે અમ કરતા રજમહેલ આવી પહોંચ્યો મન્ને ગાડી-માથી નીચે કિતર્યા અને રાજમહેલમાં ગયા

ભાઈએ પોતાની બહેનને ફરી ફરીને સર્વ રાજમહેલમાં ગયના ખતાવી બહેન તે જાઈ ઘણીજ ગાળ થઈ અને મન્ને ભાઈ બહેન માથે રહી આ મહેલમાં આનંદમાં કાળ નિર્ગમન કરના લાગ્યા

પ્રકરણ ૭ મું.

મા અને દીકરી

મમય સાંધી યવનરાજના પગમાથી નામી છુટો આપણી રાજકુમારી ચદ્રકાન્તા, તથા જીવતદાન આપનાર પેલી માહિચી, મન્ને અશ્વને પુરપાટ દોડાવતી ઉજ્જેનાને રમ્તે જતી રહી

સુર્યારત થવાની તૈનાગી હતી, અરણ્ય ધગુ ભયકર હતુ, તેથી રાત્રી પડતા પહેલા આ અરણ્ય પમાર કરવાના મરાદાન અશ્વને મપાટામધ મારી મેળ્યા હતા, પરતુ જોત જોતામા તે જ અરણ્યમા રાત્રી પડી મધ

કૃષ્ણપક્ષની અધારી રાત્રી હતી, તેમા વળી વૃષોત્તી ઘટાઓથી દીશા પણ જણાતી નહોતી, અરણ્ય ભયકર અને ખાસ ધતુ હોય તેવુ જણાતુ હતુ ચારે બાજુએ વાધ, સીંહ વગેરે પ્રાણીઓની ભય કર ગર્જનાઓ મળતાતી હતી, તેથી આગળ જવાની હોંમત ન ચાનવાથી ત્યાજ રાત્રી ગાળવાનો નિશ્ચય કીધો અને એક ઝાડના થડ માથે અશ્વને બાધી બન્ને બહેનપણીઓ તે ઝાડ નીચે વાર્તાવિનોદ કરતી બેઠી

એટલામા મનુષ્યની સુગંધ આવવાથી કેટલાક રીંછ તેમની તરફ આવતા જાન, તે માહિચી તથા રાજકુમારી ને ઝાડ ઉપર ચઢી ગયા

પરતુ ઝાડ ઉપર ચઢી જવાથી પણ રીંછના પગમાથી બચવુ મુશ્કેલ હતુ કાચુ કે તેમને ઝાડ ઉપર ચઢવા જોઇ રીંછ પણ ઝાડ ઉપર ચઢવા લાગ્યા. રીંછને ઝાડ ઉપર ચઢના જોઇ બન્ને મજરાઈ

જાજ પોતાના બચાવની યુક્તિઓ શોધવા લાગ્યા છેવટે ગજકુમારીએ પોતાની કમરમાંથી પીરતોલ કાઢી એક ખદાર કર્યો જેથી રીછ બરાડ પાડવા લાગ્યા અને ઉપર ન ચઢતા તે ઝાડને ઘેરી ઉભા રહ્યા, આમ કરતા રાત્રી પમાર થઇ ગઇ

સવાર પડતા બધા રીછ પોત પોતાના રહેઠાણમાં બરાડ ગયા એટલે આ બન્ને નિર્જય થઇ નીચે ઉતરી અને પોતાના અશ્વ કે જે રીછની ચીસોથી બડકીને નાસી ગયા હતા તેમને શોધવા લાગ્યા, એટલામાં ઝાડીમાંથી એક મોટું રીછ નીકળ્યું અને જાતજેતામાં સાત્તણીને ફાડી ખાધી રાજકુમારીએ તે પ્લાસ્ટીને બચાવવા વણી યુક્તિઓ કરી પણ મવળા અર્થ ગઇ છેવટે તેને મરણ પામેની જોઇ રાજકુમારી પોતાના બચાવને માટે પુનઃ ઝાડ ઉપર ચડી ગઇ આમ કરતા મુમારે જે પ્રહર દીવસ વ્યતીત થયો એટલામાં દુરથી યોગનો ખરીએનો અવાજ મળ્યાથી જે તરફથી તે અવાજ આવતો હતો તે દિશા તરફ રાજકુમારી તાલીને તેના નાગો, તો કેટલાક પોડેસ્વારો આવતા જણાયા થોડો વારમાં તે પોડેસ્વારો જે ઝાડ ઉપર રાજકુમારી બેસી હતી તે ઝાડ પાસે આગ્યા તેમને જોતાજ રાજકુમારી પોતાની મદદને માટે બુમો પાડવા લાગી

તેના આર્તનાદ સાંભળી તે રીછના પગમાંથી તેને ડોડાવવા તે પોડેસ્વારોએ કેટલાક મદુકના અવાજ કર્યો અવાજ સાંભળવાથી રીછ પાછું ઝાડીમાં બરાડ ગયું એટલે રાજકુમારી મહીસનામત નીચે ઉતરી

રાજકુમારીની કાતી જોતાજ મર્વ એક મામટા તેના ઉપર મોહીત થઇ ગયા અને માહોમાંથી લડવા લાગ્યા આ ઝગરો વણા લાગ્યા વખત સુધી ચાલ્યો એટલે તે લોહાના સરદારે તેમને સમજાવીને કહ્યું -
“ બાપ્તઓ તમે આમ લડી ન મરો, હાલ તો તે જીને આપણા

મુકામ ઉપર લઈ ચાલેા પછી મૌ થઈ રહેશે ” સરદારનું કહેતું મર્વ જણાએ માન્ય કર્યું અને રાજકુમારીને એક ઘોડા ઉપર બેસાડી પોતાના મુકામે લઈ આવ્યા. મુકામ ઉપર પહોચતાજ તેમના કેટલાક ખીજ માણસો હતા તે પણ રાજકુમારીને જોતાજ મોહીત થઈ ગયા બાજી બગડી, તે માણસોના બે ભાગ પડી ગયા અને એક ખીજ સાથે લડવા લાગ્યા બે પક્ષમાથી એકે નરમ ગરમ ન થયો, અને બોલાચાલી ઉપ-ચી વાત આગળ વધી બંને પક્ષના માણસો સામસામા તગ્વારો ખચો ઉના રહ્યા અને જોત જોતામા મુર્ખના સરદારોએ વિચાર ન કરતા એક ખીજના ઉપર તગ્વારો અજમાવવા માડી, અને સરદાર સિવાય બાકીના મર્વ માલોમાલો લડી રામશરણ થઈ ગયા મગ્દારે જોયું કે મર્વ માણસો મરણ પામ્યા, એટલે પોતે તે રાજકુમારીને પોતાની માથે લઈ ગયો આ તુરત તો તેને એક કોટડીમા કેદ કરી

રાજકુમારી આ કોટડીમાથી છુટવાની યુક્તિ શોધવા લાગી, થોડી વાર વિચાર ન્યા બાદ પોતાની ઝમરમાથી બજર કઢી તેણે તે કોટ ડાની એક દિવાલમા મણસ નીકળી શકે તેવડુ બાકોડ પાડ્યું

તે બાકોડરામા થઈ પોતે તરતજ નીચળી ગઈ, તો તેવીજ બીજ કોટડીમા આવી હોય તેમ જણાયું વળી તેમાથી છુટવાના ફાફા મારતી આમ તેમ ફરવા લાગી એટલામા તેના જેવીજ કોઈ શોકાતુર મની પેડેથી સ્ત્રી તેની નજરે પડી, તેને જોતાજ રાજકુમારી બોલી — ‘ બહેન તું કોણુ છે ? અને અહીયા શી રીતે આવી છે ? ’

સ્ત્રી—માઠ હું એક દુ ખીયારી સ્ત્રી છું, આ લુટારાઓએ મને ત્રણ દિવસથી અહી કેદ કરી છે પણ તું કોણુ ? આ અત્યા ર અહી શી રીતે આવી ?

રાજકુમારી—માઠ હું પણ તારા જેવીજ એક દુ ખીયારી સ્ત્રી છું, છું તો રાજની કુમારી પણ કમનસીમે અજ પાણી વીના

દળવળુ છુ હુ પણ અચાનક આજેજ આ લુટારાઓના હાથમા સપડાઈ ગયું છુ, અને મને પણ તેમણે અડી કદ કરી છે હુ મારા કમનમીમનો વિચાર કરી અડી દગલી હતી તેટલામા અચાનક આપણો મેળાપ થયો તેથી મને મીઠા આવી અને વિચાર કરવા લાગી કે હુ એકલીજ નહી પણ મારા જેવી કમનમીમ મીઠા કાંઈ સ્ત્રી પણ અહી છે

આ બન્નેને આટલો ગાંઠ થઈ પાંચુડી તો આ મુઠ્ઠીમા અધાડાઈ હતુ આ સ્ત્રી ખીજ કોઈ નહી પણ આ મનુષ્યમીતી માતાજી (રાની) હતા. વળુ વખતથી લુટારાઓના હાથમા સપડાઈ ગયેલી કે તે જે બામન વાંચકોને યાદજી હજો મધાનને લીધે અત્યાર સુધી તેઓને એક ખીજનુ ઝોળખાણુ પડ્યુ નહોતુ એટલામા રાણીએ બની મળગાવી, અને તરતજ ચદ્રકાન્તાનુ ઝોળખાણુ પડ્યુ, એટલે એકદમ હર્ષમા આવી જઈ મોલી - “કણુ મારી જાણી ચદ્રકાન્તા ! ખેટા અત્યારે અચાનક તારો ન માર મળાવ થયો હરી હરી તારી કળા અકળ, અગમ્ય છે !

ચદ્રકાન્તાને પણ પોતાની માનુ ઝોળખાણુ પડ્યુ તેથી તે પણ હર્ષના ઉમળકાથી બોલી - “કણુ મારી માતા ?” આમ મોલી બન્ને એક ખીજને બેઠી પડી અને બન્નેના નેવમાથી સ્તેહાશ્રુ ટપ કરવા લાગ્યા

થોડીવારે તેની માએ પોતાની સર્વ હકીકત પૂત્રીને કહી સંભળાવી પોતાનુ, માતાનુ અને પોતાના ન્હાના માઈ બહેનનુ દુખ સાંભળી ચદ્રકાન્તા પોતાનુ દુખ વીમરી ગઈ અને જાણે પોતાને કાંઈ થયુંજ ન હોય તેમ ઉવટો પશ્ચાતાપ કરવા લાગી અને બોલી “હાય હાય ! હુ કેવી કમનસીમ ! મારે લીધે તમારે બધાને કેટલુ દુખ સહન કરવુ પડેછે, અરેરે તે બધાને પણ આમ કરતા જરા

દયા ન આપી અરેરે માતા મમતાનું મહા, તારી આ સ્થિતિ ।
 ગળ્યેની રાણી તે અત્યારે કેદખાનાનું અસહ્ય દુઃખ અનુભવે । માગ
 માત પિતાને મારે લીધે દુઃખ વેઠવું પડે તે કરતાં માફ માત આગળ
 હોત તો નુ મર્યાદાત । પ્રભુ ' મારા પુત્ર પિતાનું ક્યા હશે ?
 મારા નહાના કુમળા બાઈ બહેન ક્યા હશે ? અરેરે તે બીચારા
 રૂઢિ દુઃખ મહન કરતા હશે ? ડ દયાળુ હવે તો અમારા તરફ
 નજર કરી અમારા બધાનો મેળાપ કરાવ તો માફ નહીતો । મારા
 આજીવન ત્યાગ કરીશ આજીવન મોક્ષતા રાજકુમારી એકદમ મુર્છા ખાઈ
 પૃથ્વી ઉપર પડી

થોડીવારે તેની માતાએ તેને સાવધાન કરીને કહ્યું —“ બહેન
 તને પણ તે યવનરાજ્યએ બાણ દુઃખ દીધું હશે મને વાત તો કર
 ૪ તારે ગી શી રીટ મણાએ પડી

માતાનું કહેવું સાંભળી રાજકુમારીએ પણ પોતાનું મન જતાન
 માતાને કહી સંભળાવ્યું

જે સાંભળતા માતાને પણ ત્રણે રોડ થયો પછી થોડીવારે
 તે બોલી —“ બેટા માર્ગ વાતનો મોક ન કરતા આ પાપીના હાથમાંથી
 બચવાની કષ્ટ સુક્તિ શોધી કાઢે તો હીક ”

અદ્રકાન્તા—માતા હવે બચરાશે નહીં, હું તમારી પામે
 આવી પહોંચી છું એટલે તમે મુકન થયાજ સમજાવો

રાણી—શી રીતે ?

કુમારી—“ ગી ” તે શું ? આ તગ્વારથી એકેએકના જન લક્ષ્ય,
 અને પળમા તમને પાપીના હાથમાંથી મુક્ત કરીશ

રાણી—મેટા એવું સાહમ કરવાનો ખ્યાલ મનમાંથી કાઢી ના
 બજો, લુદારાઓની સખ્યા લગી છે એટલા બરાને તું એકલી શું
 કરી શકશે ? તે કુટુંબ તને મારી નાખશે તો ઉલટી પડ્યાત થશે

કુમારી—માતા તે ચીંતા તમારે કરવાનું કહ્યું કાઠણું નથી ?
સોગન આપને કહુ છું કે સવાર પડતામા તો તેમનામાના એકને
પણ જીવતો નહીં રહેવા દઉં

માતા—મેટા ચડકાન્તા અત્યારે જક કરી સાફમ કરવામા
ફાયદો નથી

કુમારી—માતા તમે કહો છો કે તેમની સખ્યા ધગી છે પણ
તેમનામાથી ધણા તો મારા દેખનાજ મામમામા લાડી ગ્યાગ્યાએ જ
મપુરીની સહેજ કરવા ઉપડી ગયા છે હવે મારા ધાગ્યા પ્રમાણે તે
મતી સખ્યા બે ચાગ્યા વગારે નથી તો પછી તેટલાને ઠેાણે કરતા
ગી વાર લાગવાની છે

માતા—મેટા તુ આ સત્ય કહ્યું છે ત્યારે તો હવે કંઈ હર-
કત નથી હું પણ તારી મદદમાજ ગહીરા અને મેં આ ને બદલ
કામ્ય દશ આગ દશે તોપણ આપણે મને તેમને પહોચી નીચી

રાજકુમારી—તલી, માતૃશ્રી તમારે શ્રમ લેવાની કંઈ જરૂર
નથી તમે તમારી મેળે એક એકા જોવાજ કરજો હું એક જ તેમને
માટે મમ છું

આમ વાતો કરતા ત બન્ને ગહેજ વિવાન્તી લેવાની ખાતર
આગ થયા, જોત જોતામા પ્રાત કાળ થયો એટલે મને પોતાના
નિયકર્મથી પરવાગી મજા થયા, રાજકુમારી કાચમા તમાર તર્ક
દગવાજ ઉપર આવીને બેગી જેવો એક પુગારો દરવાજો ઉઘાડી અદર
પ્રવેશ કરવાની તૈયારી કરે છે એટલામા તો રાજકુમારીને સમજીશથી
તેનું મનન છેદી નાખ્યું તેને ઠાર કરી લાગવી મરવાના ધર
તરફ ચાલી

માતા પણ તેને જતી જોઈ તેની પાછળ ચાલી, મરવાનું ધર
ઉઘાડું જોઈ રાજકુમારીએ અદર પ્રવેશ કર્યો રાજકુમારીને જોતા

સરદાર પોતાની તરવાર સભાળવા લાગ્યો એટલામાં તો ગજકુમારીએ પોતાની તરવાર ઓઝીતી સરદાર ઉપર ફેકી અને પળવારમાં તેને પણ પ્રાણરક્ત કર્યો અને તેની સાથે એકલા હુટારાઓમાંના એને પણ તેરીજ રીતે ઠાર કીધા.

આ બચકર બનાવ જોતાજ બાકી રહેલા એ હુટારા ત્યાંથી જીવ લઈ નાહા તેમને નાસતા જોઈ ગાણી કે જે દરવાજા ઉપર ઉભી હતી તેણે તે મનને ઠાર કીધા.

આમ જોત જોતામાં મધ્યના હુટારાઓનો નાશ કરી બનને મા દીકરી ત્યાંથી પસાર થઈ ગયા કમ્તા ફરતા કેટલેક નીવમે ગાણી તથા ગજકુમારી એક મોટા શહેરમાં આવી પહોંચ્યા અને તે શહેરમાં મુઘમ કંવાના ઇરાદાથી સ્થળ ગોધવા લાગ્યા એટલામાં એક ઘઠડી ડેમીને પોતાના મકાનના દરવાજા ઉપર એકેલી જોઈ તેને નમસ્કાર કરી રાજકુમારી પુછવા નાગી - ‘ માનાજી, આ શહેરનું નામ શું છે ? ’

ડોસીએ આ મામળા કહ્યું - ‘ એટા તમે ક્યાથી આવો છો ? ’ આના મારા ધમ્માં પધારો તમાગ ઠાક ઉપરથી તમે કાન વગેમાગુ હો તેમ જણાય છે તમે દુરથી ભુખ્યા તરમ્યા આવતા દશો માટે માગ વરમાં જે કંઈ રાધેનું છે તે જમી ત્યો પછી નીરાતે આપણે વાતો કરીશું.

આમ બોલી ડોસી તે મનને પોતાના મકાનમાં લેઈ ગઈ અને તેમને થોડા આદર મત્કાર આપી જે કંઈ ખાવાનું હતું તે મુકીને તેમને જમાડવા પછી મધ્યા માથે એસી નિરાતથી વાતો કરવા લાગ્યા.

“ એટા તમે ક્યાથી આવો છો ? અને ક્યા જાઓ છો ? ” ડોસીએ પુછ્યું.

રાજકુમારીએ પોતાનો ધણોખરો વૃનાત ડોસીને કહી સંભળાવ્યો અને બોલી - “ ઘરડા માં અમે ઉજળેન જવા ધારીએ છીએ પણ

લાભેથી આવીએ છીએ તેથી વિશ્વાન્તી અર્થે આ શહેરમાં એ દીવસ રહેવાનો વિચાર છે, પણ તમે કાણુ છો ? તે કૃપા કરી જણાવશો ? ”

ડોસી—ખેટા હું તે એક ગરીબ માણસ છું, તમારા જેવાની પગની રંગ ધૂ, એટલી બધી ગ્રહસ્થ નથી તેમ કેડ બીખારી પણ નથી સાધારણ સ્થિતિમાં છું વસ્તારમાં મેં છોકરા છે અને તેમની એ વહુઓ છે અને છોકરા દુકાન કરે કે ગળ પ્રમાણે પેના કર છે તમે નિર્ભયપણે ખેના ચાર દીવસ ગ્રહેતે કાંઈ વાને ગમનારો નહીં, આ મકાન તમારું છે એમ મમજળ, માપુ પરોણા કોન મરાયુ ન ભાગ છોકરાની વહુઓ પીધરથી હમણા આવતા હશે તમે તમને મરણ રના પ્રતાપે સારી કુશાન છે તેથી તમારી મન્દાન્ત ચન્દી માંડી રીને કરો મટે બીજી જગા શોધવા ન જતા ખુશીની અહીં રહેતે

આમ વાર્તા ચાલતી હતી તેટલામાં એ યુવાન સ્ત્રીઓ એક એક વર્ષની અને બીજી રીમ વર્ષની વગમા આવતી જણાઈ, તેમને જોતાજ હામી ખેંચા- જુઓ આ અમારા છોકરાની વહુઓ ”

આમ બોલતી ડોસી વહુઓને કહેવા લાગી- ‘ વહુ ! ખેટા ’ આજે આપણે ઘેર આ અને મેમાન તરફ આપ્યા છે તેમની યોગ્ય બગદાસ્ત ગાળતે કાંઈ વાને તેમને દુખ પડવા દેશો નહીં ”

આટલું માબળતાજ તે બન્ને જણીઓ તેમને પખો નાખવા લાગી

આપણી રાજકુમારી તથા રાણી તેમની સારવાર અને ડોસીની તથા તેની વહુઓની બનમતમાઈ જોઈ પ્રમત થઈ અને અત્રેજ પરોણાગત સારી થશે એમ ધારી બીજે કયાય ન જતા ત્યાજ મુકામ કરવાનો બન્નેએ હગદો ક્યો અને ત્યા રહી પોતાના પિતાની તપાસ કરવી રાજકુમારીએ ચાલુ રાખી

પ્રકરણ ૮ મુ.

નસીબનાં નખરાં-છેવટ

તકદીગમા લખેલુ કદી મીથ્યા થતુ નથી એમ મમજી ગાળ પણુ હાકેમના બદીખાનામા સુખે દુખે પોતાના દીવમો ગુજગતો ફકત પોતાનો પ્રાણ ટકી શકે તેટલુ શુદ્ધ અન્ન પ્રાશન કરી ગહેતો હતો, અને આખો દીવસ પોતાની રાણી તેમજ બાળકોના વિયોગથી શોક કરતો હતો.

એક દીવસ તે બદીખાનાના દરવાજા ઉપર આવી રીતે રાગ ખેડો હતો એટલામા એક બિહુક બાલણુ તેની સામે આવી ઉભો રહ્યો અને હાથ જોડીને દયામણે મુખે ખોલ્યો -“ સ્થાન હુ ખે દીવ સતો ભુખ્યો છુ માટે ઇ બાવાનુ તમારી પામે હેાય તો આપી મારા આત્માને તૃપ્ત કરો ? ”

બિહુકનુ બોલવુ સાંભળી પોતાની યીતિનો વિચાર આવતા રાજની આખમા ઝગઝગાયા આસી ગયા અને નમ્ર પણે બોલ્યો-“ હે વિપ્ર ! બાલણુને મારૂ તન મન અને ધન મર્વસ્વ અર્પણુ કરવુ એ મારો ધર્મ છે પણુ લાચાર છુ કે અત્યારે તો હુ આ હાકેમનો નદીવાન છુ તેથી મારી પાસે તમને આપવા જેવુ કશું નથી પરંતુ મારી આગળાએ આ એક હીરા જડીત વીંટી છે તે હું તમને આપુ છુ એમ કહી રાજ તેને વીંટી આપવા જાયછે એટલામા કમનસીમે તે વીંટી હાથમાંથી પડી ગઈ અને જોત જોતામા ગુમ થઇ ગઇ.

ભાવી પ્રમળ છે ! દસ્તાનો દમામ દુર્ગમ છે !

વીંછી ગુમ થતાજ રાજા માલ્લરો ખની ગયો હવે શું કરવું તેનો કંઈ ઉપાય શોધવા લાગ્યો પરંતુ હવે શું હોય તે આપે તેથી અતે મળમળો થઈને બોલ્યો—“ મહારાજ મારૂં તકદીર અવળું છે તેથી સવળું કાર્ય કરવા જના પશુ આમ અવળું થઈ પડે છે, હવે તો તમારી પાસે કંઈ રહ્યું નથી તેથી હવે તમારી કુધા મટાડવા શું કરવું તેની મને કંઈ સૂઝ પડતી નથી ”

બ્રાહ્મણ—સૂઝ ના પડે તો એમ કહે કે હું કંઈ આપી શકતો નથી એટલે પશુ વળી મીઠા કાષ્ટની પામે જઈ યાચના કરીશ

રાજા—મહારાજ ના પશુ કેમ કહેવાય, હજી આ મારૂં શરીર છે જે તેનો કંઈ ઉપયોગ થઈ શકતો હોય તો આપને માટે તૈયાર છે તેને ગમે ત્યાં વેચો અને તેના મદનામા અમ્મ લઈ તમારી નવા મટાડો હું મજૂરી કરી તેનું દેવું ભરી દઈશ

બ્રાહ્મણ—તારા શરીરનું કાંઈ કામ નથી જે આપનો હોય તો કંઈ ખાવાનું આપ નહીં તો ના કહે માગી માગણી કંઈ વિશેષ નથી કે જે આપવા તું શક્તિમાન ન હોય, તારા ગળ ઉપરાંત મમ જીનેજ મેં પહેલેથી માગ્યું નથી

રાજા—મહારાજ આપનું કહેવું સત્ય છે પરંતુ અત્યારે તો મારૂં તેટલું પશુ ગળું નથી મનુષ્ય સર્વને જીતી શકે છે પરંતુ ભાગ્યને જીતવા કોણ મમર્શ છે એક વખત એવા પશુ હતો કે તમારા જેવી બ્રહ્મજ્ઞોના મુખમાથી નીકળતા પહેલાં તેમની માથણીઓ ગમે તેવી આકરી હોય પણ પુગી પાડતો હતો, અને અત્યારે તમને પેટપુરનું અન્ન પણ આપવા જેટલી મારો પામે કંઈ વળું નથી એ પણ વખત છે માટે મારા ઉપર ગુસ્સે ન થતા આ મામતમા તમને જે યોગ્ય લાગે તે માર્ગ મતાવો હું તે પ્રમાણે ચર્તવા તૈયાર છું

બ્રાહ્મણ—હું શું માર્ગ મતાવું, તે યોગ્ય લાગે તેમ કર

ચુસ્તો કરીને હું કંઈ મોટો રાગ નથી કે તને શીક્ષા કરનાર છું ના કહીશ તો મારે માર્ગે આવ્યો જઈશ. કંઈ મારું જોર છે

રાજા—ના તો પ્રાણીને પણ કહેનાર નથી, તેમ મેં કહ્યો તે સિવાય અન્ય માર્ગ પણ નથી માટે મારું કહેવું માન્ય કરો, અને આ શરીરને વેચી તમારી કૃપા તૃપ્ત કરો

બ્રાહ્મણ—તું કહે છે તે ખરું પરંતુ જ્યાંસુધી તું આ હાકિમનો બદીવાન કે ત્યાંસુધી તારા શરીર ઉપર તારો કંઈ પણ દક્ક નથી તારા શરીરનો માલીક અત્યારે તો આ હાકિમ છે તેથી તે શરીર પણ તું જી રીતે દાનમાં આપી શકે છે તે હાકિમની રાજ સિવાય મારાથી તારા શરીરને શી રીતે વેચી શકાય ?

રાજા—બ્રાહ્મણ ! હું બદીવાન છું એ વાત ખરી, અને મારા શરીરનો માલીક તે હાકિમ છે એ વાત પણ ખરી પરંતુ આખો દિવસ તો હું અહીં નવરો મેસી રહું છું, જેથી દિવસે મને તે ખુશીથી રાજ આપશે એટલે આખો દિવસ તે માણસને ત્યાં મજૂરી કરોશ અને ગત્રે પાડે આ બદીવાનામાં હાજર થઈશ પછી તે હાકિમને શી ફરકત કે મને ના પાડશે ?

બ્રાહ્મણ—ડીક છે ત્યારે હું જાનેજ હમણાં તે હાકિમ ખામે જાઉં છું અને તેને આ બાબત પુછી જોઉં છું જો તે કમન કરશે તો પછી તેમ કરીશુ આમ મોની તે બ્રાહ્મણ ત્યાંથી હાકિમ પાસે જવા નીકળ્યો

હાકિમને ત્યાં જઈ તે બ્રાહ્મણે તેને ચેતાવવા કહ્યું—“ અરે હાકિમ માયાના મધનમાં તું ભુલ્યો પડ્યો છું અને ન કરવાનું કરી બોડો છું હિનજોનીના રાજને નહીં ઓળખતા તે બદીવાન તરીકે ગણ્યો છે માટે એકદમ જઈ તેને પગે પડી મુક્ત કર હું તો મારો પોતાનો ધર્મ સમજી અહીં સુધી તને ચેતાવવા માટેજ આવ્યો છું જો મારા

વચન ઉપર વિશ્વાસ હોય તો તેમ કરજો નહીંતો પછી તારી મરજી”
આમ બોલી તે બ્રાહ્મણ ત્યાં ત્યાં અતર્થાન થઇ ગયા જે ફરીથી
દેખાયોજ નહીં

બ્રાહ્મણના વચન ઉપર હાકેમને વિશ્વાસ ચોટયો અને લાગણી
બદીખાના તરફ ચાલ્યા થયો ત્યાં આવી જુરે કે તો બ્રાહ્મણની
ગાટ જોતો તે જ સ્થિતિમાં રાજાને દરવાજા ઉપર પેડેલો જોઈ હાકેમ
તેને પગે નગી કહેવા લાગ્યો—“ મહારાજ મે મુરમે માયમા અધ
બની તમને ન જોળખ્યા જ્યારે એક બ્રાહ્મણ આવી મને ચેતાવ્યો
ત્યારેજ મે જાણ્યું કે આપ ઉજ્જૈનીના રાજા છે માટે મારા ઉપર
રોષ ન કરતા અણુનણ્યે મારાથી થઇ ગયેન અત્રીન કર્યું નહીં ન
જોતા મનેવા મનાવ બુકી જાજો અને આ સેવકનો ગુન્ડો માફ કરજો”
આટલું બાળો તેજો રાજાને બધન મુક્ત કર્યા

રાજા—હાકેમ તુ કોઇ વાને ગભરાઇજ નહી, મારા કમનમાં-
મેજ આ બનાવ મન્યો છે તેમાં તુનો મીનદ્રવ નિર્ભય કે હું તારો
ખીતરુન ગુન્ડો ગણુનો નથી પણ એ મારી વાત પડી મુની મને
કહે કે તને આ પ્રમાણે ચેતાવી તે બ્રહ્મવ કયા ગયો

હાકેમ—મહારાજ ! મને ચેતાવી તેઓ એક-મ અર્થાન થઇ
ગયા જે ફરીથી દેખાયોજ નહીં

આ વાત સાંભળી તે કોઇ દૈવી પુરુષ હશે એમ ધારી રાજાને
ધણો પશ્ચાતાપ થયો

થોડીવારે તે હાકેમ રાજાને બે હાથ જોડી નમ્રપૂર્વક કહેવા
લાગ્યો—“ મહારાજ દવે કૃપા કરી મેવકને ઘેર પંચારી પાત્ર કર્યો,
મારા કરેલા કર્મના પ્રાયશ્ચિત્ત નીમીત્તે મારાથી મનની આપની સેવા કરી હું
પામર કૃતાર્થ થાઉં અને કટવાડ અગ રક્ષકાને પણ તમારી સાથે
ઉજ્જૈન સુધી મોકલુ ”

તેની વાહને માન્ય ન કરતાં રાજ્ય તેને સમજાવી કહેવા લાગ્યે -
 “ભાઈ અત્યારે મારે ખોટી થવાનો વખત નથી અને ખુશીથી
 રજા આપ વળી દુરસદે હું જરૂર તારે ઘેર આવીશ. ”

રાજાનું કહેવું સાંભળી આખમા ઝળઝળાયા લાવી તે હાકેમ
 બોલ્યો - “ ઠીક ત્યારે અત્યાગ્રહ કરવો ઉચિત નથી એમ સમજી અ-
 ત્યારે તો હું તમને રજા આપુ છું પણ આ સેવકને શુદ્ધી ન જતાં
 કાંઈ દીવસ જરૂર પધારવા કૃપા કરજો. ”

આમ બોલી ચોડે શુદ્ધી રાજાને વળાવી હાકેમ પોતાના ધર
 તરફ પાછો વળ્યો.

રાજા ત્યાંથી સીધો જંગલ તરફ આવ્યો, ચાલતાં ચાલતાં કેટલેક
 દિવસે જે વણિકને ત્યાં પોતાના બાળકોને મુકી ગયો હતો તે વણિકના
 સહેરમાં આવ્યો અને તે વણિકને ઘેર ગયો.

વાણીયે દુરથી રાજાને આવતો જોઈ પ્રભુમ કર્પા

રાજાએ વાણીયાને કહ્યું - “ ભાઈ મારાં છોકરાને બોલાવો,
 બધા દીવસોનો વિચારી હું તેમને મળી મારા દ્રવિત હૃદયને શાત કરું. ”

રાજાનું બોલવું સાંભળી તે વણિકે મુજતાં મુજતાં છોકરાં
 સખાઈ સર્વ હકીકત રાજાને કહી સંભળાવી, જે સાંભળતાંજ રાજા
 માલરો બની ગયો અને પોતાના નસીય ઉપર હાથ મુકી મોટેથી
 રોવા લાગ્યો.

રાજકુમારી ચક્રાંકતા તથા રાણી કળાવતી જે ડોસીના ધરમાં
 રહ્યાં હતાં તે ધર આ વાણીયાના ધરની સામેજ હતું જેથી રાજાને
 મોટેથી રડતો સાંભળી રાજકુમારી કે જે અત્યારે બારીએ બેઠી હતી
 તેણે તે રડનાર માણસને જોવા બારીએ ડોકીયું કર્યું અને તે રડનાર
 બાઈનું કાંઈ નહીં પણ પોતાનો પિતા છે એમ ખાતરી થવાથી પાછું

મારી પૃથ્વી ઉપર પડી અને જોતજોતામાં બેહોશ બની ગઇ.

ચદ્રકાન્તાને બેહોશ બનેલી જોઇ તે ડાશી તથા તેની વહુઓ દોડતી તેની પાસે આવી અને તેને જાગૃત કરવાના ઉપચારો કરવા લાગી કોઇ ગુલાબજળ છાંટવા લાગી, કોઇ પાંખથી પવન નાખવા લાગી.

રાણી કળાવતીએ વિચાર કર્યો કે આરીની બહાર જોનામાંજ છોકરીની આ દશા થવાનું કારણ શું હતું? હાવ જોઉં તો ખરી આમ બોલી તેણે પણ આરીએથી ડોકીયું કર્યું ડોકીઉં કરતાની સાથેજ તે પણ પોતાના પતિને ઝાળખી ગઇ અને તેની પણ રાજકુમારીના જેવી દશા બની ગઇ.

આ જોઇ ડાશી તથા તેની વહુઓ અજાણીમાં બરકાદ થઇ ગઇ અને રાણીને પણ જાગૃત કરવાના ઉપચારો કરવા લાગી.

થોડીવારે ચદ્રકાન્તા જાગૃત થઇ અને હૃષ્ણેર ઐકદમ પોતાના પિતાને મળવા દોડી ગઇ પોતાને જોતાંજ હૃષ્ણના હૃમજાથી ગળે વળગી પડી રાજા પણ ચદ્રકાન્તાને જોતાં હૃષ્ણ થેલો બની ગયો. ચદ્રકાન્તા પોતાના પિતાને ત્યાંથી ઉઠાડી જ્યાં રાણી કળાવતી બેહોશ પડી હતી ત્યાં તેડી લાવી તેટલામાં રાણી પણ સાવચેત થઇ, રાણીને જોતાંજ રાજા શરમ તણ તેને વળગી પડ્યો. રાજા પોતાની આંતર તથા પુત્રીનો અચાનક મેળાપ થયો તેથી નમ્રપણે પરમેશ્વરનો ઉપકાર માનવા લાગ્યો.

થોડીવારે બે હાથ જોડી પોતાના પતિ પ્રત્યે બોલી “ પ્રભુ ! મારા બે બાળકો ક્યા છે ? મારા બે કુમળા પુત્રો ક્યા છે ? મારા બે અમુક્ય રત્નો ક્યા છે ? ”

રાજાએ બાળકો સંબંધી અથડાઇ ઇતિ સુધી સર્વ વૃતાત રાણીને કહી સંભળાવેલો ત્યારે રાણી ધીરે ધીરે પતિ કરવા લાગી.

સમગ્રએ તેને આશ્વાસન આપતા કહ્યું.-“ સતિ, મહારુણે નહીં, હવે મારા બાબતી રેખા ઊંચી હોય એમ મને લાગે છે, નસીમતી કરમાઈ ગયેલી કળી પાછી ખીલતી જણાય છે, દુખની સીમા આવી રહેલી સમજાય છે ઉદય પછી અસ્ત, ભરતી પછી ઓટ, અને દુઃખ પછી સુખ એ હમેશા સ્વાભાવિક રીતે થયાજ કરે છે મારે સનોષ રાખી ઇશ્વર ઉપર આધાર રાખી બેસો, જેમ અચાનક આપણો મેળાપ થઈ ગયો તેમ ઇશ્વર તેમને પણ અણુધાર્યો સંયોગ કરાવશે, અને આપણા હતા તે જ દીવસો પુનઃ પાછા આવશે

અહીં ત્રણે જણા આમ પોતાના સુખ દુખની વાર્તા કરતા બેઠા છે એટલામાં રાજની દસોટી પુર્ણ થવાથી આપણા બ્રહ્મદેવ (અથ નિકુમાર) ને તેની ચીંતા ઉત્પન્ન થઈ અને ક્ષાયનાજ બ્રહ્મદેવના સ્વરૂપમાં અતરીચ્છથી આવી રાજ સામે ઉભા રહ્યા.

ઝોચીંતા બ્રહ્મદેવને પોતાની સામે ઉમેર્યા બેઠા રાજએ તેમને સાર્જીમ દડવત્ કહ્યા. નમસ્કાર કરવા લાગ્યા થઈ પડેલા રાજને પોતાના હાથથી ઊઠાડતા તે બ્રહ્મદેવ બેઠામાં-રાજ ! ધન્ય છે ! તારા ટેકવે ! વચનને ! અને તારા ધર્મને ! તારી શક્તિ બેઠા હુ પણ પ્રસન્ન થયો છું ! તારૂ વચન પાળી, તે તારી કીર્તિ ફુનીયામાં સદાને માટે અમર કરી છે !

પોતાના ધર્મની ખાતર તન, મન, અને ધન અર્પણ કરે તે જ રાજ ! પોતાના વચનની ખાતર અરહ્યોમાં ફરી પોતાની જાણમાં શક્તિ આપે અને કુમળાં બાળકોનો વિયોગ સહન કરે તે જ રાજ ! અને પોતાના ટેકની ખાતર પોતાની જાણી નમાવી ગુનરે તે જ રાજ ! બાકી પ્રજાના પૈસા ઉપર એન બાજી ઉપવનારા તે રાજ તમી પણ પ્રજાનું લોહી ચુસવાર એક કળ છે બલેને આખી ભૂત-ભુતી નક્કર મળે, પણ રાજ સામે તે હીંદુ જુની ઉપર તારા

જેવાજ ચળે ! તારી કસોટી પુર્ણ થવાથી હું તને તોરે રાજ્ય
પુરીથી પાછું સોંપુ છું

રાજા—મહારાજ દાસની આટલી બધી સ્તુતી કરવી ઉચિત
નથી. મેં મારો ધર્મ બળવવા ઉપરાંત વિશેષ કંઈજ કર્યું નથી બ્રા-
હ્મણની આજ્ઞાનું પરીપાલન કરવું એજ ક્ષત્રીઓનો ધર્મ છે. પ્રભુ
આપ જેવા બ્રહ્મદેવાગ્રશ્રીની આજ્ઞાનું પરિપાલન કરતા આથી પણ
વિશેષ હું બંધન કરવું પડે તેમોશું થયું ? હજારો ધર્મ સંકટો આવી
પડે તેથી શું થયું ? બહાલામાં બહાલા બાળકોનો વિયોગ સહન કરવો
પડે તેથી શું થયું ? પોતાના પ્રાણની આહુતી આપવી પડે તો પણ
શું થયું ? એક વચનની ખાતર સર્વ સહન કરવા તૈયાર છું.

કૃપાળુ ! આજે હું આપની ઇચ્છા પરિપૂર્ણ કરું છું, આ ચારી
પુત્રી ચંદ્રકાતા આપની આજ્ઞાનુસાર પુનઃ આપને હસ્તગત કરું છું,
તેને સ્વીકાર કરી મારા જેવા રક સેવકને કૃતાર્થ કરો

રાજાનું બોલવું સાંભળી બ્રહ્મદેવ પ્રસન્ન થયા, અને મુકુટ
વીજેરે રાજમિન્દ ઉતારી રાજાને પહેરવા આજ્ઞા કરવા લાગ્યા

રાજાએ બ્રહ્મદેવને ધણી રીતે સમજાવ્યા અને ઉજ્જેનમાં જઈ
પોતાના વસાહકારો ધારણ કરીએ એમ કહ્યું. બ્રહ્મદેવે તે વાત કહ્યું
કરી, અને રાજા, રાણી તથા રાજકુમારી અને બ્રહ્મદેવ ચારે જણો
થોડા થોડેસ્વારો સાથે ઉજ્જેન તરફ પ્રયાણ કર્યું અને થોડા દિવસે
ઉજ્જેનની ભાગોળે આવા પહોંચ્યા.

રાજાની પધરામણીની વાત સાંભળી પ્રજા વર્ગમાં અત્યંત
વર્તાઈ રહ્યો ધેરધેર તોરણ બધાર્થ, મગજગમિતો મવાવા લાગ્યાં, નાના
પ્રકારનાં વાજીત્રાનાં નાદ ચારે દિશામાં સંભળાવા લાગ્યા, પ્રજાન
પણ આ સમાચાર સાંભળી નાના પ્રકારના હાથી, થોડા, રથ, પાદસ
વગેરે તૈયાર કરી રાજાને સામે ભેવા આવ્યા.

ધામધુમથી રાજની સ્વારી શહેરમા પેડી, બાળકથી તે જુદું સુધી સર્વ રાજની સ્વારી જોવા નીકળ્યા, અને રાજને પુણ્યોથી વધાવવા લાગ્યા આગળ સર્વ લોકર, પાછળ બ્રહ્મદેવ, તેની પછી રાજ, તેની પાછળ રાણી, પછી ચંદ્રકાતા, આ પ્રમાણે અનુક્રમે ચાલતા ચાલતા સ્વારી રાજમંદીરમા આવી પહોંચી

બ્રહ્મદેવ—શુભ મહુરતમા રાજને રાજચિન્હ ધારણ કરી સ્વહસ્તે પુનઃ ગાદી ઉપર બેસાડ્યા આરે તરફથી જય જયનો જ્વળી સંભળાવા લાગ્યો.

આ શુભ અવસરમા રાજએ પોતાના દીવાન, પ્રધાન અને કેટલાક સરદારો તેમજ કેટલાક વિદ્વાન બ્રાહ્મણોને યોગ્ય સ્થિતિમાં આપ્યા.

આ કાર્યની સમાપ્તિ થયા બાદ રાજએ તે જ વખતે પોતાની પુત્રી ચંદ્રકાતાને પુનઃ બ્રહ્મદેવને સ્વાધીન કરી આપણા બ્રહ્મદેવે અધનિકુમારના સ્વરૂપમા રાજ તથા રાણીને દર્શન દીધા અને બોલ્યા—
“રાજ હું તારા ઉપર પ્રસન્ન થયો છું । ઇચ્છામા આવે તે એક વરદાન માગી લે. ”

રાજ—કૃપાનાથ ! આપની કૃપાથી સેવકને સર્વ પ્રકારનું શુભ છે પરંતુ જો આપ પ્રસન્ન થયા હો તો મને મારા બાળકોની બાળ કૃપા કરીને ખતાવો એટલીજ મારી વીનતી છે આપ દેવલોક છો અને અમમ્મ નિમમને જાણુવા વાળા છો તેથીજ મેં આપની પાસે માગના કરી છે

બ્રહ્મદેવ—રાજ જો કે મેં તમને જાણકારી મોકલ્યા હતાં અને ઉપરથી તમારા તરફ કોષની નજરથી જોતો હતો પરંતુ તારાં બાળ બચ્ચાંની, તારી, તેમજ તારી સ્ત્રીની અદરપેટ મને લાગીજ ચીંતા રહેતી હતી તેથી અદસ્ત રૂપે રહી હમેશાં સર્વનું રક્ષણ કરતો હતો.

તારો નાનો પુત્ર ચીનની ગાદીનો વારસ થયો છે અને તેની નાની બહેન એટલે તારી માની પુત્રી તેની સાથેજ છે

તેઓ બન્ને તારી શોધ કરવા અને મરા આ કૃત્યનો યોગ્ય મદદગાર આપવાના ઇરાદાથી કેટલીક ફોજ લઈ ચલા દીવસ થયા ચીનથી નીકળી ચુક્યા છે, જાલે મયોરે તેઓ જરૂર અહીં આવી પહોંચશે

લક્ષદેવની વાત સાંભળી રાજના હર્ષનો પાર ન રહ્યો આનંદમાં તે રાથી પમાર કરી બીજે દીવસ પ્રાતઃકાળ થતાજ એપદાર આવી ધ્રુજતો ધ્રુજતો કહેવા લાગ્યો — “ મહારાજ ! કોઈ રાજ મોટી સેના લઈ ચઢી આવતો હોય તેમ જણાય છે દીવાનજીએ પુછ્યું છે કે આ બાબતમાં આપની શી આજ્ઞા છે ? ”

રાજા—જા ! દીવાનજીને મારી પાસે મોકલ

આજ્ઞા થતાજ દીવાન આવી યોગ્ય આમને ખેતી રાજ પ્રત્યે બોલ્યો — “ કૃપાનાથ ! શી આજ્ઞા છે ? ”

રાજા—દીવાનજી આ કોઈ શત્રુ નથી પણ મારો નાનો પુત્ર પોતાની ફોજ લઈને મળવા આવે છે માટે તેને યોગ્ય સન્માનથી મારી પાસે લઈ આવો

હુકમ થતાજ દીવાન કેટલાક માણસો સાથે રાજકુમાર ન્હા પોતાની પ્રગવ નાંખી પડ્યો હતો ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને રાજકુમારને શોધી કાઢી મળ્યો

રાજકુમારે દીવાનને પોતાની પાસે ખેસાડી પોતાના માતા પિતાના સર્વ સમ્પત્તિ પૂછ્યા

દીવાને અમ બ્રહ્મી મને ક્ષમાત કુમારને કહી સમજાવ્યો

પછી કુમાર પ્રસન્ન થઇ પોતાની ફોજ લઇ દીવાન સાથે મામમાં આગ્યો અને થોડા સમયમાં રાજસભામાં આવી સીંહામન ઉપર બેઠેલા પોતાના પિતાને બેઠી પડ્યો. રાજકુમારી પણ પીતાને બેઠી પડી. બાદ બન્ને બાળકોને લઈ રાજ રાણી અવાસમાં ગયો.

પોતાના પતિની સાથે આવતા પોતાના બે નાના બાળકોને રાણી કળાવતીએ જોયા અને જોયા તે બે છોકરા તેની પાસે આવ્યા કે તરતજ બન્નેને પોતાના બાળામાં બેસાડી પ્રેમથી જાતી સરસા ચાખ્યા. પોતાના પુત્રના મસ્તક ઉપર રાજમુકુટ જોઇ કળાવતી તથા મોટી બહેન ચંદ્રકાતા બન્ને ખુશી થયા.

આમ કરતા કેટલાક દિવસ વીતી ગયા એટલામાં એક દિવસ બ્રહ્મદેવ ચંદ્રકાતાને સાથે લઇ રાજ પાસે વિદાયગીરી માગવા આવ્યા અને આશીર્વાદ આપતા બોલ્યા -“ રાજા ! તારો ધર્મ દૃઢ રહેશે ! હજારો દુસ્મનોમાં તારો જય થશે ! તારી કીર્તિ અમર થશે ! અને અતે તું સ્વર્ગનો અધીકારી થશે. લે હવે હું ગઈ છું આમ કહી બ્રહ્મદેવ તથા ચંદ્રકાતા બન્ને વિદાય થયા.

રાજકુમાર પણ થોડા દોવસ બાદ માતા પિતાની આજ્ઞા લઈ પોતાના લશ્કર સાથે ચીન તરફ વિદાય ગયો.

રાજ પ્રજાનું પાલન કરતો, અને ધર્મનું રક્ષણ કરતો નિર્વીરો હોજોનેનું રાજ કરવા લાગ્યો ! ! ! તથાસ્તુ ! ! !

સમાપ્ત.

જનસમાજમાં ખાસ વખણાયેલી

નવલકથાઓ.

ગુર્જરી-મુબારકની શેઠાણી સચિત્ર	૨-૦-૦
મિલન-મ દિવર (સચિત્ર)	૨-૮-૦
કુમુદકુમારી (સચિત્ર)	૩-૦-૦
રતિમુદરી (સચિત્ર)	૨-૮-૦
રતનજીની ર કા (સચિત્ર)	૩-૦-૦
સરોજમુદરી-સુધરેલો જમાનો	૨-૮-૦
શીઓની ર ગભૂમિ	૨-૮-૦
સ સાર સેત જ ભાગ ૧ થી ૩	

દરેક ભાગની ૨-૦-૦

વસ ત વિહાર (ગઝલોનો બ ડાર)૨-૮-૦	
કર્મ-અન્યન યાને વિધવાની કર્મકથા	૧-૮-૦
ભામિની કે ભેરવી ?	૨-૮-૦
વિધિનું વિધાન (સચિત્ર)	૨-૮-૦
કુદન અને કુસુમ ભાગ ૧ થી ૮	

દરેક ભાગની ૧-૪-૦

સરસ્વતી (સામાજિક નવલ)	૧-૪-૦
વનવાસિની (ઐતિહાસીક)	૨-૦-૦
કુસુમલતા	૧-૮-૦
મડમ કે મધુરી	૨-૦-૦
કુસુમકુમારો	૧-૮-૦
માનવ શયતાન	૨-૦-૦
પ્રેમપિજર કે ખુની ખંજર ?	૨-૦-૦
સન્મિત્ર કે શયતાન ?	૧-૦-૦

પ્રજાના એકી અવાજે લોકપ્રિય થઈ પડેલી

કુંદન અને કુસુમ.

ભાગ ૧ થી ૮.

જૂની આખે, નવા તમાસા, ડસાઈનું ડામ ફરનાર પિતાઓ, સુધારાથી થયેલા સ્મશાન સ્વરૂપ સસારો, વીમમી સદીની અજાયબ લીલા અને ડગિકાળના કોતક, પારડાની રીતભાતોનું અથ અનુદરણ કરતા થતી ખાનાખરાખી ને પાયમાલી, સાધ્વી મન્નારીનો દૈવી પ્રતિપ્રેમ વગેરે અસખ્ય ચિત્તાકર્ષક મનાવોથી ભરપૂર ભાગ, ૧ થી ૮ દરેક ભાગની કીંમત રૂ ૧-૪-૦ પાંચેળ જુદું

વસંત-વિહાર.

વસંતની કટલીક ગઝલો તેમજ આકર્ષક ડાખો, સુપ્રસિદ્ધ વર્તમાનપત્ર 'ગુજરાતી' 'વડાદગ વર્તમાન' વગેરે જેમણે વાંચ્યા છે તેમને તેની ઉત્તમતાની સંપૂર્ણ ખાત્રી છે પ્રેમ, ભક્તિ, વરાગ્ય, શૃંગાર, સાહિત્ય, ધર્મ વગેરે અનેક વિષયો ઉપરની ગઝલો તેમજ કાવ્યો આ પુસ્તકમાં પ્રસિદ્ધ રેવામાં આવ્યા છે મુદ્ર મફદ ચીકણા કાગળ પર મનહર છપાઈ, પાકું સોનેરી પુકું હોવા છતાં કીંમત માત્ર રૂ ૨-૮-૦ પાંચેળ જુદું

મળવાનું ઠેકાણું -

હરગોવિનદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર.

૩૦૩૫, પાનકોર નાગ-અમદાવાદ.

